T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YAZAR VE ANLATICI İKİLEMİNDE LOLİTA ROMANININ ŞAHIS KADROSUNUN İNCELENMESİ

Hazırlayan

Mahmut KAYA

Tez Danışmanı

Prof. Dr Sevinç ÜÇGÜL

Yüksek Lisans Tezi

Ocak 2013

KAYSERİ

T.C.

ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YAZAR VE ANLATICI İKİLEMİNDE LOLİTA ROMANININ ŞAHIS KADROSUNUN İNCELENMESİ

Hazırlayan

Mahmut KAYA

Tez Danışmanı

Prof. Dr Sevinç ÜÇGÜL

Yüksek Lisans Tezi

Ocak 2013

KAYSERİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Adı-Soyadı:

İmza:

YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI

"**Yazar ve Anlatıcı İkileminde Lolita Romanının Şahıs Kadrosunun İncelenmesi**" adlı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesine uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan	Danışman
Mahmut Kaya	Prof. Dr. Sevinç ÜÇGÜL

Rus Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Sevinç ÜÇGÜL

KABUL VE ONAY SAYFASI

Prof Dr. Sevinç ÜÇGÜL danışmanlığında Mahmut KAYA tarafından hazırlanan **"Yazar ve Anlatıcı İkileminde Lolita Romanının Şahıs Kadrosunun İncelenmesi"** adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Rus Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında **yüksek lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

13./11.2012

JÜRİ:

Danışman : Prof. Dr. Sevinç Üçgül

Üye : Doç.Dr. A.Volkan ERDEMİR

Üye : Yrd.Doç.Dr. Banu Akgeçme

ONAY:

Bu tezin kabülü Enstitü Yönetim Kurulunun 11.01.2013 tarih ve ..01. sayılı kararı ile onaylanmıştır.

11 /..01../ 2013

...../.....

T.C. ERCİYES ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ 1923

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

"**Yazar ve Anlatıcı İkileminde Lolita Romanının Şahıs Kadrosunun İncelenmesi**" konulu tez çalışmasının seçiminde, yürütülmesinde, sonuçlandırılmasında ve sonuçlarının değerlendirilmesinde her türlü maddî ve manevî desteğini esirgemeyen değerli hocam Sayın Prof. Dr. Sevinç ÜÇGÜL'e, şükranlarımı bildiririm. Ayrıca çalışma sırasında değerli katkılarından dolayı Erdem Erinç'e teşekkürlerimi sunarım. Tez çalışmam boyunca bana verdiği manevî destek, göstermiş olduğu sabır ve anlayıştan dolayı değerli aileme teşekkür ederim.

Mahmut KAYA

Kayseri-2012

YAZAR VE ANLATICI İKİLEMİNDE *LOLİTA* ROMANIN ŞAHIS KADROSUNUN İNCELENMESİ

Mahmut KAYA

Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Kasım 2012

Danışman: Prof.Dr. Sevinç ÜÇGÜL

ÖZET

Vladimir Nabokov'un *Lolita* romanı yayınlandığı tarihten itibaren hem üslubu hem de içeriği açısından çok tartışılmış, çeşitli ülkelerde bir taraftan eleştirilmiş, diğer taraftan en çok satan kitaplar arasına girmiştir. Fakat romanla ilgili ahlakîlik tartışması hiç bitmemiştir. Aslında bu tartışmaların kaynağında yazar Vladimir Nabokov'un kalemini başkahraman Humbert'e teslim ederek ona okuyucuyu ikilemde bırakacak, kendisi ile ilgili nihai bir hüküm vermesini zorlaştıracak bir üslup, anlatım stratejisi benimsetmiş olması yatmaktadır. Yine aynı şekilde romandaki tüm şahısları ancak Humbert'in bize açtığı pencereden analiz edebiliyoruz. Bu yüzden Humbert'in satırlarını okurken Nabokov'un aslında bu satırlarda ne anlatmak istediğini düşünmek zorundayız. Aksi takdirde romanda anlatılan her şeyle ilgili Nabokov'un değil Humbert'in bakış açısını benimsemiş olacağız. Humbert roman karakterlerini kendi genel stratejisine hizmet edecek şekilde betimlemektedir. Fakat metnin asıl yazarı olan Nabokov romanın görünürdeki mesajlarının arkasına kendi örtülü mesajlarını yerleştirmiştir. Bu mesajların her zaman örtüşmediğini görmekteyiz. Örneğin Humbert herhangi bir yargıda bulunurken, belirli sözlerle herhangi bir şeyi ifade ederken aynı sözlerle yazarın ifade etmek istediği tamamen farklı hatta Humbert'in kastettiğinin zıddı olabilir. Nabokov, bir yazar olarak romanda Humbert'in anlatımındaki satırlar arasından konuşmayı başarmıştır. Humbert bir tacizci ve katil olarak Nabokov'un kullanımına verdiği dili kullanma yeteneğiyle okuyucuda bir tiksinti uyandırması gerekirken tuhaf biçimde dili ve üslubu savunma aracına dönüştürerek, bir anlamda okuyucunun sempatisini kazanmayı başarmaktadır. Bu nedenle *yazar* ve *anlatıcı* ikileminden yola çıkarak bir bakış benimsemek yazarla anlatıcının farklı olduğunu tüm roman boyunca akılda tutarak değerlendirme yapmak romanı doğru yorumlamak için son derece önemlidir. *Lolita* ilk

göründüğünden çok daha fazlası olan karmaşık bir metindir. Bu yüzden *Lolita*'da benimsenen en az iki boyutlu anlatım izlemine tam bir hakimiyet sağlanmadan onun konusu ve şahıslarıyla ilgili varılacak herhangi bir yargı yanıltıcı olacaktır. Çalışmamızda *Lolita* romanında tüm unsurların anlaşılmasında anahtar nitelikte olan Humbert karakteri analiz edildikten sonra, yazar ve Humbert ikileminde, Humbert'in güvenilmez bir anlatıcı olduğu göz önünde tutularak romandaki diğer şahıslarla ilgili analizler yapılacaktır. Bu analizler öncelikle diğer tüm etkilerden arındırılmış biçimde, sadece *Lolita* romanının metninden yola çıkılarak yapılacaktır. Daha sonra ikincil bir yaklaşım tarzı olarak metin dışı kaynaklardan, diğer yazar ve eleştirmenlerin şahıslarla ilgili fikirlerinden faydalanılmak suretiyle bir karakter analizi yapılmaya çalışılacaktır. Amacımız güvenilmez anlatıcı Humbert'in maksatlı söyleminin etkisini çözümlemek onun yargı ve kanaatlerinin etkisinden kurtularak romandaki şahıslarla ilgili kurgusal gerçekliğe daha yakın bilgiler elde etmektir.

Anahtar kelimeler: Nabokov, Humbert , Lolita, Şahıs Kadrosu, Yazar ve Anlatıcı İkilemi

A STUDY OF THE CHARACTERS IN *LOLITA* IN THE CONFLICT OF AUTHOR AND NARRATOR

Mahmut KAYA

Erciyes University, Institute for Social Sciences

Master's Theses, November 2012

Consultant: Prof. Dr. Sevinç ÜÇGÜL

ABSTRACT

Since its publication Nabokov's *Lolita* has been much discussed in terms of both its form and content, despite the harsh criticism in various countries, it has become one of the best selling books. But the morality discussion has never ceased about it. At the heart of this discussion lies the fact that the writer Vladimir Nabokov leaves his pen to the protagonist Humbert and thus ensures that his writing style creates suspense on the reader, and the reader has a difficulty to pass a final judgment about him. Moreover, we can analyze all the characters only through the window Humbert provides for us. So, when reading Humbert's lines, we should try to find out what Nabokov actually wants to say with the same lines. Otherwise we shall adopt the Humbertian point of view instead of Nabokovian. Humbert portrays characters in the novel the way they should serve his own strategy. But the actual writer of the text has inserted his own covert messages behind the ostensible messages of the text. When Humbert passes a judgment, expresses something by some particular vocabulary, what the real author expresses with the same vocabulary might be quite different, even the opposite of what Humbert says. As a writer Nabokov succeeds in speaking among Humbert's lines. As a child molester and murderer while Humbert is expected to evoke disgust on the reader, surprisingly, he succeeds in gaining the sympathy of the reader with the help of language skills Nabokov enabled him by transforming his language and stylistic skills into a defense vehicle. For this reason to interpret the novel rightly, it is vital to develop a point of view based upon the conflict between writer and narrator. It's also important to keep in mind all the time while reading the novel that the author and the narrator are not the same. Lolita is a confusing text which is far more than what it seems. So any judgment passed without getting a full insight into the at least two faceted narrative technique used in *Lolita* will

be misleading. In this study after analyzing Humbert as a character, who is in a key position to understanding other characters, analyses on other characters will be conducted keeping in mind that Humbert is an unreliable narrator. These analyses will primarily be based on the text itself. Then as a secondary approach, there will be analyses based upon the secondary resources, other texts about *Lolita*. Criticisms and ideas of the other writers and critics about the characters will be mentioned. Our purpose is to analyze the unreliable narrator Humbert's intentional discourse, and by doing this to get information closer to the fictional reality in the novel.

Key Words: Nabokov, Humbert , Lolita, Characters, Conflict of Author and Narrator

ХАРАКТЕРИСТИКИ ГЕРОЕВ РОМАНА « ЛОЛИТА» В ДИЛЕММЕ « АВТОР - РАССКАЗЧИК»

Махмут Кая

Эрджиесский Университет, Институт Социальных Наук

Магистерская Диссертация, ноябрь 2012

Консультант: Профессор Доктор Севинч Учгюль,

РЕЗЮМЕ

С даты публикации, роман Владимира Набокова « Лолита» много обсуждался как с точки зрения содержания и стиля, с одной стороны, а с другой стороны, роман стал одной из самых продаваемых книг в разных странах мира.Но дискуссии о нравственности романа так и не закончились по сей день. Источником этих дискуссий является главный герой романа Владимира Набокова Гумберт, который определяет стиль повествовательной стратегии автора и помогает читателю разобраться в дилемме « автор- рассказчик». Таким образом, анализ поступков главных героев читатель узнает исходя из позиции Гумберта, а не автора романа, поэтому всегда нужно думать, что Набоков хотел объяснить , описывая ту или иную ситуацию.Иначе мы будем принимать точку зрения не Набокова, а его главного героя-Гумберта. Гумберт описывает героев романа в качестве своей общей стратегии, хотя оригинальный авторский текст помогает читателю определиться в не всегда явных авторских предпочтениях. Например, в сюжетной линии судебного эпизода, Набоков, говоря словами Гумберта,выражает противоположную точку зрения того, что имел в виду его герой.Набокову удалось в полной мере описать своего героя и ту линию поведения , которую выражает Гумберт. Когда Гумберт ,как растлитель и убийца, должен внушать отвращение читателю,Набоковым использовались все возможности языка. Язык определил стиль романа и стал его основным оборонным и нападающим инструментом, завоевывая симпатии читателей.Поэтому , принять точку зрения на основании дилеммы» автор – рассказчик» читателю становится проще, так как рассказчик отличается от автора, что чрезвычайно важно для правильной интерпретации романа. « Лолита» более сложный текст, чем кажется на первый взгляд.Поэтому

важно, чтобы любая ситуация и любой поступок героев ,не вводили в заблуждение читателя, а были поставлены автором под полный контроль.Для этого используется прием двумерных наблидений, особенно для характеристики главного героя Гумберта, который является ключом к пониманию всех сюжетных линий и характеристик элементов романа « Лолита». Учитывая , что Гумберт является ненадежным рассказчиком в дилемме « автор- рассказчик», необходимо дать анализ и другим героям романа, который будет осуществляться на основе текста романа»Лолита». С другой стороны, будут использованы нетекстовые источники и критические статьи других авторов в качестве вторичного подхода. Наша цель – проанализировать эффективность преднамеренного дискурса и доказать ненадежность Гумберта в качестве рассказчика, избавить от его влияния судебные органы, получить информацию о героях в романе, приближенной к вымышленной реальности в романе.

Ключевые слова: Набоков, Гумберт, Лолита, Характеристика героев, дилемма автор-рассказчик

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK ii

YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI iii

KABUL VE ONAY SAYFASI ..... **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**

TEŞEKKÜR iv

ÖZET vi

ABSTRACT viii

РЕЗЮМЕ x

İÇİNDEKİLER xii

GİRİŞ 1

1. DÖNEMİN SİYASİ VE SOSYAL YAŞANTISI İÇERİSİNDE V.V. NABOKOV'UN YAŞAMINA BİR BAKIŞ 9

1.1. Nabokov Ailesinin Edebiyatla Teması 9

1. 2 Baba Nabokov'un Etkileri 12

1.3 Dönemin Edebiyat Sanat Ortamı 24

1.4. Kelebekler ve Nabokov 26

1.5. Eğitim Yılları 29

1.6. Göç Yılları 30

1.7. Evlilik 33

1.8. Amerika Yılları 35

2. KONU VE YAZIM TARİHİ 38

2.1. *Lolita*'nın Öncülleri ve Yazım Tarihi 38

3. ROMANIN ŞAHIS KADROSUNA YAZAR VE ANLATICI İKİLEMİNDE BİR BAKIŞ 45

3.1.Humbert Humbert 45

3.2. Dolores Haze (Lolita) 67

3.3. John Ray, Jr. 81

3.4. Valeria 83

3.5.Charlotte 86

3.6.Clare Quilty 90

SONUÇ 100

KAYNAKÇA.....102

ÖZGEÇMİŞ.....108

GİRİŞ

Çarlık Rusya'sında doğup klasik Rus edebiyatı geleneğinden beslenen Vladimir Vladimiroviç Nabokov (1899–1977), 1917 Ekim Devrimi neticesinde ailesiyle birlikte önce Avrupa'ya ardından da Amerika'ya göç etmiş, Rus Edebiyatının önemli isimlerinden biridir. Avrupa'da göçmen Rus yazarları arasında önemli bir konuma sahip olmayı başaran Nabokov, daha sonraları Amerika'ya göç ettiğinde edebî yaşamına İngilizce eserler vererek devam etmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında yazdığı *Lolita* (1955) eseri, yazarın ismini gündemde uzun süre tutarak oldukça zor günler yaşatmıştır. Fakat her şeye rağmen bu eserin elli milyondan fazla satarak günümüze gelene kadar yirmiden fazla dile çevrilmesi, edebiyattan beyaz perdeye uzanan yolculuğun ötesinde bir marka niteliğine kadar gidişi de bir gerçektir.

Lolita, toplumca tabu kabul edilen bir konuya parmak basar. 1958 yılında Amerika'da yayınlandığında çok büyük çalkantılara neden olan *Lolita'*nın ilk bakışta müstehcen ve erotik içeriği nedeniyle aldığı eleştiriler, eserin sanatsal yönünün fark edilip değerinin anlaşılmasını geciktirir. *Lolita* sadece bazı eleştirmenler tarafından değil aynı zamanda Amerikan Kısa Hikâyeleri Ansiklopedisi tarafından da "erotik bir roman"[1] olarak tanımlanmıştır. Büyük Sovyet Ansiklopedisi Lolita'yı, erotik bir romanla öğretici bir görgü-adabı muaşeret romanını bir araya getirme denemesi olarak[2] tanımlamıştır. Aynı tanım Desmond Morris'in başvuru kitabı *The Book of Ages*'te de bulunmaktadır. Kadın çalışmaları dersleri için hazırlanmış bir inceleme kitabı olan başka bir çalışma, *Lolita*'yı " alaycı bir erotik roman" olarak tarif etmektedir.[3] Michael Perkins'in, *Gizli Kayıt:*

[1] Abby Whelock, (2008). Facts on File: Companion to the American Short Story. Infobase Publishing. s. 482.
[2] The Great Soviet Encyclopedia - Большая советская энциклопедия-PROKHOROV A.M -1982.
[3] Lanigan,, Esther F.; Esther Stineman, Catherine Loeb (1979). Women's studies:a recommended core bibliography. Loeb Libraries Unlimited. s. 329

Çağdaş Erotik Edebiyat gibi erotik edebiyat tarihi üzerine yoğunlaşan kitaplar da *Lolita*'yı bu şekilde sınıflandırmaktadırlar.[4] Daha dikkatli sınıflandırmalar "erotik motifler içeren bir roman" veya "*Ulysses* ve *Lady Chatterley'in Sevgilisi* gibi erotizm unsurları içeren klasik erotik edebiyat ve sanatın bir dizi örneğinden bir tanesi" gibi tanımları kapsamaktadırlar. Bu tür sınıflandırmalar çeşitli tartışmalara neden olsa da bir süre sonra, bazı eleştirmenler metnin sanatsal değerine de dikkat çekerler. Örneğin akademisyen, yazar Malcolm Bradbury "önce erotik bir roman olarak tanınan *Lolita,* kısa zamanda edebî bir roman olarak yer edinmiştir" şeklinde yazmıştır.[5] Yazar Samuel Schuman, Nabokov'un Gogol, Dostoyevski ve Kafka ile bağlantılı bir sürrealist olduğunu; *Lolita*'nın niteliklerini ironi ve iğnelemenin oluşturduğunu, bu yüzden erotik bir roman olmadığını söylemektedir.[6]

Amerikalı yazar Lance Olsen "sık sık alıntı yapılan Lolita'nın bacaklarını heyecanlı Humbert'in kucağına uzatması sahnesiyle doruğa ulaşan sadece ilk on üç bölüm erotizm anımsatan niteliktedir." diye yazmıştır.[7] Nabokov'un kendisi romanın sonsözünde kimi okuyucularının kitabın başında kullanılan bazı tekniklerden dolayı açık saçık bir kitap olduğunu düşünme yanlışına düştüklerini, erotik sahnelerin gitgide yoğunlaşarak ardı ardına dizilmesi beklentisine girdiklerini, bunlar olmayınca sıkılarak okumayı bıraktıklarını ifade etmektedir.[8] Nitekim yüzeysel bakış bir tarafa bırakılıp derinden incelendiğinde romanın ahlaksızlığında bir ahlakîlik, basitliğinde bir sanatsallık olduğu fark edilmeye başlar. Romandaki olayların on iki yaşındaki bir kız çocuğuna hastalıklı bir tutku besleyen orta yaşlı Avrupalı göçmen Humbert Humbert'in ağzından anlatılması ve Nabokov'un Humbert'e kazandırdığı anlatım yeteneği ile *Lolita* okuyucunun kahramanın suçuna ortak olmaya başladığı bir esere dönüşür. Çoğu okuyucu ve eleştirmeni öfkelendiren en azından huzursuz eden, romanın anlatıcı-başkahramanı Humbert Humbert'in duygularını istemeyerek onaylamaları, hatta paylaşmalarıdır. Köklü bir cinsel ve sosyal tabuyu ihlal eden bu adamla ilgili ahlakî bir hüküm vermek

[4] Michael Perkins, (1992). The Secret Record: Modern Erotic Literature. Masquerade Books. s. 281.
[5] Malcolm Bradbury, (1996). Dangerous pilgrimages: transatlantic mythologies and the novel. Viking. s. 451.
[6] Samuel Schuman, (1979). Vladimir Nabokov, a reference guide. G. K. Hall s. 30.
[7] Olsen, Lance (1995). Lolita: a Janus text. Twayne Publishers. s. 143.
[8] Vladimir Nabokov, Lolita,Lolita Adlı Bir Kitap Üzerine (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul 2008. s.360.

yerine okuyucular kimi zaman kendilerini onunla özdeşleşir bulurlar. Birçok edebiyat eleştirmeni romanın okuyucu üzerinde yarattığı bu tuhaf etkiye işaret etmişlerdir. Araştırmacı Norman Miller "*Lolita …. basitçe savunmanın gücü sayesinde yumuşamış ….her şeyi affetmeye hazır okuyucuya karşı bir saldırı olarak açıklanabilir*" iddiasında bulunmaktadır.[9] Okuyucunun romana tepkisinin dinamiklerini açıklayan Lionel Trilling görüşünü şu şekilde belirtmektedir:*"Romanın okunuş sürecinde, en sonunda sunduğu kabahate göz yumma noktasına geldiğimizi… hayallerimizin iğrenç olarak bildiğimizi kabullenmesine izin verdiğimiz için ayartılarak suça ortak olduğumuzu, fark ettiğimizde kendimizi daha sarsılmış buluyoruz."*[10] Booth *Lolita*'yı "*retorik kaynakların tam ve sınırsız kontrolü*" ile "ahlaken bozuk bir bilinç merkezi"nin (Humbert) neredeyse kendisini haklı çıkardığı bir roman örneği olarak yorumlamaktadır.[11] Appel, romanın yazarla okur arasında bir rekabeti temsil ettiğini öne sürmektedir: *Lolita'yla ilgili sıra dışı olan…. Nabokov'un bizi Humbert'in tarafında, kendi irademizle karşı karşıya getirmesidir… Humbert metaforik anlamda okuyucuyu cinayete ve yetişkin olmayan birisine tecavüze suç ortağı hâline getirmiştir.*[12] Yazar Humbert'ın ikna yeteneğini, suçu işlerken yaşadığı ikilemi ve ruhsal gerilimi okura da hissettirmeyi başarmakla kalmaz, okuru şaşırtıcı bir şekilde kendi çıkmazına çeker.

*Lolita'*nın Amerikan okuyucusuyla buluşması şu şekilde gerçekleşir: Nabokov *Lolita*'yı yazmaya başladıktan beş yıl sonra 6 Aralık 1953'te bitirir. Konusundan dolayı önce takma adla yayınlamayı düşünür. Metin, Viking, Simon & Schuster, New Directions, Farrar, Straus, ve Doubleday yayınevleri tarafından geri çevrilir. Bu uyarı ve olumsuz cevaplardan sonra Nabokov en sonunda romanı Fransa'da yayınlatma yoluna başvurur. Tercümanı Doussia Ergaz aracılığıyla yayın listesinin dörtte üçü pornografik olan Olympia Press'ten Maurice Girodias'a ulaşır.[1] Olympia Press'le kitabın kendi ismiyle yayınlanması hususunda sözleşme imzalar.

Lolita Eylül 1955'te birçok basım hatasıyla beraber yayınlanır. 1955 yılının son günlerinde Graham Greene (Londra) Sunday Times'ta kitabı 1955 yılının en iyi üç

---

[9] Norman Miller "The Self- Conscious Narrator Protagonist in American Fiction since World War II. Ph.D Diss. 188,198 University of Wisconsin,1972.
[10] Lionel Trilling " The Last Lover- Vladimir Nabokov's Lolita" Encounter 11, no.4(1958):9-19.
[11] Booth Wayne C. The rhetoric of Fiction. Chicago: University of Chicago Press 1961.
[12]Alfred Appel "Lolita The Spring Board of Parody Wisconsion Studies in Contemporary Literature 8 (1967):204-24.

kitabından birisi olarak adlandırır. Bu ifadeye Sunday Express (Londra) editorü John Gordon'dan *"Okuduğum en iğrenç (müstehcen) kitap, düpedüz, dizginlenmemiş pornografi..."*[13] diye cevap gelir. Ardından İngiltere İçişleri Bakanlığı tarafından kitabın ülkeye sokulması yasaklanır. Fransa da buna ayak uydurur ve Fransa İçişleri Bakanlığı *Lolita*'yı yasaklar. Yasak iki yıl sürer.

İlk endişelere rağmen Amerika'da resmî bir tepki gelmez ve ilk Amerikan baskısı Ağustos 1958'te G.P. Putnam's Sons yayınevi tarafından yayınlanır. Birkaç gün içinde kitap üç baskı yapar. Margaret Mitchell'in *Gone with the Wind* adlı romanından sonra ilk üç haftada 100,000 satan ilk kitap olur.[14] Eylül (1958) ayının ortası itibariyle en çok satanlar listesinde dördüncü sırada yer alan *Lolita* ayın sonunda bir numaraya yükselir. Yedi hafta o pozisyonda kaldıktan sonra Sovyet yazarı Pasternak'ın eseri *Doktor Jivago*'ya ilk sırayı kaptırır. Amerika ve dünyadaki saygın kurumlarca (Time dergisi[15], Modern Library,[16] Norwegian Book Club[17]) yüzyılın en iyi romanları arasında gösterilir.

Nabokov'un hayatını üç bölüme ayırmak mümkündür: 1917 Ekim Devrimi'ne kadar Rusya'da geçirdiği çocukluk ve ilk gençlik yılları birinci bölüm; Rusya'dan Avrupa'ya göçmesi ve sonrasında Londra'daki öğrencilik yıllarıyla, Berlin ve Paris'te genç bir Rus yazar olarak tanındığı yıllar ikinci bölüm; Amerika'ya göç ve sonrasında olgun bir Rus-Amerikan yazar olarak eserler verdiği üçüncü bölüm. Nabokov'un yaşamındaki bu üç dönemin etkileri eserlerinde son derece belirgindir. Bu yüzden tezimizin birinci bölümünü, Nabokov'un yaşamı ve edebî eserleri arasındaki bağlantının kurulabilmesi için yazarın kısa biyografisi şeklinde hazırladık. Bu bölümde büyük ölçüde Brian Boyd'un yazdığı "Nabokov" biyografisinden faydalanıldı. Yazarın, otobiyografisi "Konuş Bellek" faydalanılan bir başka kaynaktır.

Nabokov, *Maşenka* (1926), *Rua, Dam, Vale* (1928) *Lujin Savunması* (1930), Göz (1930) *Karanlıkta Kahkaha* (1932) *Cinnet* (1934), *İnfaza Çağrı* (1935–36) *Lütuf* (,1937), *Sebastian Knight'ın Gerçek Yaşamı* (1941) *Konuş Bellek* (1951) *Pnin* (1957),

[13] http://blog.loa.org/2010/08/vladimir-nabokov-lolita-first-published.html 06.10.2012
[14] http://bnreview.barnesandnoble.com/t5/Daybook/quot-Hurricane-Lolita-quot/ba-p/5439 06.10.2012
[15] http://entertainment.time.com/2005/10/16/all-time-100-novels/#all 07.12.2011
[16] http://www.modernlibrary.com/top-100/100-best-novels/07.12.2011
[17] http://www.evene.fr/livres/selection/les-100-meilleurs-livres-de-tous-les-temps.php?page=3 07.12.2011

Solgun Ateş (1962), *Ada ya da Arzu* (1969) gibi eserleri de edebiyatseverlere armağan eder. Bu eserlerin her biri konu, içerik, üslup bakımından özgün olsalar da, kimi yerlerde kaçınılmaz birtakım paralellikler de göstermekteler. Bu nedenle *Lolita*'da, şahıs kadrosunu ele almadan önce, tezimizin ikinci bölümünde Nabokov'un *Lolita*'dan önceki eserlerine göz atarak, *Lolita*'yla paralelliklerini ve farklılıklarını ortaya koymaya ve Nabokov'un *Lolita* öncesi sanat çizgisi üzerinde durmaya çalıştık. Nabokov'un önceki eserlerinde *Lolita*'nın izini sürdük. *Lolita*'nın ortaya çıkışı, yazım ve yayınlanma tarihini ele aldık.

Tezimizin üçüncü ve son bölümünde anlatıcı Humbert karakterinin güvenilmez anlatıcı rolünü göz önünde tutarak romandaki şahıs kadrosunu inceledik. Karakter analizlerimizde Humbert yazar ayrımını her zaman göz önünde tuttuk. Bu bölümdeki incelememizde seçtiğimiz ilk karakter kaçınılmaz olarak anlatımın merkezinde yer alan Humbert oldu. Daha sonra romana adını veren karakter Lolita üzerinde durduk. Ardından Humbert karakterinin anlaşılmasında ve yorumlanmasında çok önemli noktada bulunan Clare Quilty karakterine yer verdik. Valeria, Charlotte, karakterlerinin romanda ana rolleri bulunmalarından ve Humbert'i açıklamakta sağladıkları faydadan dolayı inceleme altına aldık. Son olarak romanın bir dedektif romanı gibi kurgulanmasında yazarın yardımına başvurduğu kurgusal önsöz yazarı John Ray Jr'a yer verdik. İnceleyeceğimiz karakterlerin kapsamını bu şekilde belirlememizin nedeni, onların roman esnasında ağırlıklı olarak sahneye çıkan ve anlatıcı Humbert'le etkileşim içerisinde olan ana karakterler olmalarıdır. Gaston Godin, Farlowlar, Rita, Sihirli Avcılar Oteli çalışanları, Dick, Kasbeam berberi, Ivory Quilty gibi görece daha az rol alan yan karakterler inceleme dışı bırakılmıştır. Fakat bundan, hiçbir şekilde anlatımda daha az önemsenmesi gereken karakterler oldukları sonucu çıkarılmamalıdır. İncelememizde bir kapsam belirlemesi yapılarak sahnede daha çok kalanlar mercek altına alındı. Diğerleri, dekor kahramanlar olarak ilerde ayrı bir çalışmaya konu edilebilirler diye düşünüyoruz.

V. Nabokov'un zor olduğu kadar da şaşırtıcı üslubu, eserlerinin karmaşık ve tartışmalı içeriği ile edebiyat çevresinden kuramcıların, edebiyat ve dilbilimcilerinin dikkatini çekmiştir. Tezimizde Nabokov'un edebî sanatı, bir romanla sınırlandırılarak incelenmeye çalışılacaktır. Fakat tezin konusu, her ne kadar yazarın *Lolita* romanının

şahıs kadrosu açısından incelenmesi olsa da, yazarın yaşamı ve diğer eserlerinde de konuyla bağlantılı olduğunu düşündüğümüz yönlere değineceğiz. Yani, tezimizin odağı *Lolita*'nın kendisi ve romanın biçimsel özellikleri olduğu kadar yazarın yaşamı ve yaşam felsefesini yansıtan kaynakların araştırılması da olacaktır.

Çalışmamız boyunca yazarın kendisinin kaleme aldığı eserler olsun, yazarla ve eserleriyle ilgili kaleme alınan diğer eserler olsun, mümkün olduğunca konumuzla ilişkisi olduğunu düşündüğümüz her türlü kaynağa ulaşmaya ve bu kaynaklardan faydalanmaya çalıştık. 2008 yılında yapılan bir araştırmaya göre Nabokov hakkında yapılan iki bin beş yüzden fazla akademik çalışmanın yaklaşık beşte biri, *Lolita* romanıyla ilgilidir.[18] Fakat gerek üzerinde sayısız araştırma yapılan bir yazar olması, gerekse çok katmanlı, çok boyutlu bir yazar olması nedeniyle zamanın ve şartların el verdiği ölçüde konuyla ilgili belli başlı kaynakları tarayarak kendimizi kaynaklar hususunda sınırlandırdık. Alıntılarda *Lolita*'nın İletişim Yayınları tarafından yayımlanan Fatih Özgüven çevirisinden faydalandık. Bunun yanında metnin orijinaline ve yazarın kendisi tarafından çevrilmiş Rusçasına da başvurduk. Kaynakların bir çoğu yabancı dillerde basılmış eserler olduğu için orijinallerine başvuruldu. Yabancı dilden yapılan çevirilerde aksi belirtilmediği sürece çeviri şahsıma aittir.

Tezimizde bilimsel araştırma yöntemlerinden herhangi birisine katı bir bağlılık söz konusu değildir. Bu noktada çoğulcu bir yaklaşım benimsediğimiz söylenebilir. Bilimsel araştırma yöntemlerinin hem ana kaynağı, hem de ikincil kaynakları kullanabilmeleri açısından bakıldığında biyografiden bolca yararlanılan "pozitivist inceleme" ve "hesaplaşmacı inceleme" ilk bölüm için faydalandığımız inceleme yöntemleridir. Diğer taraftan sadece "eserin kendini esas alan" bir diğer gurup inceleme yöntemi daha vardır.[19] Bunlardan "metne bağlı inceleme" tezimizin ikinci ve üçüncü kısımlarında geniş ölçüde başvurduğumuz yöntemdir. Fakat bir kez daha belirtmek gerekir ki adı geçen kısımlarda sadece "eserin kendini esas alan" yöntemlere bağlı kalınmamış yer yer ikincil kaynaklardan faydalanılmıştır. Çalışmamızda işimize

[18] Zoran Kuzmanovich, "Commentary on Lolita," in Approaches to Teaching Nabokov's Lolita, ed. Zoran Kuzmanovich and Galya Diment (New York: The Modern Language Association, 2008), s. 20.
[19] Gürsel Aytaç, Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi, Say Yayınları, İstanbul,2003 s. 99.

yarayacak yöntemlerden yeri geldiğinde faydalanmaya çalışıldı. Ç*oğulcu inceleme* yöntemini Gürsel Aytaç, şu şekilde tanımlar:

> ***Çoğulcu inceleme:*** *İnceleme yöntemlerinde araştırıcıya bir anlatım rahatlığı sağlayan, onu bir tek yöntem içinde bunalıp kalmaktan kurtaran eklektik, yani çoğulcu inceleme yöntemine gelince; bunda inceleyici bir bakıma kendi sezgi gücüne dayanarak bir edebî eseri, ağır basan özelliğine göre, bu özelliğe uygun düşen bir metoda ağırlık vererek incelemesini yapıyor.*[20]

Örneğin eserlerinin ortaya çıkışında yazarın biyografisinin etkili olduğunu düşündüğümüz için tezimizin ilk bölümünü yazarın yaşamına ayırdık. Yazarın Gümüş Çağ edebiyat ortamında yetişmesi, aristokrat bir aileden geldiği için her türlü eğitim fırsatından yararlanabilmesi, bu sayede kazandığı çok dilliliği kaderinin kendisine bir armağanıdır. Çocukluğunun refah ve mutluluk içinde geçen rüya gibi yıllarının 1917 Ekim Devrimi ve sonrasındaki göçle bir kâbusa dönüşmesi, babasının bir suikastte yanlışlıkla öldürülmesi, kardeşinin bir Nazi esir kampında yaşamını yitirmesi, Avrupa yıllarında yaşadığı yokluk ve zaruret hâli yine kaderin ona yaşattığı acılardır. Biz bu acıların onun yaratıcılığında zamanı ve kaderi sorgulayıcılığında çok büyük rol oynadığını düşünüyoruz. *Lolita*'nın geç de olsa gelen ekonomik başarısından sonra yazdığı eserlerinde üst düzey okuyuculara hitap etmesi çok satılma endişesi taşımadığını gösteriyor. Oysa maddi sıkıntılar yaşadığı yıllarda çok okunmayı hep gözetmek zorundadır. Bütün bunlar bizi, onun yaşamının ve sanatının iç içe olduğunu düşünmeye itiyor.

Bu incelemeyle *Lolita* romanı mercek altına alınarak, onun sanatsal ve edebî değeriyle ilgili bilgi vermek hedeflenmiştir. Bunu başarmak için asıl görünenin arkasına bakmak gerekir. Çalışmamız boyunca Nabokov'un şu sözünü göz önünde tuttuk:

> *"Tabiri caizse, gerçeğe gittikçe daha da yaklaşabilirsiniz; fakat yeteri kadar yakın asla yaklaşamazsınız çünkü gerçek biri diğerini takip eden sonsuz basamaklardan, sahte zeminlerden oluşur, bu yüzden ulaşılamaz, elde edilemezdir."* [21]

---

[20] A.g.e s. 101.

[21] Brian Boyd, Nabokov's "Pale Fire" : The Magic of Artistic Discovery. Ewing, NJ, USA: Princeton University Press, 1999. p 5.

Sanatını icra ederken Nabokov yukarıda bahsettiği katmanlı gerçekliği yaratmak istemiştir. Bu nedenle çalışmamızın amacı Humbert'in "çarpıttığı" çok katmanlı gerçekliğe ulaşmak *"birbirini takip eden sonsuz basamaklardan"* ilerleyerek roman kahramanlarının gerçek kişiliklerine daha çok yaklaşmaktır. *Lolita* romanında olayın güvenilmez ben anlatıcı tarafından hikâye edilmesi, anlatıcının kendisinin de dâhil olduğu romandaki her şey ve herkesle ilgili bir yönlendirme, yanıltma, yanlış olana ikna ve sansürün söz konu olması olay ve şahıslarla ilgili anlatıcı Humbert'e karşı kuşkucu bir bakışı gerekli kılmaktadır. Bu şekilde Humbert'in manipülatif hâkimiyeti tamamen yok edilemese de en aza indirgenebilir. Aslına bakılırsa Nabokov da bu tür bir yaklaşım sergileyen okuyucu görmek istemektedir.

Araştırmamızın bir diğer amacı da *Lolita*'daki şahıslarla ilgili bilgi verirken Humbert'in, bizi sınırlayan, yönlendiren, manüpile eden kanaat ve yargılarından sıyrılmak, gerçeğe daha yakın bilgiler elde edebilmektir. Çalışmamızı bir cümleyle özetlemek gerekirse: Humbert' e rağmen romanın "kurgusal gerçekliğine" yaklaşma çabası ve yine Humbert'e rağmen *Lolita* romanının ana kahramanlarının karakter analizi diyebiliriz.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DÖNEMİN SİYASİ VE SOSYAL YAŞANTISI İÇERİSİNDE V.V. NABOKOV'UN YAŞAMINA BİR BAKIŞ

1.1. Nabokov Ailesinin Edebiyatla Teması

Vladimir Nabokov göz kamaştırıcı bir servete sahip aristokrat bir ailede, Rusya İmparatorluğu'nun baş şehri Peterburg'da 23 Nisan 1899'da dünyaya gelir. Nabokovların izlenebilir soy ağacı 17. yy. ortalarında başlar. 18. yy. da Nabokovların soylu sınıfına mensup olduklarını görmekteyiz. Çarlık Rusya'sında ordu görevi, çara hizmetin ilk ve zorunlu basamağıdır. Bu Nabokovlar için de böyle olur. Kayıtlardan öğrendiğimize göre General Aleksandr Nabokov (1749–1807) , Nabokov sülalesinden önemli statüye sahip ilk kişidir. Vladimir Nabokov'a kadar uzanan soy ağacının başında yer alır. Aleksandr'ın en küçük oğlu Nikolay, yazarın dedesinin babasıdır. İvan Nabokov (1787–1852) Rus edebiyatında bireysel özgürlük mücadelelerini destekleyen bir general olarak karşımıza çıkar ve yazarın üçüncü kuşaktan akrabasıdır. Brian Boyd, biyografisinde "V.V. *Nabokov'un dedesinin babası Nikolay değil de onun renkli kardeşi İvan olsaydı çok çok daha uygun olurdu.*"[22] yorumunu yapmıştır. Napolyon'un Rusya'da mağlubiyetinden hemen sonra, İvan Nabokov, Napolyon savaşlarının bir kahramanı ve Rus şair Puşkin'in en yakın arkadaşı dekabrist[23] İvan Puşşin'in kız kardeşiyle evlenir. Daha sonra İvan Nabokov'un küçük kardeşi Nikolay da bir

[22] Bknz.: Brian Boyd, Vladimir Nabokov; The Russian Years, 1990, New Jersey s. 17-18.

[23] Dekabristler ayaklanması: Aralıkçılar İsyanı veya Aralıkçılar Başkaldırısı (Rusça: Восстание декабристов), İmparatorluk Rusyası'nda 14 Aralık 1825 (Miladi: 26 Aralık 1825) tarihinde çıkan askeri ihtilaldir. Bazı subayların önderliğinde 3.000 imparatorluk askerinin, I. Nikolay'ın ağabeyi Konstantin yerine tahta geçmesi nedeniyle isyan etmesidir. Olay aralık ayında olduğu için "Aralıkçılar İsyanı" adını almıştır. İsyan, Çar I. Nikolay tarafından bastırılmış; ve asilerin liderlerinin bazıları idam edilmiş bazıları ise Sibirya'ya sürülmüştür. Aralıkçılar isyanı Rus Edebiyatının şekillenmesinde ve Çar'a karşı özgürlük mücadelesinde önemli bir dönüm noktası kabul edilmektedir.

dekabristin kız kardeşiyle evlenecektir. Çar monarşisinin keyfiliğine karşı duyulan öfkeleriyle tanınan dekabristlerle yapılan bu evlilikler, Nabokov ailesinin özgür iradeli bir aile geleneğine sahip olduğunu göstermektedir.

1860'lı yılların başında, I. Nikolay'ın (1825–1855) oğlu Çar II. Aleksandr (1855–1881) hem aydınların beklentilerine, hem de liberal eğilimli kardeşi Grandük Konstantin'in (1878—1882)[24] tavsiyelerine uyarak kısa süren büyük reformlar dönemini başlatır. Konstantin'e yakın olanlardan birisi de Nikolay ve Anna Nabokov'un on üç çocuğundan ikincisi Dimitri Nabokov (1826–1904)'dur. Yazarın büyük babası Dimitri Nabokov, hem II. Aleksandr, hem de oğlu Çar III. Aleksandr döneminde adalet bakanlığı yapmıştır. Dimitri Nabokov'un göreve başladığı tarihin, Mayıs 1878 olduğunu göz önüne alırsak, Nabokov ailesinin 1880-90'lı yıllarda saraya daha yakın olduğunu görürüz. Çar III. Aleksandr (1845–1894) döneminde Dimitri Nabokov adalet bakanlığından ayrılır; fakat Rusya İmparatorluğu Devlet Konseyi'nde[25] yer almaya devam eder. II. Nikolay'ın (1868–1918) tahta geçmesiyle Aziz Andrey[26] nişanıyla ödüllendirilir. Çara taç giydirme töreninde, Dimitri Nabokov'a önemli bir görev verilir. Dimitri Nabokov'un çocukları, hem çok yüksek düzeyde eğitim alırlar, hem de geniş bir sosyal çevreye sahip olurlar. Bu ortam onların ufkunu genişletmiş ve derin bilgiye sahip olarak yetişmelerine imkân sağlamıştır. Dimitri Nabokov, işinde ciddi ve kuralcıdır. Daha çok bürokratik özellikleriyle tanınsa da, bağımsız yargıya son derece bağlıdır. 1864 yılında yapılan reformları kaldırmak isteyenlere ısrarla karşı durur. Hukukun, Çar'ın politik emellerine ulaşmak için manipüle ettiği herhangi bir araca dönüştürülmemesi için mücadele etmiştir. 1880'li yılların sonunda hükümetin bazı organları, liberal taleplere cevap vermek amacıyla, baskıdan uzak, ılıman bir reform programına geçmeye hazır olduklarını bildirirler. Şubat 1881 ortalarında II. Aleksandr, daha sonraları V.İ.Lenin'in (1870–1924) bile Anayasa'ya doğru bir adım olabileceğini düşündüğü bir reform teklifini kabul eder. İmparatorluk, reform programını mükemmelleştirmek amacıyla bir resmî bildiri taslağı hazırlatır. Taslakta, Çar'ın parlamenter sisteme geçişte ilk adım niteliği taşıyacak bir danışman yasama konseyi

[24] Великий князь Константин Константинович
[25] Bknz.//kraeved.lib.tomsk.ru/page/128/ (Государственный совет Российской империи)
[26] Орден Святого апостола Андрея Первозванного

toplayacağı bilgisi bulunmaktadır. 28 Şubat 1881 bildirisinin yazarı hâla bilinmemekle birlikte, Çar'ın Dimitri Nabokov'dan akşam ayininden sonra yeni yasayı ona getirmesini isteyen bir not göndermesine dayanılarak, bu kişinin kuvvetle muhtemel Dimitri Nabokov olabileceği düşünülmektedir. Ertesi sabah II. Aleksandr taslağı yorumlaması için bakanlarından birine verir. O günün öğleden sonrası, Peterburg'un bir caddesi'nde bir suikaste kurban gider. Çar II. Aleksandr'ın öldürülmesiyle ilgili yıllar sonra, Vladimir Nabokov'un yorumu şu şekildedir:

> "*Rusya muhteşem edebiyatına rağmen her zaman merak etmeye değer derecede nahoş bir ülke olmuştur. Ne yazık ki Ruslar bu gün tiranlarını yok etme yeteneklerini kaybettiler.*"[27]

Ilıman liberal Dimitri Nabokov terörist bireylerin ve devrimcilerin haklarını devletin kudretine karşı savunarak başka bir seçeneğin temsilcisi olur. Nabokov ailesinin tarihine göz attığımızda devleti temsil eden kişiler olsalar da muhalif görüşe mensup insanlara karşı daha yumuşak ve insani davrandıklarını görmekteyiz.

Dostoyevski'nin Petropavlovsk kalesinde tutuklu kaldığı günlerde İvan Nabokov kale komutanı olarak ona gayet yumuşak bir muamele gösterir. Yine bu olaydan on beş yıl sonra aynı kaleye hapsedilen Nikolay Çernişevski de (1828–1889) dönemin Adalet Bakanı olan Dimitri Nabokov'dan benzer bir muamele görür. Her iki yazara da idam cezası hükmü verilir; fakat tam cezanın uygulanacağı anda Çar'ın onları affettiği bildirilir. Çernişevski bu olayın ardından Sibirya'ya sürülür. Sibirya hapishanelerinde altı yıl geçirdikten sonra Rusya'nın en uzak ve ücra köşesi bugünkü Yakutistan bölgesine nakledilir. Dönemin adalet bakanı Dimitri Nabokov'un önüne yazarın oğullarından bir mektup gelene kadar 20 yıl daha geçer. Dimitri Nabokov'un hazırladığı raporu Çar III. Aleksandr onaylayarak Çernişevski'nin ailesinin bulunduğu Astrahan'a aktarılmasına izin verir. Çernişevski 1850'lerin sonu 60'ların başında bir reform ümidiyle ortaya çıkan Rus radikalizminin liderlerinden biridir. Vladimir Nabokov nasıl Puşkin'i Rus edebiyatının manevî özgürlüğüne bir arzunun simgesi olarak görüyorsa, Çernişevski'yi de özgürlüklerden yana olan Puşkin'in karşısında görmektedir. Nabokov'un son ve en uzun Rusça romanı "Lütuf"da (Дар,1937) kahramanın bir yazar olarak gelişimi Puşkin'e doğru ilerlemesiyle ölçülür. "Lütuf" eserinde Nabokov, Çar

[27]Bknz.: Brian Boyd, Vladimir Nabokov; The Russian Years, 1990, New Jersey s. .21 (Nabokov bu sözü söylediğinde Stalin iktidardadır.)

yönetiminin Çernişevski'yi sürgüne göndermesine, hapsetmesine olan nefretini ve yazarın kötü kaderine hissettiği sempatiyi dile getirirken, aynı zamanda Çernişevski'nin düşüncelerini ağır bir şekilde eleştirir. Nabokov'un Çernişevski'yle ilgili düşünceleri oldukça katidir. Brian Boyd, Vladimir Nabokov hakkında yazdığı biyografide, Çernişevski'nin "*edebiyat faydacı bir sosyal role hizmet etmelidir.*"[28] düşüncesinden hareketle; dogmatik düşüncenin kısa sürede politik özgürleşme idealini entelektüel köleleşme planı hâline getirdiğini ve bu durumun Rus Edebiyatını otuz yıl boyunca duraklatarak sanatın Sovyetlerce kontrol edilmesine giden yolu açtığını ileri sürmektedir. Sovyet Edebiyatının ilk dönemleri incelendiğinde bu görüşe katılmamak mümkün değildir. Rus edebiyatı profesörü Simon Karlinski (1925–2009)'nin ise konuyla ilgili görüşü şudur:

> "*Çernişevski ve onun havarileri hem Rus Marksizm'inin, hem de Rus anarşizminin üslup, etik ve estetiğini sağlayan şahıslardır. 1860'larda Çernişevski'nin formüle ettiği düşünceler sayesinde bugünkü komünist toplumlar cinsel meselelerde bağnaz ve sanata yaklaşımlarında basit bir biçimde çıkarcıdırlar.*"[29]

Vladimir Nabokov'un ve birçok diğer göçmen yazarın eserlerinin Sovyetler birliğinde yasaklı olması ve bugün önemli Edebiyatçılar kabul edilen Boris Pasternak (1890–1960) ve Aleksandr Soljenitsin (1918–2008) gibi yazarların yazdıklarından dolayı Sovyet Rejiminden baskı görmüş olmaları Karlinsky'nin görüşlerini doğrulamaktadır.

1. 2 Baba Nabokov'un Etkileri

Ailenin altıncı çocuğu ve annesinin gözdesi olan yazarın babası Vladimir Dimitriyeviç Nabokov 1870 yılında Ttsarskoye Selo'da[30] doğar. Önce İngiliz ve Fransız mürebbiyeler tarafından, ardından Rus ve Alman hocalar tarafından on üç yaşına kadar evde eğitim görür. 1876–1878 tarihleri arasında genellikle Batova'da[31] ikamet ederler. 1878'de ailenin adalet bakanlığında geniş bir daireye taşınmasından itibaren Peterburg'a taşınmış olurlar. Dimitri Nikolayeviç Nabokov iki oğlunu o yılların elit kesimin rağbet ettiği bir eğitim kurumu olan İmparatorluk Hukuk Okuluna göndermiş olsa da, üçüncü ve en parlak oğlu için üniversite eğitimini uygun görür. Üniversiteye girmek için

[28] A.g.e. s.23.
[29] A.g.e. s.23.
[30] Ца́рское Село́
[31] Батова

gimnazyum mezunu olunması gerektiğinden Dimitri Nabokov oğlunu Peterburg'un sayılı okullarından Üçüncü Gimnazyum'a kaydettirir. Ülke Batı'yla rekabet edebilecekse Rus insanı için şiddetle gerekli olan eğitimin sağlanması planının bir parçası olarak bu gimnazyum sistemi Kont Dimitri Tolstoy tarafından Latin ve Yunan dili grameri ezici yoğunlukta olmak üzere oluşturulmuştur.[32] Vladimir Dimitriyeviç Nabokov okulun prensiplerinden nefret etse de Üçüncü Gimnazyum'dan altın madalyayla mezun olur. V.D Nabokov Latin dersi hocasını *"yarım akıllı, despot çocukların zihinlerini kurutan, dersten soğutarak öğrencilerin antikite ilgisini kaybetmesine neden olan birisi"* olarak hatırlar.[33] Bunun da dersin sürekli bir sıkıntı ve günlük bir korku kaynağına dönüşmesine neden olduğunu belirtir. Bu süreçten zarar görmeden çıkmış olmasını gimnazyum yılları öncesi, esnası ve sonrasında eğitime olan susuzluğunu yatıştırmak için başka kaynaklar arayıp bulmasına bağlar. Politik olarak Vladimir Dimitriyeviç Nabokov kardeşlerinden çok daha liberaldir. Bu anlamda gimnazyumun onun dünya görüşünde çok önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Kont Dimitri Tolstoy'un (1883–1889) düşünceyi bastıran sistemi, genç insanların zihninde resmî düzene karşı isyan düşüncesinin kökleşmesine neden olmuştur. Gimnazyum'dan sonra 1887 yılı sonbaharında, V. D. Nabokov Peterburg Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne kaydolur. O sıralar yüksek öğrenimde gittikçe sertleşen baskıcı bir atmosfer vardır. Üniversiteler isyan yuvaları olarak görülür ve profesörler ağır bir devlet denetimi altında görev yapmaktadır. Ancak 1884 yılında yasaklanan öğrenci organizasyonlarının tekrar canlanması sağlanır. Öğrenci olaylarında dışarıdan kışkırtma yapanları belirlemek amacıyla üniforma uygulaması yeniden başlar. V. D Nabokov öğrencilik yıllarının her yıl tekrarlanan öğrenci olayları ve herkesi rahatsız eden bürokratik anlayışla geçtiğini hatırlar. Mart 1880 tarihinde eğitim bakanının, öğrencilerin üniversite özerkliği ve akademik özgürlük talebini hukuk dışı ilan etmesiyle yine böyle bir protesto dalgası yaşanır. Gösteriler sırasında V. D. Nabokov diğer protestocularla birlikte tutuklanır. Tutuklamalar saat birde gerçekleşmiş olsa da, işlemlere o akşam geç saatlere kadar başlanmaz. Birdenbire şehrin valisi, eski adalet bakanının oğlu V.D Nabokov'u serbest bıraktırmak üzere gelir ve eski adalet bakanının oğlunu akşam yemeğine beklediğini söyler. V.D.Nabokov yanındaki arkadaşlarının da

[32]A.g.e. s.26.
[33]A.g.e. s.26.

serbest bırakılıp bırakılmayacağını sorar. Cevabın "hayır" olduğunu öğrenince arkadaşlarıyla birlikte kalacağını açıklar. Gece yarısından sonra öğrenciler Kresti hapishanesine götürülürler. Dört gün sonra serbest bırakılırlar. Tutuklulara göre sırf V.D Nabokov'un onlarla birlikte kalmayı seçmesinden dolayı serbest bırakılmışlardır."[34]

V. D. Nabokov'un üniversite yılları, resmî antisemitizmin kendini iyiden iyiye hissettirdiği yıllardır. Örneğin 1889 yılında yeni Adalet Bakanı N.A Manasein, baronun Hıristiyanların yerlerini alarak onları meslekten çıkmaya zorlayan Yahudilerle dolduğunu belirten bir rapor yayınlar. O yılın kasım ayında Hıristiyan olmayanların baroya kabulü bakanın özel iznine tabi tutulmaya başlar. Bunun tam aksine, bir bakan olarak Dimitri Nabokov güçlü ve başarılı bir şekilde, 1881 yılında sunulan antisemitist uygulamalara dönemin içişleri bakanı olarak karşı durmuştur. Bu aile geleneği en sonunda Vladimir Dimitrieviç Nabokov'u Yahudi olmayan hukukçular arasında en açık sözlü Yahudi hakları savunucusu olmasına kadar varacaktır ve bunun devamında V. D. Nabokov'un oğlu yazar V.V. Nabokov Rusyalı bir Yahudi ile evlenecektir. Eserlerinde dolaylı da olsa Yahudi karşıtlığını kınayacak ve V.D Nabokov'un Yahudi insanının savunucusu olmasına hâla minnettar olan Rusyalı Yahudi göçmenlerin yardımıyla tek oğlu ve karısıyla Hitler'den kaçacaktır.

V. D Nabokov ceza hukuku alanında birinci sınıf bir diplomayla Ocak 1882'de üniversiteden mezun olur. Askerî hizmetini gerçekleştirdikten sonra devlet hizmetinde bulunmak üzere idarî işlerde görevlendirilir. Hemen ardından akademik kariyeri devlet hizmeti kariyerine tercih ederek daha 25 yaşındayken ilk akademik makalesini yayınlar. Ceza hukukunda akademik bir göreve hazırlık olarak Almanya'ya gönderilir. Leipzig ve özellikle Hâlle'de araştırmalarına ve öğrenciliğine devam eder. Hâlle'de iken kıdemli Rus ceza hukukçusu N.Tagantsev'den (1843–1923) bir mektup alır. Bu değerli hukukçu Nabokov'u bir bilim insanı ve öğretmen olarak kendi halefi saymaktadır. Mektubuyla V.D Nabokov'u İmparatorluk Hukuk Okulunda ceza hukuku okutmak üzere davet eder. Bu davetle Nabokov'un önünde parlak bir gelecek görünse de ceza hukuku okutmakla geçen sekiz yıldan sonra(1896–1904) Çar'a politik muhalefetten İmparatorluk Hukuk Okulundaki kariyeri görevden alınmak suretiyle sona erer.

[34]A.g.e. s. 27.

Vladimir Nabokov için babasının devlet baskısına karşı bireysel hakların savunmasına adanmışlığının değeri kendisinin Bolşevizm ve Nazizm'le mecburi de olsa tanışmasıyla tasdik edilmiş olur. O da babası gibi hoşgörüden yoksunluğu kınar ve sosyal genellemelere karşı bireysel özgürlükler yanında yer alarak karşı çıkar. Bireysel özgürlüğü benimsemesine karşın bireysel sorumluluğu ahlakî bir gerçek ve psikolojik bir vaka olarak vurgulamaya hazırdır. Onun Smurov ve Kinbote gibi yalancı kahramanları, Humbert ve Van gibi zorbaları, Axel Rex ya da Hermann gibi katillerinin tamamı insan kötülüğünün ve insanın sorumsuzluğunun ne boyutlarda olabileceğiyle ilgili incelemeleridir.

V.D. Nabokov tüm kalbiyle Rus aydının yanında yer alsa da, ailesinin dâhil olduğu yüksek zümre yaşantısından hiçbir şekilde uzaklaşmaz. Ailesiyle Neva nehri kıyısında Fransız elçiliğinin birkaç ev aşağısında yaşar. Kıyafet balolarına, operaya, hatta saray davetlerine katılır. Kırsal kesimde de bu yüksek yaşam şekli büyük piknikler, Karenin kortlarında tenis turnuvaları olarak devam eder. İşte bunlardan birinde Oredej diye adlandırılan bu bölgenin iki buçuk kilometre ötesindeki arazilerin sahibinin kızı Yelena İvanovna Rukavişnikova'yla tanışır. Peterburg'da da Yelena İvanovna Rukavişnikova Nabokovlar ile Neva nehrine aynı uzaklıkta yaşamaktadırlar. Bu belki de ilerde olacaklara dair kaderin bir işareti gibi düşünülebilir. Yelena Rukavişnikova'nın atalarından bilinen en eskisi, büyük dedesi Vasili'yle ilgili çok az malumat vardır. Sadece Staroveri[35] soyundan geldiği bilinmektedir. Aynen İngiltere'de püritenler ve tüm Avrupa'da Yahudilerin yaşadığı gibi diğer ilerleme yolları kapalı olduğu için ticarette başarı sağlamıştır. Sahip olduğu madenler çok gelişmiştir. En büyük oğlu tüm Rusya'da en çok toprağa sahip olanlardan biri olmasıyla bilinir. Bir diğer oğlu İvan Rukavişnikov da milyonlar sahibidir. Ancak otobiyografisinde Nabokov dedesini Aksakov'un meşhur aile hikâyesindeki hastalıklı vahşi ruhu hatırlatan feodal ruhlu bir insan olarak tasvir eder:

> "E*ski fotoğraflarda iyi görünümlü bir adam olarak görünüyor ancak gündelik yaşamda kızını korku içinde tutardı ve son derece hassas ve nazik*

[35] Старове́ры:Rus Ortadoks kilisesi bağlamında eski inanıştakiler 1666'da resmi Rus Ortadoks Kilisesi'nden Patrik Nikon'un 1652-66 yıllarında yaptığı reformlarının sonucu olarak ayrılanlara denir.(Rusçası: старове́ры veya апообря́дцы)

oğlu Vasili'ye karşı o kadar acımasız ve sertti ki öfkesi az kalsın çocuğun hayatına mal oluyordu." [36]

Böyle bir adamın seçkin Nabokovların yüksek kültürlü Peterburg'unda sanata ve kültür çevrelerine pek yakın olmaması beklenir. Ancak İvan Rukavişnikov'un coşkulu bir tiyatro seyircisi olması ve başkentin önde gelen aktörleriyle yakın arkadaş olması onun sanata ilgisi yönünden şaşırtıcıdır. İvan Rukavişnikov'un resme ilgi duyarak tablo koleksiyonculuğu yaptığı da bilinir. İncelediği okullardan hiç birisini beğenmeyerek oğlu Vladimir ve kardeşi Vasili için özel bir gimnazyum kurar, bulabildiği en iyi profesörleri bu okula davet eder. Çevreden en iyi görünümlü zeki çocukları toplayarak bedava eğitim almalarını sağlar. İvan Rukavişnikov'un kültürel gelişim seviyesiyle ilgili ne kadar şüphe duyulsa da son derece modern izlenim uyandıran ve ayrıcalıklı bir akademik geleneğe sahip bir ailenin kızıyla evlenmiş olduğu kesindir. Karısı Olga Kuzlov İmparatorluk Tıp Akademisi başkanının kızıdır. Nabokov anne tarafından büyük dedelerinden birinin tıp alanında kaleme aldığı makalelerin, kendisinin kelebekbilim alanında yazdığı makalelere öncülük ettiğini düşünmekten zevk alır. Nikolay Kozlov'un kızlarından birisi, Praskovya, doktor olmuştur ve psikiyatri antropoloji ve sosyal refah üzerine çalışmalar yayınlamıştır. Olga'nın kendisi de fen bilimleriyle ilgilenir ve İvan Rukavişnikov'la evlendikten sonra Vira'daki malikânenin bir odasını kimya laboratuarına dönüştürür. Ayrıca ünlü Zooloji Profesörü Simkeviç'i, kızı Yelena'ya özel ders vermek üzere tuttuğu da bilinmektedir. Çocuklarının eğitimi için saçılan paradan ayrı olarak İvan ve Olga Rukavişnikov, Rus liberal seçkinlerinde son derece moda olan hayırseverlik işlerinde de bulundular. Peterburg'da ki birkaç hayır kurumuna üye bulunmaları yanında topraklarının yakınındaki köylere özel ilgi gösterdiler. Oredej Vıra[37] bölgesindeki Rojdestveno[38] köyüne üç okul, iki katlı seksen yataklı bir hastane, bir kütüphane ve köylülerin Varlamov ve Davidov gibi o günün en iyi artistlerin performanslarını görebilecekleri özel bir tiyatro yaptırırlar. Yazar Nabokov'un annesi Yelena nazik, utangaç yüksek kültürlü, zeki bir kadındır. Bu iki komşu ailenin uzun yıllardır yakın temas hâlinde oldukları açıktır. V.D Nabokov'la ilk tanışmalarının bir balık avı partisinde olduğu bilinir. V.D Nabokov, Yelena'ya, birlikte bisiklet binmeye çıktıkları bir esnada, evlilik teklifinde bulunur. Daha sonra o noktaya bir ıhlamur ağacı dikerler. 14 Kasım 1897 tarihinde evlenirler ve balayı için Floransa'ya

[36] Bknz.: Brian Boyd, Vladimir Nabokov; The Russian Years, 1990, New Jersey, s.30
[37] Оредеж-Выра
[38] Рождествено

giderler. 1890'ların ortaları itibariyle yeteneğiyle farklılık arz eden V. D. Nabokov göz kamaştırıcı bir kariyer vaat eder. Ancak bu kararlı genç adam, ülkeyi Çar'ın isteklerinin tersine anayasal bir monarşiye çevirmeyi hedefleyen liberal muhalefete tüm kalbiyle katılarak tüm gelecek ümitlerini riske sokacaktır.

Vladimir Nabokov babasını güçlü ve neşeli bir asi olarak adlandırmaktan gurur duyar ve aklı yetmeye başladığından itibaren şahit olduğu babasının her türlü politik faaliyetine değer verir. 1950'lerde Cornell'de otobiyografisini yazarken Meclis Kütüphanesine[39] seyahat ederek babasının kariyeriyle ilgili araştırma yapmayı umut eder; ancak zamanı ve parası yoktur. 1961'de ailesiyle ilgili gazete kupürlerinden oluşturulmuş bir albüm ortaya çıkınca, "*Konuş Bellek*"in[40] yeni baskısına babasıyla ilgili bölümleri yerleştirir.

V.D Nabokov, karısı Yelena'nın, oğlu Vladimir'e hamile olduğu sırada muhalefet hayatına "Pravo" adlı derginin yazar kadrosuna katılarak atılır. Oğlunun doğumundan bir yıl sonra ölüm cezasını eleştiren ilk makalesini yayınlar. Böylece hem babasından kendisine aktarılan, hem de kendisinden oğluna aktarılacak olan bir konuyu tartışmış olur. Özellikle "*İnfaza Çağrı*"[41] romanının merkezinde ölüm cezası yer almaktadır. Büyük babası Dimitri Nabokov şiddetli muhalefetin yaşandığı adalet bakanlığı döneminde ölüm cezasının tamamen kaldırılmasını teklif edemese de, en azından daha az barbarlıkla gerçekleştirilebilmesini sağlar. Halk önünde yapılan idamların caydırıcı olmaktan çok, sadece kalabalığın şiddet merakını tatmin eden bir gösteri olduğunu düşünür. İdam cezasının uygulanmasında köklü değişikler gerçekleştirir. 1881 yılından itibaren idamlar hapishane duvarları arasında düşük düzeyli kamusal görevliler ve az sayıdaki görgü tanığı önünde gerçekleştirilmeye başlanır. Rusya'nın ilk meclisi Duma 1906 yılında toplandığında eski adalet bakanının oğlu V.D. Nabokov kendini en güçlü konuşmacılardan biri olarak kanıtlar ve ölüm cezasının kaldırılmasını içeren yasa teklifini takdim etmek üzere sözcü seçilir. V.D.Nabokov'un ikna kabiliyeti ve politik yeteneğinin de katkısıyla Duma oybirliğiyle ölüm cezasını kaldıran yasayı geçirir; ancak Devlet Konseyi yasayı onayamadan, II. Nikolay Duma'yı bertaraf eder. Olaydan sonraki dört yıl boyunca, iki bin kişiden daha fazlası idam edilir. V.D.Nabokov yirmi yıl

[39] Library of Congress
[40] Speak, Memory,1951
[41] Приглашение на казнь,1938

sonra sürgündeyken bile ölüm cezasına şiddetle karşı çıkmaya devam eder. Ölüm cezasına son cepheyi açtığı makalesinin bir Manchester gazetesi tarafından kabul edildiği gün tuhaf bir tesadüftür ki kendisinin vurularak öldürüldüğü gazeteler tarafından duyurulur.

Ölüm cezasına karşı duran romancılardan biri de Vladimir Nabokov'dur. Nabokov'un neredeyse bütün eserlerinde ölüm anına, kaderin ölümdeki rolüne ve idam düşüncesine karşı bir saplantı olmuştur. Babasının vurularak öldürüldüğü zaman bir şair olan Nabokov, sonraki yıl "*Ölüm*"[42] adlı oyunuyla oyun yazarlığına geçiş yapmıştır. Bir sonraki oyunu "*Büyükbaba*"[43] konuyu devam ettirmiştir. Oyunda ölüme mahkûm edilip giyotinin önüne getirilen bir adam aniden çıkan bir yangının yarattığı karışıklıktan faydalanarak kelepçelerinden kurtulur ve kaçar. 1934 sonbaharında Hitler'in iktidara gelmesinden sonra Nabokov hâla Berlin'de yaşamaktadır ve yazmakta olduğu "*Lütuf*"[44] romanına ara vererek kısa bir aralıkta anti-totaliter "*İnfaza Çağrı*" eserini kaleme alır. "*İnfaza Çağrı*"da roman kahramanının idama mahkûm edildiğinin kulağına fısıldanmasıyla başlaması Dostoyevski ve Çernişevski'ye yapılan sahte idam cezalarını hatırlatır gibidir. Roman boyunca Cincinatus başkaları tarafından hemen görülemeyecek kadar saydam olmayan düşüncelere sahip olma suçundan dolayı hücresinde idamını bekler. Nabokov burada hem grubun bireyin zihni üzerindeki baskısını, hem de bunun ölüm cezasıyla olabilecek en kötü şekilde cezalandırılmasını eleştirir. V. D. Nabokov, babası D.N. Nabokov'un ölüm cezasıyla ilgili üstü kapalı fikirlerini daha açık kapsamlı argümanlara dönüştürür. V.V. Nabokov ise birey ve grup arasındaki zıtlığı insan haklarıyla ilgili etik bir sorun olarak tartışır bunun yanı sıra epistemolojik ve metafizik bir düzleme taşır. Cincinatus karakteri aracılığıyla Nabokov ancak sıradan ve alışılagelmiş olanı reddederek, kolay olan yaygın inanışın ötesine özel olanı keşfetmek için geçerek, bireyin kendine has dünyasını kişisel hayal gücüyle canlandırarak bireyin gerçek anlamda yaşadığını hissedebileceğini ve yaşamın kalbindeki yaratıcılığı anlayabileceğini öne sürer.

"*İnfaza Çağrı*"nın son sahnesinde Cincinatus kalabalığın önündeki darağacına çıkar, diz çöker ve hatta darbe inerken baltanın gölgesini görür, kendi kendisine neden orada

[42] Смерть, 1923
[43] Дедушка,1923
[44] Дар, 1937

olduğunu sorar. Başı bedeninden ayrılmış olduğu düşünülmesine rağmen o kalkar ve etrafına bakar. İnsan bireyselliğine böylesine bir saldırının gerçekleştirildiği ucuz dünyaya bakar ve her şeyin yıkıldığını, çözüldüğünü görür ve kendisine benzeyen varlıkların yer aldığı gerçek değerler dünyasına doğru yürür.

1960 yılında Kaliforniya ölüm cezası karşıtları komitesi, davalarını desteklemek amacıyla Nabokov'dan kendileri için bir makale yazmasını rica ederler. Bunun üzerine Nabokov hedeflerini desteklediğini ve başarılar dilediğini söyler; ancak onlar için bir makale yazmasının bir anlamı olmadığını, çünkü konuyla ilgili bir kitap yazarak yapabileceğini zaten yaptığını ifade eder.

Darağacına ve hücreye karşıtlığın şekil verdiği Nabokov aile geleneği örneği gösteriyor ki, Vladimir Nabokov; ailesi, ülkesi ve ulusal edebiyatı ışığında incelenmeden anlaşılamaz. Ancak yine aynı şekilde eserlerine ve hayatına damga vuran özgünlüğü ve bağımsızlığı göz önünde tutulmadan da anlaşılamaz. Nabokov'da onu yaşadığı zamandan ve mekândan ayrı tutan, soyutlayan bir şeyler vardır. Babası ve büyükbabası hukuki özgürlükler, haksız tutuklamalar, sert hapis cezaları, vahşete dönüşen idamlara karşı mücadele ederken, Puşkin'den Çernişevski'ye, Dostoyevski'den Tolstoy'a kadar tüm yazarlar özgürlüğün yanında yer alıp ölüm cezasını protesto ederken, Nabokov'un hayal gücü ve zihni kendi zamanın sorunlarından daha çok edebiyat ve bireyin, varoluşun sorunlarına doğru yönelir. O da özgürlük için savaşır. Ama onun mücadelesi sosyal bir mücadeleden daha çok metafizik mücadeledir. Eserlerinde insanı kendi bilincinin hapishanesinden kurtarmak için yoğun bir çaba gösterdiğine ve doğanın bizim her birimizi mahkûm ettiği ölüm cezasını püskürtme, zaman ve mekân kısıtlamalarının ötesine geçme arayışında olduğunu bunu da ancak sanat yoluyla yapmanın mümkün olabileceğini savunduğuna tanıklık ederiz. *Lolita* eserinin son cümleleri yargımızı pekiştirir niteliktedir:

> *"Yaban öküzleriyle melekleri, dayanıklı renk dokularının gizini, peygamber sözü gücündeki soneleri sanat denen sığınağınağı düşünüyorum şu anda. Ki bu da seninle benim paylaşabileceğimiz tek ölümsüzlük olabilir, Lolita'm benim."*[45]

[45] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul 2008 s.355

Babası V. D. Nabokov'un kültürü ve merakı V.V. Nabokov için mükemmel bir model oluşturmuştur. V.D.Nabokov bir kriminoloji uzmanı olarak psikoloji alanında da geniş çaplı okumalar yapmıştır. Rus edebiyatının yanı sıra Alman ve Fransız edebiyatını da yakından tanır. Babasının derin kültürü, onu liberal muhalefet kanadının diğer üyelerinden ayırt eder. Gençken daha sonra başkanlığını yapacağı Edebiyat Fonu'na üye olur. Oğlunun daha sonra altüst edeceği güncel kütüphanesi on binlerce kitaptan oluşan V.D. Nabokov, Dickens, Flaubert, Tolstoy ve diğer Rus yazarlar üzerine eleştiriler yayınlar.

Temmuz 1904'te İçişleri Bakanı Count Von Plehve (1846–1904) suikastle öldürüldüğünde Prens D.Svytapolk-Mirsky (1890–1939) eylül ayında onun yerine atanır. Rusya'da değişim için bir fırsat oluşmuştur. Ailesiyle Avrupa'da bulunan V.D Nabokov'u arkadaşı Josiff Hessen bir mektupla Rusya'da bekleyen görevleri olduğunu hatırlatarak Peterburg'a çağırır. Nabokov derhâl döner. Bu olaydan itibaren geçecek iki yıl boyunca politik olaylardan dolayı ailesinden genellikle ayrı kalacaktır; ancak babasının yokluğu ve siyasi faaliyetleri Vladimir üzerinde bıraktığı kahramanlık izlenimini daha da artıracaktır. 1904'e kadar V. D.Nabokov pasif kalmamıştır. Hukuk okulunda ders vermeye devam eder. Hukuk alanındaki suçla mücadeleyi insanileştirme mücadelesi verdiği yazıları onu ülke çapında zamanın en önde gelen Rus ceza hukukçularından biri yapar. Cinsel suçlarla ilgili araştırması Rusya'da bu alandaki en iyi araştırmadır. Lolita'yı ve Kinbote'yi yaratan adamın babası yaşı küçük olanların daha korumalı olmasını savunur ve rızası olan yetişkinler arasındaki homoseksüelliğin sürekli cezalandırılmasını eleştirir. Ancak asıl başarısı siyasal alandadır. 1899'dan itibaren Rusya'da muhalefet gittikçe daha organize ve güçlü hâle gelir. Kişinev'de Nisan 1903'te bir şiddet olayında yüzlerce Yahudi'nin yaralandığı, 42 Yahudi'nin öldürüldüğü binlerce ev ve işyeri yok edildiğinde V.D Nabokov Pravo'dan "*Kişinev Kan Banyosu*" yazısıyla cevap verir. Bu retorik olmayan ve soğuk bir analiz niteliğindeki yazı sansür altındaki dönemin Rus basınının en çarpıcı örneği kabul edilir ve tüm başkenti sarsar. Nabokov olaylar yatışana kadar müdahale etmeyen polisin sorumluluğunu ortaya koymakla kalmayıp genel olarak Yahudileri firavun gibi gören ve şiddet eylemleriyle onları yok edenlerin hüküm giymekten kurtulacakları güvenini veren rejim yaklaşımı antisemitizmin entelektüel fakirliğini de ortaya koyar. Ondan daha az kaybedecek şeyi olan Nabokov yanlılarını asıl etkileyen şey, Nabokov bu

makalenin onun sosyal atmosferinden ve kariyerinin geleceğinden uzaklaştıracak bir adım olduğunu bilmesi ve bu hamleyi en ufak bir tereddüt bile göstermeden yapmasıdır.

V.D. Nabokov işleri nedeniyle Peterburg'da kalmak zorunda olmasına rağmen bilir ki, kendi mülkü olan köyünde sevilen bir kişi olmasından dolayı ailesi güvende olacaktır. Genel olarak köylülerle V.D Nabokov'un ilişkileri uyum içindedir. Her özverili liberal toprak sahibi gibi Nabokov ölümcül eşitsizlik sınırları içinde oldukça fazla iyilik yapar. V.D Nabokov babası ve kayınpederi gibi çalışanlarına saygı gösterir ve iyi maaş öder; yeni bir şey almak istediklerinde fazladan para öder, doktor masraflarını karşılar. Bolşevik devriminden sonra eski toprak sahiplerini kötülemek sıradan bir şey hâline geldiğinde bile V.D.Nabakov'un hizmetçileri bunu yapmak için bir sebepleri olmadığını bilirler.

Mart 1906'da Kurulan ilk Duma'da Anayasacı Demokratlar'ın[46] lideri V.D.Nabokov'dur. Partinin resmî gazetesinin editörü ve yayıncısıdır. İleri tarihlerdeki Dumalarda yer alması yasaklanınca partinin gayrı resmî gazetesi "Reç"de bir liderlik rolü üstlenecek ve parti politikasının belirlenmesine ölümüne kadar yardım edecektir. Anayasal demokratlar toprak sahiplerinden kanun yoluyla alınan toprakların yeniden dağıtılmasıyla yoksul sınıfı rahatlatmaya hazırdılar. Parti programı bu reformları yaparken kapitalist zengin ayrıcalıklı sınıftan ciddi fedakârlıklar talep ederler. V.D Nabokov'un asıl şekillendirdiği nokta partinin anayasal politikasıdır; ancak o aynı şekilde sosyal programı da Duma'da savunur. Büyük servetin tüm zevklerinin tadını çıkaran bir toprak sahibi olarak, partinin "*mecburi mülk devri yasası*"[47] politikasını savunması Rus aydının özverili fedakârlığının bir başka örneğidir.1906'da kurulan ilk Duma'da aktif rol aldığı bu dönem, baba Nabokov'un yaşamının en mutlu dönemidir. Tüm doğuştan gelen yetenekleri sanki bu zamanı beklemiştir. İyi bir konuşmacı olarak eğitimli bir kitle onun kendini ifade etmek için ihtiyaç duyduğu şeydir ve bu da Duma'da vardır.

V.D. Nabokov'un da temsilcisi bulunduğu Anayasacı Demokratlar otokratik keyfiyet yerine hukukun iktidarını: temel insan hakları, ifade ve bir araya gelme özgürlüğü, sınıf, din ve etnik köken ayrımcılığı yerine hukuk önünde eşitlik, doğrudan, gizli oyla ve

[46] Конституционная Демократическая партия, Кадеты
[47] принудительного отчуждения земли

herkesin oyuyla seçilmiş bir yasama organı, adil bir seçim, yasama organına bakanlık yetkilerinin verilmesini isterler. Anayasal monarşi ile cumhuriyet rejimi arasında karar verme üzerinde çok durmazlar; çünkü birinciyi hayata geçirmek daha uygulanabilirdir. Bunu geçici bir strateji olarak belirlemişlerdir. Oğul Vladimir Nabokov da aynı şekilde "*Beden ve zihin özgür olduğu sürece sosyalist, kralcı, koruyucu hangi rejim olursa olsun kabul etmeye hazırım"*[48] şeklinde görüş bildirmiştir. Ancak Anayasacı Demokratlar'ın özgürlük için ihlal edilemez güvence talepleri babasından devraldığı otokrasiyi dokunulmamış olarak oğluna bırakmaya kararlı Çar'a onların devrimcilerden biraz farklı görünmelerini sağlar. Gerçek devrimcilerden farklı olarak Anayasal Demokratlar kamuoyunun düşüncesinin gücünü şiddete tercih ederler. İşte bu noktada onların başarı yolunda yenemedikleri engel karşılarına çıkar: popüler fikir kendi başına son çare olarak birliklerin ateş gücüne başvuracak olan bir hükümeti ikna etmeye yetmez. Anayasal Demokratlar'ın temel amacı bireysel hakları güvence altına almak ve ülkedeki değişik fayda gruplarının meseleleri özgürce tartışabilecekleri bir temsilci yasama oluşturmaktır.

Temmuz 1906'da V.D.Nabokov Duma'nın feshedildiği haberini duyar. Anayasacı Demokratlar'ın stratejilerinde Nabokov ve tarım politikalarından sorumlu Herzenstein[49] tarafından dile getirilen iki öneri, "*mecburi mülk devri yasası"* ve bu alanda sorumlu bir bakanlık, hükümet tarafından asla kabul edilemez bulunmuştur. Duma'nın bu konularda geri adım atmayacağını gören hükümet onu tamamen fesheder.

1907 yılında V.D. Nabokov ve Birinci Duma'daki diğer Anayasacı Demokratlar Vyoborg manifestosunu imzaladıkları için gecikmeli de olsa yargılanmak zorunda kalırlar. V.D.Nabokov bu suçlamaya ek olarak partinin gazetesi "Reç"[50] editörü olarak da ayrıca yargılanır. Ülkenin bulunduğu konjonktürde suçlu bulunarak hüküm giymesi kesindir. Karar bildirilmeden önce sanığın kendini savunma adına konuşma hakkı vardır, tanıklara göre V.D.Nabokov'un konuşması en dürüst konuşma olduğundan hafızalarda kalmıştır. Ceza üç aylık hücre hapsidir. Başarısız bir temyizden sonra 1908 yılı Mayıs ayında Kresti hapishanesine girer. Ancak burada kendisini bırakmaz ve sıkı bir okuma programı takip eder. F. Dostoyevski (1821–1881), F.Nietzsche (1844–1900),

[48] Bknz. Brian Boyd, Vladimir Nabokov; The Russian Years, 1990, New Jersey, s.62
[49] Михаил Яковлевич Герценштейн (1859-1906)
[50] Речь

Knut Hamsun (1859–1952), Anatole France (1844–1924), E.Zola (1840–1902), V.Hugo (1802–1885), O.Wilde (1854–1900) ve daha birçok yazarı okur. Hem bir mahkûm, hem de ceza hukukçusu olarak serbest bırakılmasından hemen sonra yayınlanacak olan Rus ceza uygulamalarının kullanışsızlığı hakkında genişletilmiş makaleler yazar. Özellikle hapis cezalarının bireysel farklılıkları dikkate almada yetersizliğini vurgular: Üç aylık hücre hapsi bir kimse için katıksız bir işkence olabilecekken bir başkası için, tüm kötü yanlarına rağmen, diğer ertelenmek zorunda kalınan projeleri uygulama şansı doğurabilir. Yazdığı ve okuduğu birçok çalışmanın yanında İncil'i baştan sonra okur. Dante (1265–1321) ve G. D'Annunzio (1863–1938) tarafından yazılmış kitapları okumaya başlamadan önce, kendi kendine İtalyanca öğrenir. Bu iş kapasitesi ve doğal iyimserlik zor zamanlarında oğluna da yardımcı olmuştur. Birçok Rus göçmen yazarında sürgün hayatı verimliliğin düşmesine ve kısırlığa, kendi kendine acıma duygusuna neden olurken, V.Nabokov'a durdurulamaz, delirtici bir enerji ve yaratıcılık kazandırır.

1917 Ekim Devrimi'nden sonra Kırım'a göç eden Nabokov ailesi, daha sonra Berlin'e yerleşir. Vladimir Nabokov bu sırada eğitimi için İngiltere'de bulunmaktadır. 28 Mart 1922'de Paskalya Bayramı için Berlin'deki ailesinin yanına döndüğü sırada, Rus aşırı sağcı-monarşistler Berlin Filarmoni salonunda göçmen Ruslardan oluşan 1500 kişilik bir kalabalığa hitap etmekte olan sürgündeki Anayasal Demokrat Parti liderleri Pavel Milyukov'a[51] karşı bir suikast düzenlerler. O sırada kürsüde bulunan ve Milyukov'u korumaya çalışan V.D Nabokov bu kargaşada öldürülür. Bu olay Nabokov'un sanatını etkileyen en önemli psikolojik travmalardan birisidir.

V. Nabokov hayatı boyunca babası V.N. Nabokov'a saygı ve hayranlık duymuş ve ahlakî değer ölçütlerini babasından almıştır. Siyasetin kısa vadede ayak oyunlarına ilgi göstermese de babasının uğruna mücadele ettiği ilkelerin yanlış olamayacağına tam bir inanç göstermiştir. Nabokov'un edebiyatta devam ettiği yol babasının bir politikacı, ceza hukukçusu olarak kendisine çizdiği yoldur. Eserlerinin başkahramanlarının katiller, sapkınlar, suça yatkın veya suç işleyen kişiler oldukları göz önünde bulundurulursa, oğul Nabokov'un baba Nabokov'dan aslında neyi miras aldığı daha iyi anlaşılacaktır.

[51] Павел Николаевич Милюков,(1859–1943)

1.3 Dönemin Edebiyat ve Sanat Ortamı

Nabokov'un doğumundan hemen önce tüm ülke büyük şair Puşkin'in yüzüncü doğum gününü kutlamaya hazırlanmaktadır. Rus edebiyatının sembolü olan Aleksandr Puşkin, Almanya'da Goethe, İspanya'da Cervantes, İngiltere'de Shakspeare gibi Rus insanı tarafından sevilmiş ve kabul görmüştür. Başkentin en seçkin kesimlerinden taşranın en mütevazı kesimlerine kadar, Rusya'nın bir ucundan diğer ucuna tüm ülke bu yazarın doğum yıldönümü kutlamalarına hazırlanmaktadır. Ancak Nabokov'un dünyaya geldiği yıllarda Rus edebiyatının eski sanatsal enerjisini kaybettiği yönünde endişeler söz konusudur.

Bir nesil boyunca Rusya yeni yazarlar doğurmuş, yetiştirmiştir. 1880'lerde Puşkin'in yaratıcı şiirinden ve Tolstoy'un düz yazıdaki son derece duru ve açık üslubundan beslenen bir edebiyat okulu ortaya çıkmıştır. Fakat 1890'ların imparatorluk Rusya'sından devrime kadar bir günbatımı yaşanır. 1890'ların başında Çehov drama ve kurmacayı yüzyıl kadar eski olay örgüsünden soyutlayarak yavaş yavaş değiştirir. 1899'da on dokuz yaşındaki A.Blok (1880–1921) ritimleri bir nesli etkisi altına alacak ve onlara ilham verecek şiirlerini yazmaya başlamıştır. Ardından yazarlar Çernişevski ve onun arkadaşlarının kısıtlayıcı estetik anlayışına isyan ettikçe şaşırtıcı çeşitlilikte yeni birçok ekol ve üslup dikkat çekmeye başlar. Rus Edebiyatı ve sanatı daha önceki ve sonraki yıllarda hayal bile edilemeyecek olan çok sesliliğinin tadını çıkarmaya başlar. Dört kişiden yalnızca birinin okuyup yazabildiği bir ülkede doğan Vladimir Nabokov, Rusya'nın bu edebî Rönesans'ından faydalanılabilecek en mükemmel noktadadır. On dokuzuncu yüzyıl Rusya'sında edebiyat dışındaki sanatlar da gelişir. 1880'lerde İ.Levitan (1860–1900) ve A.Kuindzi (1842–1910) gibi birinci sınıf manzara ressamları ortaya çıkar. V.Serov (1865–1911) ve özellikle M.Vrubel (1856–1910) daha değişken ve daha içe işleyicidir. 1898 yılında V. D Nabokov'un Pravo dergisi Peterburg'da kurulduğunda S.Dyagilev (1872–1929) ve A.Benois (1870–1960) aynı şehirde parlak ve etkin sanat dergisi "Mir İskusstva"yı[52] kurdular. Amaçları en iyi sanatı insanların hayatlarının bir parçası yapmaktı. Dergi, Batı sanatındaki yenilikleri anında

[52] Мир иску́сства, sanat dünyası anlamına gelmektedir.

Rusya'ya sunar ve Rus geleneğine duyulan bir gururun ortaya çıkmasını sağlar. Bunların hepsinden daha önemlisi K.Somov (1869–1939), L.Bakst (1866–1924) ve M.Dobujinski (1875–19 57) gibi yeni yetenekli ressamları tanıtır. Çocukken Vladimir Nabokov "Mir İskustva" ressamlarının eserlerini izleyerek büyür. Hatta bir dönem seçtiği yazarlık yolunu değil de, bir ressam olarak bu sanatçıları takip etme yolunu seçmesi kendisinden beklenir. Ailesi Nabokov'a bu alanda ve sanatın birçok dalında Peterburg'un sunabileceği her şeyi sağlamaya hazırdır. Ailesinin onca heyecanına rağmen V.D Nabokov Peterburg'un sunduğu diğer sanat dallarına yönelik fırsatlara duyarsız kalmıştır. Tiyatronun potansiyeli ilgisini çekmiştir; ancak en büyük oyunların bile gelenekselliğin zincirlerine vurulmuş olduğunu düşünmüştür. Müziği sevmez ve daha küçükken dinlemek zorunda kaldığı P.Çaykovski (1840–1893) operalarından sadece duyduğu sıkıntıyı hatırladığını söyler. Nabokov çocukluğunun ilk dönemlerin de bile çevrenin şekil verdiği pasif bir kişilik değildir. O ne istediyse sadece onu alır. Ancak yakın geçmişinde İngiltere, Almanya, Fransa'da çok daha uzun bir dönemde üretilen en iyi sanatla rekabet eden bir kültürün merkezinde, Avrupa'nın kendisine gösterdiği alakadan daha fazlasını Avrupa'ya gösteren bir şehirde doğmuş ve büyümüş olması kişisel talihinin küçümsenemeyecek bir parçasıdır.

Rusya'da şiir alanında yeniden canlanma 19. yy. sonunda kendini sembolizm olarak adlandıran edebî akımla başlamıştır.1860 yılından itibaren Rus edebiyatına hâkim olan pozitivizme tepki olarak doğan sembolizmin üç ana vurgusu vardır: ilki, birey toplumdan önce gelir, ikincisi, sanat bağımsız bir değerdir, üçüncü ise, sanatın duyusal dünyanın ötesinde bir gerçeği gösterme rolü vardır. Nabokov bu üç vurguya da sempatik bakmıştır. Hakikaten de "Lütuf" romanında, N.Çernişevski tarafından saldırı altında tutulan Rus edebiyat geleneğini koruma çabası içindedir ve sembolizmin tepki olarak doğduğu çıkarcı materyalizmi reddeder. Bir genç olarak Nabokov sembolik şiirleri heyecanla okumuştur. Geçmişiyle ilgili değerlendirmelerinde A. Blok (1880–1921) dışındaki şairleri göz ardı eder. Buna rağmen K. Balmont (1867–1942), V. Bryusov (1873–1924), V. İvanov'un (1866–1949) kısıtlılıkları ne olursa olsun, Rus edebiyat diline A.Puşkin (1799–1837) şöyle dursun, F.Tyutçev'in (1803–1873) bile hayal edemeyeceği değerler sunduğunu kabul etmiştir. Edebiyatta evrimsel gelişmeye kuvvetle inanan Nabokov hem şiir, hem de nesrin Puşkin döneminden itibaren edebî dilin kaynaklarını genişleterek geldiği noktadan büyük zevk duymuştur.

Nabokov için bilincin zenginliği, kültürel zenginlik her zaman için maddî zenginlikten ve sosyal güçten daha önemli olmuştur; O, her zaman değerli taşlara mücevherlere gösterilen saygıyla dalga geçmiştir. Otobiyografisinin ağlarını ören gizli iplerden biri bu "küçük görme" yaklaşımından ortaya çıkar. Nabokov ailesi birkaç parça mücevheri sürgüne gittiklerinde yanlarında götürür, bu sayede aile kısa bir süre Londra'da yaşama olanağı bulur. Bu noktaya kadar Nabokov, ailesinin sürgüne gönderilen aristokrat romantik aile prototipine uyduğunu kabul eder; ancak "Konuş, Bellek"te açık bir şekilde kaybedilen servetlerinden şikâyet eden Beyaz Rusları kınar ve maddî servetle Rusya'dan yanında getirdiği dili, edebî mirası, hatıraları ve sanat yeteneğini karşılaştırır. Bunlar onun sürgündeki gerçek zenginlikleridir. Nabokov yaşamında mutlu çocukluğunun bir sanatçı olarak şekillenmesinde çok önemli bir rol oynadığını düşünmüştür.

1.4. Kelebekler ve Nabokov

1906 yılında Nabokov kelebekleri keşfeder. Bir tutku ve büyü olarak başlayan bu ilginin bir aile geleneği olduğunu şu şekilde açıklamıştır:

> "*Kır evimizde içinde babamın çocukluğunun yaşlı solmuş kelebeklerinden oluşan fakat benim için kelimelerin ifade edebileceğinden çok daha değerli bir koleksiyon bulunan sihirli bir oda vardı.*" [53]

Diğer iki kardeşi gibi V.D. Nabokov'un kelebek merakı Alman özel hocalarından birinin kendinde bıraktığı alışkanlıklardandır. "Lütuf" romanında kahramanın babası V.D.Nabokov'u andırmaktadır. Nabokov bu romanın merkezine kahramanın babasına duyduğu hayranlığı böylelikle kendi babasının hatırasını yaşatma arzusunu yerleştirmiştir. Burada baba seçkin bir profesyonel kelebekbilimcidir. V.D. Nabokov'un genç yaşlarda kelebeklere duyduğu merak gibi V. V. Nabokov'un annesi Yelena Nabokova da Rus Boletik mantarlarına merak duyar. Vira'da günlerce mantar avına çıkar. V.V. Nabokov kendisindeki küçük yaşlardan beri doğaya ve özellikle kelebeklere karşı ilgiyi hem annesiyle, hem de babasıyla ilişkilendirir. İlk kelebeğini yakaladıktan sonra bir ay içerisinde ortak türden yirmi farklı örnek kelebek yakalar ve bu onun yaşam boyu bırakmayacağı bir alışkanlık, yaşam biçiminin vazgeçilmez bir tutkusu olarak

[53] A.g.e. s. 68.

ortaya çıkar. Onun diğer insanların üstünkörü bakışlarını anlamsız bulması, kelebeklerin zengin ve detayda saklı dünyalarını keşfetmesiyle ilgilidir.

1906 yılı Eylül ayında geçirdiği yüksek ateşli grip, 1907 yılı başlarında genç Vladimir'i ölümle burun buruna getiren zatürre nöbetine dönüşmüştür. Bu durumdan önce belirli bir süre Nabokov rakamlarla dâhiyane matematik işlemler yapabilme yeteneğine sahiptir. Bu sayıklama ve hastalık nöbeti esnasında zihninde amansızca artmakta olan büyük sayılarla mücadele etmek zorunda kalması bu yeteneğini kaybetmesine neden olur. Artık zihinde yeni bir asal sayı keşfetme arzusu yerini yeni bir tür keşfetme arzusuna bırakır. Çocukluğunda geçirdiği ateşli bir hastalık nöbetinde, altıncı hissinin birdenbire ortaya çıkmasına şahit olur. Yatağında annesinin Nevski'ye kızakla gittiğini ve bir dükkâna girerek paketlenen ve uşak tarafından kızağa taşınan bir kalem aldığını görür. Kalem kadar küçük bir şeyi kendisinin neden taşımadığını merak ederken, annesi yatak odasının kapısından elinde oğlunun beğeneceğini umduğu 120 cm boyunda faber teşhir kalemi ile içeri girer.[54] Bu tür olaylara tanıklık ettiği anlardan sonra Nabokov hep bilincin ve doğanın sınırlarını araştırmıştır. Bu ilk hastalıklar, rakamlara ilgili yeteneğinin gizemli bir şekilde kayboluşu, sayıklama nöbetleri ve hayalinde gerçek olanı görüşü, ölümle burun buruna gelmesi onun bu arayışını kısmen açıklamaktadır ve bu eğilim yarattığı karakterlerde de görülmektedir. Doğumdan önceki yokluğun verdiği boşluğun ölümden sonraki boşluk hakkında ipuçları verebileceği ümidiyle, bir genç olarak bilincinin ilk ortaya çıktığı erken bebeklik dönemine geri dönmeye çalışmıştır. Zatürreden kurtulduğu yavaş nekahet dönemi tüm bu sürecin adeta bir tekrarı gibidir; ancak gözlemci bu defa uyanık değildir. Ölümle burun buruna gelmesinin ve tuhaf altıncı his tecrübesinin sonucu olarak Nabokov bilincin ölümle son buluyor gibi görünmesine rağmen aslında bizim göremediğimiz bir başkalaşım geçiriyor olabileceğinden her zaman şüphe duymuştur. Tereddütle yaklaşmayı tercih ettiği bu hipotezini kuvvetle muhtemel kelebekbilime borçludur. Yirmili yaşlarında bir şiirinde "*Bizler meleklerin tırtıllarıyız.*"[55] dizesini yazmıştır. Altmış yaşındayken de bir mülakatçıya gelecek planlarıyla ilgili şöyle bir şaka yapmıştır. "*Kanatlanmadan önce İran ve Peru'da kelebek avlamak niyetindeyim.*"[56] Böceklerde başkalaşım Nabokov için

[54] Vladimir Nabokov; Konuş, Hafıza (çev. Yiğit Yavuz) İletişim Yayınları, İstanbul, 2011 s.36.
[55] Bknz.: Brian Boyd, Vladimir Nabokov; The Russian Years, 1990, New Jersey, s. 71.
[56] A.g.e. s.71.

tabiatın şaşırtıcılıklarla dolu olduğunun güçlü bir hatırlatıcısıdır.[57] Kelebek motifleri kullanımı Nabokov'un yazarlık hayatının en belirgin özelliklerinden biridir. İlk basılan şiir kitaplarının kapaklarında veya arkadaşlarına Amerika'da iken yazdığı mektuplarda imzanın hemen altında kendisine ait kelebek çizimleri yer alır. Bu noktada belirtilmesi gereken başka bir nokta Nabokov'u kelebeklere çeken şey güzelliklerinden daha ziyade onları takip edip avlamanın ve keşfetmenin verdiği zevktir. Nabokov gereksiz yere savunmasız bir canlının öldürülmesinden nefret eder. Sanatın tanımını yaparken "*Güzellik, artı acıma: işte sanatın elde edebileceğimiz en yakın tarifi budur."*[58] der. Savunmasız canlılara duyduğu acıma ebeveynlerinden kendisine geçen bir ahlakî değer olmuştur.[59]

Yetişkinlik döneminde Nabokov her zaman organize mistisizme, Hıristiyanlığa ve kiliseye son derece kayıtsız kalmıştır. Nabokov'a göre annesi eski inanıştakiler soyundan geldiği için Yunan Katolik ritüellerine ve papazlara karşı hoşnutsuzluk beslemiştir. Ancak annesinin saf ve kuvvetli dindarlığı, başka dünyanın varlığına ve onu bu dünyanın kavramlarıyla açıklamanın imkânsızlığına olan eşit derecede inancı, çocuğun gelişimi açısından aynı derecede önemlidir.[60]

Kelebeklere ilgisi olmasa, Nabokov'un hayatı başka bir yöne akabilir veya yine benzer verimli bir alanda kendine bir yol bulabilirdi. Kelebeklerle ilgili hatta dünyanın herhangi bir yönüyle ilgili yeni ve sonu gelmez keşifleri Nabokov'u doğanın sırlarını insanın algısından saklıyor olabileceğini düşünmeye sevk eder. Nabokov'un bir yazar olarak gelişimi, böcek bilimde bulduğu keşfetmenin verdiği heyecanı, özel ve eşsiz olanın verdiği sevinci, aldatıcı tasarımı kendi yazın sanatına aktarmanın gittikçe daha güçlü yollarını bulmasıyla açıklanabilir. Kelebekler sayesinde dünyanın ilk bakışta görülenin ve kabul edilenin aksine ancak irdelendiğinde fark edilen detaylarla ve gizemlerle dolu olduğunu fark eden Nabokov, eserlerinde kurduğu dünyaları da buna benzetmiştir. Kelebekbilim aynı zamanda Nabokov'un genellemelere ve grup baskısına karşı hissettiği hoşnutsuzluğu pekiştirmiştir. Kelebeklere tutkusu, ilgiyi özel olana yöneltmeyle ilgilidir.

---

[57] A.g.e. s.71.
[58] A.g.e. s.74.
[59] A.g.e. s.74.
[60] A.g.e. s.74.

1.5. Eğitim Yılları

Dönemin varlıklı tüm ailelerinin çocuklarında olduğu gibi V.Nabokov ve kardeşi Sergey eğitimlerinin büyük kısmını özel hocalardan almışlardır. Vladimir "Konuş, Bellek" adlı otobiyografisinde mürebbiyesi Mlle Miauton tarafından nasıl eğitildiğinden söz eder. Öğleden sonraları P.Corneille (1606–1684) ve V.Hugo (1802–1885) ile başlayarak sınırsız Fransız edebiyatı seçmelerinden parçalar okutan Mlle Miauton'un görevini başarıyla yerine getirdiğini söyler. Bir çocuk olarak Vladimir J.Racine (1639–1699) ve diğer klasik yazarları ezberlemek zorunda kalsa da edebî kişiliğinin oluşmasında Mlle Miauton'un okumalarından çok babasının kitaplarının etkili olduğunu söyler.

Siyasi çalkantılarla dolu o yıl V.D. Nabokov Vira'daki ailesini uzun aralıklarla yaptığı kısa ziyaretlerle görebilmektedir. Bu ziyaretlerin birinde İngiliz mürebbiyelere teslim edilen Vladimir ve kardeşi Sergey'in İngilizce okuyabildikleri ancak Rusça okuyamadıkları fark edilir. Bu, Batılılaşmanın biraz fazla ileri gittiğinin göstergesi olarak düşünülebilir. Bunun üzerine çocukların köy okulu öğretmeni Vasili Martinoviç tarafından günde birkaç saat Rusça ders görmeleri sağlanır. Bir gün Martinoviç'in çocuklara alfabe çalıştırmak için getirdiği küp şeklindeki bloklardan kule yaptığı sırada, Vladimir küplerin renginin tamamen yanlış olduğunu söyler. Annesi nedenini sorunca çocuğun kendisi gibi belirli renklerle sesleri ilişkilendirdiğini anlar ve sinestezi[61] adı verilen bu olguyu bastırmak yerine teşvik eder. Daha sonra Nabokov annesinin bu tavrını övecektir.

1911 yılı Ocak ayında V. D. Nabokov oğulları; 11 yaşındaki Sergey ve 12 yaşındaki Vladimir'i Knez Tenişev tarafından yaptırılan Tenişev Okuluna kaydettirir. Zamanının en iyi ortaöğretim kurumlarından birisi olan Tenişev Okulu inanç, ırk, sınıf ayrımı gözetmeyen liberal demokratik değerlerle zenginliğin buluştuğu bir okuldur.

> *"Okulda temel amaç her öğrencinin yaratıcılık yeteneğini geliştirmektir. Laboratuar, sanat çalışmaları yapmak için özel odalar, küçük bir rasathane*

[61] Sinestezi Yunanca kökenli bir kelime olup birleşik duyu anlamına geliyor. Sinestezi hastalarında herhangi bir duyunun uyarımı otomatik olarak başka bir duyu algısını tetikliyor. Daha açık bir deyişle, renkleri duyup, şekilleri tadıp, sesleri koklayabiliyorlar.

> *vardı. Dönemin en tanınmış bilim ve eğitim kişileri bu okulda veriyorlardı. Okulda kozmografi, fizyoloji, hukuk entomoloji dersleri okutulur, laboratuarlarda hayvanlar üzerinde deneyler yapılır, sanat laboratuarında resim, alçı döküm gibi işler yapılırdı. Alman ve Fransız klasikleri orijinalden okutulurdu. Okulda resmî üniforma yoktu, kıyafet serbestti. Kavga etmenin gelişimde olumlu etkisi olduğu kanaatine göre belirli kurallar çerçevesinde dövüşmek de serbestti. Öğrencilere verilen en büyük ceza dersten men edilme idi. Her gün not verilmiyordu. Fakat yılda iki kez velilere yazılı olarak öğrenci hakkında detaylı bilgi verilirdi.*[62]

Okula başlamalarına rağmen Vladimir ve Sergey 1915'e kadar özel hocalardan ders almaya devam ederler. Ancak V.Nabokov'un eğitiminin en önemli kısmını ne onun özel hocalardan aldığı derslerin ne de okuldan aldığı eğitimin oluşturduğu söylenebilir. Nabokov'un eğitiminin temel kaynağı kendi çalışmalarıdır. 15 yaşındayken V. Nabokov L.Tolstoy'un (1828–1910) tüm eserlerini Rusça, W.Sheakspheare'in (1564–1616) tüm eserlerini İngilizce ve G.Flaubert'in (1821–1880) tüm eserlerini Fransızca olarak birkaç defa okumuştur. Bu durumu şöyle ifade eder:

> "*10 ve 15 yaş arasında hayatımın diğer 5 yıllık dönemlerinin herhangi birinden çok daha fazla şiir ve roman okumuş olmalıyım.*"[63]

Nabokov erken yaşlarında kendine ait Akmeist, Futurist, Sembolist şairlerin koleksiyonunu oluşturmuş, tüm çağdaş yazarları okumuş ve çözmeye çalışmıştır. Vladimir Nabokov 1919–22 yıllarında annesinin Rusya'dan çıkarabildiği mücevherler sayesinde eğitimine Cambridge Üniversitesinde modern ve ortaçağ dilleri, kısmi olarak da zooloji okuyarak devam etmiştir.

1.6. Göç Yılları

Rusya'da bu şekilde yazarlık kariyerine devam ederken yazarın hayatı, 1917 Ekim devrimiyle ülkedeki gelişmelere paralel olarak beklenmedik şekilde değişmiştir. Yazar önce Kırım'dan (Kasım, 1917) İstanbul'a, oradan da bir daha Rusya'ya hiç dönmemek üzere deniz yoluyla ailesiyle birlikte Avrupa'ya göç etmiştir. Haziran 1922'de Cambridge Üniversitesinden mezun olduktan sonra ailesinin de yerleştiği o dönemin Ruslar için göç merkezi olan Berlin'e dönmüştür. 1921–1924 yılları arasında yaşanan

---

[62] Sevinç Üçgül, Rus Göçmen Edebiyatı I,s. 176,Kapadokya Kitabevi, 2006 Ankara.
[63] Bknz.: Brian Boyd, Vladimir Nabokov; The Russian Years, 1990, New Jersey, s. 91

göçler, insanlığın göç tarihinde benzerine az rastlanır kültürel bir süreçtir. 1921 ortası itibariyle bir milyon Rus, devrim ve sonrası yaşananlardan kaçarak göç ederler.[64] Bunların bir kısmı Harbin'e veya Şangay'a yerleşmeyi veya Amerika'ya göçü seçerken, büyük çoğunluğu da Paris, Berlin, Prag, Riga ve Sofya'da toplanarak Avrupa'da kalmışlardır. 1921 yılının sonuna doğru fiyatlar Fransa'da keskin biçimde artış gösterir ve bu durum göçmenlerin Paris'i terk ederek Berlin'e yerleşmelerine neden olur. Yılın sonunda Berlin tartışmasız göçün merkezi hâline gelmiştir. Bu arada hâla savaş tazminatı ödemekte olan ve Batılı güçler tarafından uygulanan ticari cezalar altında bulunan Almanya, kendisi gibi müttefik arayışı içinde bulunan Rusya'yı potansiyel bir pazar ve dost olarak görmektedir. Yeni Ekonomik Politika'nın[65] ambargoları kaldırmayı teşvik ettiği bu süreçte yazar M. Gorki, Lenin'in arkadaşı yayıncı Z.I.Grzhebin'i (1877–1929) Berlin'e yerleşmeye ve ucuza mal edilmiş kitapları, iç savaşın kargaşasından sonra, her şeyde olduğu gibi mürekkep ve kâğıt temini konusunda da sıkıntı içinde olan Rusya'ya göndermeye izin vermesi için ikna eder. 1924'te seksen altı adet Rus yayın şirketi Berlin'de faaliyet göstermektedir.[66] Şehrin en saygın ve çok okur sayısına sahip Rusça gazetesi Rul'[67] zamanın özel durumunun en tipik örneğidir. Alman para birimi mark, o sıralar düştüğü için herkes tarafından satın alınabilmekte ve getirdiği değerli dövizden dolayı destekçisi Ullstein yayınevi tarafından dünyanın her tarafına dağıtımı yapılmaktadır. Çoğu göçmenin Berlin'de yaşamasına rağmen Rul' ülke dışında Mançurya'dan Arjantin'e kadar 34 ülkede 369 şehirde satılmaktadır. Rus göçünü tarihte eşi olmayan kitlesel bir hareket hâline getiren entelektüeller, sanatçılar, yazarlar ve bilim adamlarıdır. 1921 yılının sonundan 1924 yılının başına kadar Güney Batı Berlin'i kalabalık bir şekilde yaşam alanı hâline getirmişlerdir. Bu hareketli göç yıllarında Berlin'in Rus yayıncılarında küçük puntolu reklamlar beş veya altı tam sayfayı kaplar, her hafta sadece Rul' de sayfa başına yüzlerce başlık yer alır. 1921–22 yıllarında kısa bir dönem göçmenlerle Sovyet Rusya arasındaki ilişkiler birçoğu için oldukça karmaşıktır. Slav Dili ve Edebiyatları Profesörü Simon Karlinski (1924–2009) durumu şöyle dile getirir:

---

[64] A.g.e. s. 197

[65] Yeni Ekonomi Politikası, (Rusça: Новая экономическая политика, Novaya Ekonomiçeskaya Politika, NEP), Rus ekonomisini çöküşten kurtarmak amacıyla Lenin tarafından ortaya konan ekonomik politikadır. NEP, Sovyetler Birliği Komünist Partisi 10. Kongresinde kararlaştırılmış ve resmi olarak 21 Mart 1921 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

[66] Bknz.: Brian Boyd, Vladimir Nabokov; The Russian Years, 1990, New Jersey, s.198.

[67] Руль, 1920–1931

> *"Sovyet edebiyatından ayrı bir fenomen olarak Rus Göçmen Edebiyatı henüz tam olarak var olmamıştı. Berlin yayınevlerinin ofisleri ve Rusların sık uğradıkları kafeler kendilerini Sovyet rejimi tarafında gören veya ona muhalif olanlar veya henüz karar vermemiş yazarlar için bir buluşma noktası oluşturuyordu. Sadece diğer göçmen yaşamı merkezlerinden Berlin'i ziyaret edenler değil aynı zamanda NEP(yeni ekonomik politika) şartları altında Sovyet Rusya dışına seyahat etme izni alan Sovyet vatandaşlarına da bu noktalar cazipti."*[68]

1922 yılına dek göçmen olsun olmasın bağımsız çok sayıda Rus yazarı kısa süreliğine olsa da Berlin'de bulunmuş, bu edebiyat ortamını solumuştur: M.Gorki (1868–1936), B.Pasternak (1890–1960), V.Mayakovski (1893–1930), A.Remizov (1877–1957), B.Pilnyak (1894–1938), A.Tolstoy (1883–1945), İ.Erenburg (1891–1967), M.Tsvetayeva (1892–1941), B.Zaytsev (1881–1972),V.Şklovski (1893–1984), M.Aldanov (1886–1957), G. İvanov (1894–1958) ve diğerleri. Sovyet hükümeti göçmen kültüründeki bu hareketliliğe yakın ilgi göstermiştir. Smenovehovtsı[69] adıyla bilinen bir göçmen hareketi, Rusya'ya geri dönüşün doğruluğuyla ilgili felsefi gerekçelendirmeler ileri sürmüş ve entelektüelleri tekrar geri kazanma hususunda istekli olan Moskova tarafından desteklenmiştir. Sovyet sermayesiyle *Nakanune*[70] adlı günlük bir gazete kurulmuş ve çok kısa sürede uysal bir parti organına dönüşmüştür. Tarihi romancı A. Tolstoy, 1922 yılının baharında *Nakanune* için yazmaya başlamıştır. Bu davranışının arka planında Rusya'ya dönerse geçireceği rahat günlerin etkisi olduğu söylenebilir. Tolstoy'un göçmen Ruslara sırtını dönmesi bir skandala neden olmuş ve Berlin'deki Rus Yazarlar ve Gazeteciler Birliği üyeliğinden çıkarılmıştır. Bu denli örnekler arttıkça 1923 yılı itibariyle zıt politik gruplar arasındaki hatlar derinleşmiş gruplaşmalar ve parçalanmalar artmıştır.

Nabokov Avrupa'da Rusça yazdığı yazılarda Sirin takma adını kullanmıştır. Bu takma ad onu Rul' ve diğer göçmen basınında imzası sıkça görülen babası V.D Nabokov'dan ayırt edilme imkânı vermiştir. Takma adın kime ait olduğu asla bir sır olmamıştır. İsim Vladimir Sirin, V.V. Sirin veya hatta 1930' larda Fransız ve İngiliz okuyucu kitlesi önünde Sirin-Nabokoff veya Nabokoff-Sirin olarak kullanılmıştır. Nabokov'un özellikle

---

[68]Brian Boyd, Vladimir Nabokov; The Russian Years, 1990, New Jersey, s.198.
[69]Сменовеховцы
[70]Накануне,1959

bu adı seçmesinin tabiî ki nedenleri vardır. Rus folklorunda Sirin şahane bir cennet kuşunun adıdır. Bu adı seçtikten iki yıl sonra V. Cantaboff imzalı İngilizce bir yazısında bundan şöyle bahsetmiştir:

> *"Bir yerlerde okumuştum, birkaç yüzyıl önce Rus ormanlarında sık görülen büyüleyici bir tür sülün varmış, ulusal peri masallarında ateş kuşu olarak yer almış. Bu kuş köy evlerinin ince çatı dekorasyonlarına da canlılık vermiştir. Bu harika kuş insanların hayal gücü üzerinde öylesine bir etki uyandırmıştır ki Rus sanatının ruhu hâline gelmiştir"*[71]

Nabokov'un bu ismi seçmesi Rus folklorüne yakın ilgisini göstermektedir. Lolita'da dâhil olmak üzere eserlerinde Rus folkloründen faydalanacaktır.

1.7. Evlilik

Her zaman şakacı ve neşeli olan Vladimir babasını kaybettikten sonra derin bir karamsarlığa düşer. 17 yaşındaki Svetlana Zievert'e evlilik teklif ettiğinde, Svetlana onun çok acınası ve alışık olunmadık tarzda üzgün göründüğü için teklifini kabul ettiğini yıllar sonra açıklar.[72] Kızın anne ve babası genç adamın sürekli bir iş bulması koşuluyla bu evliliğe onay verirler. Ancak genç Nabokov'un şiir kitapları ve sanatsal çevirilerinin kazancı bir maden mühendisi olan kayınpeder adayı Roman Zievert ve karısı için yeterli değildir. Şart koştukları sürekli iş gerçekleşmediğinden bu genç hayalpereste on yedi yaşındaki kızlarını teslim etmemeye karar verirler. 9 Ocak 1923'de Vladimir aileyi ziyaret ettiğinde nişanın bozulduğunu duyar. Svetlana, ailesinin isteği üzerine Kissinger'a gönderilir. Bu durum, Nabokov'un bu kararı olduğu hâliyle kabul etmesini zorunlu kılar.

8 Mayıs 1923'te Nabokov Fransa'nın güneyine bir yolculuğa çıkmasından birkaç gün önce o yıllarda Rus organizatörlerin düzenlediği yardım balolarının birisine katılır. Balo esnasında kurt görünümünde siyah maskeli bir kadınla karşılaşır. Kadın onu daha önce hiç görmemiştir ve onu sadece yazılarından, halka açık okumalarla büyümekte olan şair kariyerini takip ettiği kadarıyla tanır. Maskesini hiç çıkarmaz, görünümünün çekiciliğine değil de, sadece konuşmalarının gücüne tepki göstermesini istemesi

---

[71] Brian Boyd, Vladimir Nabokov; The Russian Years, 1990, New Jersey s.180,181.
[72] A.g.e. s.196.

Nabokov'u etkiler. Nabokov gecenin temiz havasını içine çekmek için dışarı çıkan kadını takip eder. Bu kadın gelecekte karısı olacak Vera Yevseyevna Slonim (1902–1991)'dir. Üç hafta sonra Fransa'daki Domanie-Beaulieu çiftliğinde Nabokov o gecenin hatırasına "Karşılaşma"[73] başlıklı bir şiir yazmıştır. Vera, savaş esnasında umutlar ve hayal kırıklıkları yoğunlaşırken kendisini bir sosyalist olarak tanımlamaktadır; fakat bu durum 1917 Ekim Devrimi ile değişir.

Devrimden sonra ailesi Moskova'ya taşınmış, daha sonra Vera'nın, Obolenski Okulu'na devam ettiği Petrograd'a tekrar dönmüşlerdir. Askeri baskılardan dolayı 1917 Ekim Devrimi'nden sonra Berlin'e yerleşmişlerdir. Vera o günlerde Berlin "Technische Hochschule" teknoloji enstitüsünde okumayı planlar, ancak sağlığı bu yoğunluğu kaldıramaz, çocukluğundan beri akciğerlerinde sorun vardır ve 1924'e kadar şiddetli bronşit nöbetleri geçirir. Bir üniversite eğitimi almamasına veya bir yazar yeteneğine sahip olmamasına karşın Vera Slonim son derece kültürlü ve zeki biridir. Kısa bir şiiri on beş dakika içinde ezberleyebilir, sadece A.Puşkin, Jukovski (1783–1852) ve Homeros'un şiirlerini değil, Nabokov'un yazdığı her mısrayı ezbere bilir. Nabokov tanıdığı tüm kadınlar içerisinde ondaki nükte anlayışına özellikle değer vermiştir. Diğer yönleriyle Nabokov'dan oldukça farklıdır. Politik dünyayı ilgiyle izler. Eşyaların ve insanların olumsuz taraflarını görme eğiliminde olduğunu kabul etmektedir. Sert mizaçlı, iradeli ve kararlı Vera hiçbir zalimlik, kabalık ve bayağılığa müsamaha göstermez. Doğası gereği şüpheci olan Vera, Berlin'de sürekli bir silah taşımıştır. Tüm bunların yanında Vera Nabokov, kocasının başarısından asla kendisine pay biçmemiştir. Brian Boyd'a ilk araştırmalarında "*Beni ne kadar dışarıda bırakırsan gerçeğe o kadar yakınlaşırsın.*"[74] demiştir. Aslında edebiyata ve Vladimir Nabokov'a adanmışlığı ile onun karısı, ilham perisi, ideal okuyucusu, sekreteri, daktilocusu, editörü, düzelticisi, tercümanı, bibliyografı, temsilcisi, hukuk danışmanı, şoförü, yardımcı araştırmacısıdır. Bunun yanında Vera Nabakov asla modeli olmadığını iddia etmektedir: "*Nabokov her zaman beni kitaplarının dışında tutma zevkine sahip olmuştur.*"[75]

15 Nisan 1925'te Vera Slonim ve Vladimir Nabokov Berlin Şehir Salonunda evlendiler. Sessiz bir tören istedikleri için kanunların gerektirdiği iki şahidi uzak tanıdıklardan

[73] Встреча
[74] Brian Boyd, Vladimir Nabokov; The Russian Years, 1990, New Jersey s.215.
[75] A.g.e. s.215.

seçtiler. Slonim'lerde katıdıkları akşam yemeğinde Vera, sıradan bir olayı anlatıyormuş gibi: " *Bu arada, biz bu sabah evlendik.*"[76] diyerek ailesine evlilik haberini verir. Fakat Fransızca basılmış kartlar vasıtasıyla evliliklerini geniş bir çevreye duyururlar.

1.8. Amerika Yılları

Nabokov, 1940'ta Amerika'ya göç eder. Amerika'da 1919'da Rusya'dan Avrupa'ya göçünde karşılaştığından çok daha büyük sorunlarla karşılaşır. Avrupa'ya ilk göç ettiğinde, sürgünün elverişsiz ortamında Rusça yazma yeteneğini istediği ölçüde geliştiremeyebileceği endişesini taşır. Zorluklara rağmen bunun üstesinden gelir. Ancak Amerika'ya göçüyle, yıllar boyu süren çabaları sonucu çağdaşlarına nazaran daha esnek ve edebî amaçlarına hizmet edebilecek olgunluğa getirdiği Rusçasını tamamen terk edip İngilizce yazmak zorunda kalır. Bir Rus yazar olarak Nabokov küçük fakat son derece eğitimli göçmen topluluğunca 1917 Ekim Devrimi'nden sonra ortaya çıkan heyecan verici bir edebiyat yeteneğine sahip genç bir yazar olarak kabul edilir. Amerika'ya geldiğinde Avrupa'daki Rus göçmen topluluğunu saymazsak Nabokov tanınmış bir yazar değil, sıfırdan başlamak suretiyle yeni okuyucusuna kendisini tanıtmak, kabullendirmek ve onun ilgisini kazanmak zorunda olan biridir. Almanya'da zorunluluktan dolayı hayatını yazarak kazanmak zorundadır. Fransa'da tüm diğer gelir kaynakları kapandığı için yine yazarak elde ettiği gelir sayesinde geçimini sağlar. Amerika'daki yeni yaşamında öğretmen, bilim adamı, çevirmen, eleştirmen ve yazar olarak karşımıza çıkar. Bu yüzden Amerika'da daha önce yapmadığı çok çeşitli işlerle uğraşır ve *Lolita*'nın ekonomik başarısına kadar eserlerine istediği kadar vakit ayıramaz.

Avrupa'daki politik gerilimden kaçarak Mayıs 1940'ta Amerika'ya göç eden Nabokov, Kaliforniya Stanford Üniversitesi'nde yaz döneminde kısa süre Rus Edebiyatı ve Yazma Sanatı üzerine dersler verir. Amerika'ya geldiğinde üniversitelerde düzenli bir gelir elde etmek amacıyla kullanılmak üzere yüzün üzerinde ders notu hazırlar. Kaliforniya'da geçirdiği yazın ardından Massachusetts, Wellesley College'ta yazarlık üzerine dersler vererek maddi anlamda kendini toparlar. Bu iş onun, hem kendi edebî eserlerine hem de kelebeklere zaman ayırmasına imkân tanır. Bu arada sık sık Harvard karşılaştırmalı Zooloji Müzesi'ne ziyaretler gerçekleştirir. 1941 yılının sonunda

[76] A.g.e. s. 239.

kendisine mütevazı bir maaş bağlayan Harvard'ta araştırmacı akademisyen olarak çalışmak üzere ailesiyle birlikte Cambridge'e taşınır. Bu arada yazıştıkları Edmund Wilson'a durumu hakkında şu şekilde şikâyette bulunmuştur:

> *"Amerika'da yaşayan herhangi birinden daha iyi Rusça ve Amerika'daki herhangi bir Rus'tan daha iyi İngilizce bilerek bir üniversite işi bulmada bunca zorluk yaşamak gülünç."*[77]

Wellesley College'deki işi, kalıcı olmasa da, Nabokov için giderek daha avantajlı öğretim pozisyonları sunar. 1943'te Wellesley'de kredi değeri olmayan temel düzey Rusça dersi vermeye başlar, ertesi yıl Rusça dersi okutmak için öğretim görevlisi olur. Stanford ve Wellesley'deki dersleri için hazırladığı notlar kısa zamanda kitap projelerine dönüşür. Gogol'un "Palto" ve "Ölü Canlar"ı üzerine bir çalışması 1944'te yayınlanır. Kısa bir zaman sonra da M. Lermontov, F. Tutchev ve A. Puşkin çevirileri "Üç Rus Şair"[78] kitabını oluşturur. Puşkin'in İngilizce'ye çevirisi Nabokov'un hayat boyu etkin bir biçimde üzerinde durduğu hedeflerinden birisi olmuştur.1946 sonbaharında Rus edebiyatı çeviri dersleri vermeye başlar. İki yıl bu şekilde çalışmaya devam ettikten sonra Cornell Üniversitesi'nden çok daha tatmin edici, Rus Dili Bölümü Başkanlığı teklifi alır. 1948 – 1959 tarihleri arasında orijinal ve çeviri metinlerden olmak suretiyle Rus Edebiyatı dersleri okutarak New York, Ithaca'da yaşar. Derslerinin konusunu "Anna Karenina", "İvan İlyiç'in Ölümü", "Ölü Canlar", "Palto", "Babalar ve Oğullar" eserleri ve kendi çevirilerini kullanarak anlattığı Puşkin seminerleri oluşturur. 1950'de Nabokov ilk önce birkaç düzine öğrencinin katıldığı, son döneminde ise üniversitenin en popüler ikinci dersi olacak olan Avrupa Edebiyatı (Masters of European Fiction) dersini okutur. Nabokov akademisyen olarak son dersini de yine 19 Ocak 1959'da Ithaca'da okutur. *Lolita'*yı kaleme aldığında, Amerika ve İngiltere'de yalnızca 16 yıl yaşamış göçmen bir Rus için İngilizceyi sanatsal ve üst düzeyde kullanmadaki başarısıyla dikkatleri üzerine çekmiştir. Nabokov'un verdiği derslerden derlenen notlar, yazdığı eserler ve yaptığı araştırmalar günümüzde çeşitli ülkelerde çok sayıda araştırmaya konu olmaya devam etmektedir. Oğlu Dimitri; İtalya'da, opera sanatçısı olarak çalışmaya başlar. Oğluna yakın olmak ve Amerika'daki yoğun ilgiden kaçarak yazmaya daha fazla vakit ayırabilmek amacıyla Ekim 1961'de eşi Vera'yla birlikte İsviçre Montreux Palace Hotel'e yerleşir. Yaşamının sonuna kadar burada kalır.

---

[77] http://www.straipsniai.lt/en/People/page/4290 12.11.2012
[78] Three Russian Poets

Yayınevleriyle işlerini buradan halleder. Alp dağlarına kelebek avı turları yapar. 1977'de şiddetli bronş tıkanıklığından rahatsız olduğu için Lozan'da hastaneye kaldırılır ve 2 Temmuz 1977'de Möntrö'de hayata veda eder. Cenazesi yakılarak Möntrö Clarens mezarlığına gömülür.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KONU VE YAZIM TARİHİ

2.1. *Lolita*'nın Öncülleri ve Yazım Tarihi

Vladimir Nabokov, *Lolita*'nın "ilk küçük sancısı"nın 1939 sonları ya da 1940 başlarında Paris'te yaşadığı sırada geldiğini ifade eder. Ancak aşağıda göstereceğimiz gibi yaşlı bir adamın daha genç bir kıza çekim hissetmesi ve bu çekimden kaynaklanan ızdırap temasına, Nabokov'un *Lolita*'dan daha önceki dönemde yazdığı eserlerinde de rastlanmaktadır.

1928'de Berlin'de kaleme alınan Lilith adlı şiiri, bahsi geçen temayı oldukça açıklayıcı biçimde ele almaktadır. Şiir, erkek anlatıcının öldüğünü ve cennette olduğunu bildirmesiyle başlar. Bir kapı aralığında vücudunu teşhir eden çıplak küçük bir kız görür. Aslında bu sahne şiirdeki anlatıcıya gençliğinde gördüğü bir olayı anımsatır. Bu sahne "Değirmencinin en küçük kızını, bacakları arasında ıslak tüylerle altın sarısı sudan çıkarken gördüğü" sahneden başkası değildir.[79] Kız onu eve götürür ve bacaklarını onun önünde açar. Anlatıcı onunla cinsel ilişkiye girer fakat doruğa ulaşmak üzereyken kız geri çekilir ve anlatıcı kendini etrafı gürültülü bir kalabalık tarafından sarılmış durumda tekrar evin dışında bulur. Kalabalık gittikçe artarken adam birdenbire tohumlarını kalabalığın önünde döker ve artık cehennemde olduğunun farkındadır. Nabokov şiiri İngilizce çevirisiyle birlikte Poems and Problems şiir seçkisinde 1970'te yayınladığında eserle ilgili yorumsal çıkarımlar hususunda uyarmıştır:

---

[79] Vladimir Nabokov, Poems and Problems, McGraw-Hill, New York, 1970. p.51

> *"Zeki okuyucular kişisel olmayan fanteziyi daha sonraki kurgusal eserlerimle herhangi bir ilişkisi açısından incelemekten kaçınacaklardır."*[80]

Zeki görünmeme pahasına da olsa *Büyücü*'den (Volşebnik) *Lolita*'ya, Nabokov'un temayı yeniden ele aldığı, daha sonraki kurgusal eserlerle bu şiir arasında benzerlikler olduğu kolaylıkla ortaya konulabilir.

Lolita'yla karşılaştırılırsa; şiirde genç bir kızın çekimine kapılan birinci tekil şahıs anlatıcı görüyoruz ve bu çekim felaketle sonuçlanıyor. Kızın çekim alanına giren anlatıcı bu olayı anlatırken aynı zamanda da daha önce etkisinde kaldığı ve kendince bir benzerlik bulduğu "değirmencinin kızı"nı hatırlamaktadır. *Lolita*'da Humbert'in Annabel Leigh'le kısa ilişkisinden söz etmesi buna paralellik göstermektedir. Olay örgüsünün omurgasını oluşturan anlatıcının kendini cennette sanması daha sonra bu cennetin gerçekte cehennem olduğunu anlamasından kaynaklanan acı, *Lolita*'da hem küçük kesitlerde hem de romanın genelinde tekrar edilmiştir. Birinci bölüm beşinci kısımda cennetin cehenneme dönüşmesini şöyle anlatır:

> *"Bu tek taraflı, minyatür sevda serüvenlerinin yüzlercesini sayabilirim. Bunların bazıları cehennemin en kızıl alevlerinde son bulmuştur. Örneğin balkonumdan dışarı bakarken sokağın karşı sırasındaki evde ışıklı bir pencere, bu pencerede de bana yardakçılık eden bir aynanın önünde soyunan supericiğine benzer bir varlık gördüğüm olmuştur. Bizi ayıran, bizi birbirimizle baş başa bırakan aramızdaki bu uzaklık, karşıdaki hayale daha da kaçınılmaz bir çekicilik kazandırır, son hızla tek başına varılan o doyuma doğru giderken o nazlı çıplaklık sanki alay edercesine, açık pencerenin yanında iç donuyla oturup, yapış yapış sıcak, ümitsiz yaz gecesinde gazetesini okuyan bir herifin lamba ışığında aydınlanan çıplak kollarına dönüşü verirdi."*[81]

Benzer şekilde Humbert Dolly ile ilk cinsel ilişkiyi yaşadıktan sonra *"Yaşam boyu gerçekleşmesine çalışılan bir düşün, bir anlamda gerçekleşme çerçevesini çok aştığı, bir karabasana dönüştüğü söylenebilirdi"*[82] demektedir. Ardından kaldıkları tipik otel odalarını *"Cennette bir hücre gibiydi bu odalar"*[83] şeklinde betimler ve *"kendi isteğimle seçtiğim"* dediği cennetini *"gökleri cehennem alevlerinin renginde ama gene*

---

[80] A.g.e. s.55.
[81] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul 2008. s. 25.
[82] A.g.e. s.162.
[83] A.g.e. s.167.

de cennet olan bu cennet"[84] olarak karakterize eder. Dahası Lilith figürü *Lolita*'da doğrudan anımsatılmıştır: "*Humbert, Havva ile cinsel ilişki kurabilmesi pekâlâ da mümkünken ne yazık ki sadece onun küçük kız kardeşini* (Lilith) *arzuluyordu."*[85] Yine aynı bölümde Humbert; gözü, masum çocuklar arasında cinlerle akraba bir küçüğü seçtiğinde kalbinin nasıl heyecanla attığını anlatmaktadır.[86] Yalnız Lilith ve *Lolita* arasında çok önemli bir fark vardır. Roman anlatıcının kendini kontrolünün ötesindeki kötü ruhlu güçlerin kurbanı olarak resmettiği şiirde de var olan birinci tekil şahıs anlatımı korumasına karşın, romanın merkezinde -satır aralarında gizlenmiş olsa da- ben merkezli hissiz bir yetişkinin savunmasız bir genç kıza yaşattığı acının anlatımı yatmaktadır.

Lilith'teki yetişkin-şeytani çocuk ilişkisinin benzer bir örneği, yazarın 1926'da yazdığı *Peri Masalı* (Skazka) adlı kısa hikâyede de görülebilir. Hikâyenin ürkek kahramanı Erwin'e dişi şeytansı bir yaratık gün ortasından gece yarısına kadar seçtiği, istediği kadar kadınla beraber olma hakkı tanır. Tek şart seçtiği kadınların sayısının bir tek sayı olması çift sayı olmamasıdır. Gün boyu gece beraber olacağı kadınları seçen Erwin on ikinci kadından sonra sürenin dolmak üzere olduğunu ve on üçüncü kadını seçmek zorunda olduğunu fark eder. Neden ve nasıl seçtiğini anlamadan "büyüleyici, karşı konulmaz" bir etki içinde seçtiği on üçüncü kadının ilk sırada seçtiği kız çocuğuyla aynı kişi olduğunu anlar. Böylece anlaşma bozulmuş olur.

Nabokov'un yetişkin-çocuk arası çekim temasını ele almasında iki husus öne çıkmaktadır. Birincisi yetişkinin çocuğun huzurunda hissettiği son derece büyülenmişlik hâli; öyle ki çocuğun görüntüsü yetişkini sonsuz arzu ve fantezi dünyasına fırlatmaktadır. İkincisi ise bu arzunun nihai sonucu olan Lilith'te olduğu gibi yetişkin erkeğin fantezisini gerçekleştirme girişiminin başarısızlık ve kayıpla sonuçlanmasıdır. Nabokov dünyasında bu tür sınırı aşan davranışlar kaçınılmaz olarak cezaya davetiye çıkarır ve bu örüntü daha sonraki konuyu daha belirgin şekilde ele alan *Büyücü* ve *Lolita* gibi eserler için de geçerlidir.

---

[84] A.g.e. s.193.
[85] A.g.e. s.24.
[86] A.g.e. s.24.

Lolita'daki olay örgüsünün belirtilerine 1937-38'te bölüm bölüm (dördüncü bölüm hariç) ve 1952'de bütün olarak yayınlanan Nabokov'un son Rusça romanı Lütuf'da da rastlamak mümkündür. Karakterlerden başkahramanın aşkı Zina Mertz'in üvey babası başkahramana eğer vakti olsa yazacağı bir roman düşüncesinden şöyle bahsetmektedir:

> *"Şöyle bir şey düşünsene: yaşlı bir köpek- ama daha işi bitmemiş, ateşli, mutluluğa susamış birisi- bir dulla tanışır, kadının bir kızı var, hâla bayağı küçük bir kız- neyi kastettiğimi biliyorsun- henüz ortada bir şey yokken, daha şimdiden seni çıldırtan bir yürüyüşü var… Ne yapmalı? Çok düşünmeye gerek yok, adam kalkar dulla evlenir. Tamam. Üçü birlikte yerleşirler. Artık buradan istediğin gibi ilerleyebilirsin - günaha davet, sonsuz acı, deli umutlar. Ve netice- yanlış bir hesap. Zaman geçer, adam yaşlanır, kız serpilir, güzelleşir- ve zerre kadar yüz vermez. Sadece küçümseyici bir bakışla yanından yakar, geçer. Nasıl? Burada bir tür Dostoyevski tradejisi hissediyor musun?"*[87]

Bu karakter kendi üvey kızına karşı beslediği bazı yasak duygularını dillendirmiş olabileceği gibi konu Lütuf romanında daha fazla geliştirilmez. Fakat Nabokov kızına erişebilmek için kızın dul annesiyle evlenen adam temasına Rusça yazdığı son kısa hikâyelerden birisi olan *Büyücü*'de döner. *Büyücü*, *Lolita Adlı Bir Kitap Üzerine* yazısında yazarın *Lolita* romanının "ilk küçük sancısı" olarak anımsattığı eserin ta kendisidir. Nabokov bu yazıyı kaleme aldığında 1940'ta Amerika'ya göç ettikten sonra *Büyücü*'yü yok etmiş olduğunu düşünmekteydi, daha sonra 1959'da kağıtları arasında eseri yeniden bulur ve 1986'da yayınlanmak üzere oğlu Dmitri tarafından İngilizceye aktarılır.

Lolita'daki olay örgüsünün- yetişkin birisinin, genç kızına erişebilmek için bir dul anneyle evlenmesi- ilk defa geniş biçimde ele alındığı *Büyücü* adındaki hikâyeyi yazmaya 1939 sonbaharında başlar. Bu hikâye *Lolita*'dan farklı bir bakış açısıyla yazılmıştır. *Büyücü*'de başkahramanın saplantısı üçüncü tekil şahıs bakış açısından anlatılırken, *Lolita* saplantılı şahsın kendisi tarafından nakledilir. Anlatıcı bakış açısındaki bu kaymayla Nabokov kalemini başkahraman Humbert'e teslim ederek, onun söz becerisi ve dil oyunlarıyla suçunu kamufle edebileceği, kendi davasında kendisini müdafaa edebileceği bir derinlik oluşturmuştur.

---

[87] Vladimir Nabokov, Lütuf (Дар) http://lib.ru/NABOKOW/dar.txt ,s.90, Erişim tarihi:06.10.2012 (paragrafın çevirisi bana ait)

Büyücü yazımından hemen sonra yayınlanamaz, daha sonraki yıllarda el yazması metin yeniden gün ışığına çıksa da ancak yazarın ölümünden sonra 1986'da yayınlanabilir. Hikâyenin 1939 veya 1940'ta yayınlanamamış olması; 1940'ların sonunda Nabokov konuyu tekrar düşünmeye başladığında kendini tekrarlama endişesi duymasına gerek kalmadığı için *Lolita*'nın yaratım süreci açısından belki olumlu bir gelişmedir. Yazar 1947'de Edmund Wilson'a bir mektubunda yazmakta olduğu yeni eserlerden şu şekilde bahsediyor:

> *"Şu anda iki yeni şey yazıyorum. İlki küçük kızlardan hoşlanan bir adam hakkında bir roman ve adı Kingdom by The Sea olacak ve diğeri yeni bir tip otobiyografi."* [88] *(Konuş Bellek kastediliyor.)*

1951de Pascal Covici'ye yazdığı bir mektubu biraz daha detaylı bilgi vermektedir:

> *"Çok ahlaksız bir biçimde on üç yaşındaki üvey kızına âşık olan çok ahlaklı bir orta yaşlı adamın problemleriyle ilgili yeni bir roman yazmakla meşgulüm."*[89]

Bu arada Nabokov kendisinin de belirttiği gibi "Amerika'yı kurmak" sorunuyla karşı karşıyadır.[90] Çocuk yaşta Amerikalı bir kızın peşindeki Orta yaşlı Avrupalı bir adamın hikâyesini gerçek yaşam detayları üzerine kurmak için Nabokov hikâyenin her yönüyle ilgili araştırma yapar. Brian Boyd'un Nabokov biyografisi Nabokov'un ne tür materyalleri incelediğini ve romanında yaratacağı ortam için ne derece bir gerçeğe yakınlık peşinde olduğunu ortaya koymaktadır. Okul kızlarının birbirleriyle konuşmalarını gözlemlemek için yerel otobüslere biner. Genç kızların fiziksel ve ruhsal olgunlaşmaları üzerine el kitapları; gençlik dergileri okur, silah kataloglarını inceler, popüler şarkıların sözlerini öğrenir ve Haveloc Ellis'i inceler.[91] 1940'larda ve 1950'lerin başlarında eyaletler arası yolculuklar yaparak *Lolita* eserindeki kahramanlardan Humbert ve Dolly'nin ülke çapında yapacağı yolculuğu gerçekçi biçimde betimlemek amacıyla materyal toplar. Kadın gruplara yaptığı konuşmalar, Dolly'nin annesi Charlotte'un portresini ne şekilde yaratacağıyla ilgili kendisine fikir

---

[88] Vladimir Nabokov, The Nabokov-Wilson Letters, 1940– 1971. Revised and expanded edition. Ed. Simon Karlinsky.: Univ. of California Press, Berkeley, 2001. s.215

[89] Vladimir Nabokov, Selected Letters, 1940– 1977. Ed. Dmitri Nabokov and Matthew J. Bruccoli.: Harcourt Brace Jovanovich / Bruccoli Clark Layman, New York ,1989.s.128.

[90] Vladimir Nabokov, Lolita, Lolita Adlı Bir Kitap Üzerine (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul 2008. s.358

[91] Bknz.: Brian Boyd, Vladimir Nabokov:The American Years,Princeton University Press, Princeton, 1991,s.211; ve Stacy Schiff,Vera (Mrs. Vladimir Nabokov)New York:Random House,1999,s.180

verir. Yol boyunca kaldığı oteller romandaki otel tasvirlerinde nereden esinlenildiğini açıklar niteliktedir. Frank La Salle adında elli yaşında bir tamirci tarafından kaçırılan ve yirmi bir ay boyunca "ülke çapında yolculuklarda bir aşk kölesi" olarak tutulan Florence Sally Horner adında on bir yaşındaki kızın kaderiyle ilgili gazete haberlerini ilgiyle okur. Alexander Dolinin'in ikna edici biçimde gösterdiği gibi Nabokov bu olaydaki anahtar detayları *Lolita*'da kullanmış ve hatta Humbert'e olaydan söz ettirmiştir[92].

Bunca yoğun çalışmaya rağmen zaman zaman eserin ekonomik başarısından şüpheye düşer ve bir defadan fazla olmak üzere roman için hazırladığı notları yok etme girişiminde bulunur. *Lolita Adlı Bir Kitap Üzerine* adlı yazısında bir ya da iki defa daha bitmemiş taslakları yakma noktasına geldiğini fakat kitabın hayaletinin ileriki hayatı boyunca dosyalarında kol kol gezeceğini düşündüğü için vazgeçtiğini yazar.[93] Eserin ateşten kurtulmasında eşi Vera'nın en azından bir defa anahtar rolü vardır.[94] Eser yavaş yavaş ilerler, 1950'nin ortaları itibariyle birinci bölümün ilk on iki başlığını ve ikinci bölümden birkaç pasajı taslak olarak bitirebilse de ancak 6 Aralık 1953'te günlüğüne "Tam olarak beş yıl önce başladığım *Lolita*'yı bitirdim" şeklinde not düşecektir.[95]

Zorlu yazma sürecinden sonra eser için bir yayıncı bulma problemiyle karşı karşıyadır. Cornell'deki akademik pozisyonun tehlikeye gireceği korkusuyla eseri öncelikli olarak takma adla yayınlama düşüncesi üzerinde durur; fakat görüştüğü yayıncılar onu bu fikirden vazgeçirirler. Tartışma yaratacağına kesin gözüyle bakılan eseri yayınlama riskini üstlenmek istemezler. Nabokov şu beş Amerikan yayıneviyle temasa geçer: Viking Press; Simon and Schusters; New Directions; Farrar, Straus and Young ve Doubleday. Tamamından olumsuz yanıt alır. Bazıları kitap piyasaya çıktıktan sonra yasaklanması sonucu oluşacak problemlerden endişelidirler. Bu arada Nabokov Fransa'daki tercümanı Doussia Ergaz ile orada bir yayıncı bulunup bulunamayacağı hususunda irtibata geçer. Bu defa sonuç olumludur. Nisan 1955'te Olimpia Press'in sahibi Maurice Girodias ve Ergaz görüşürler. Amerikan emsallerinin aksine Girodias,

---

[92] Alexander Dolinin "What Happened to Sally Horner? A Real-Life Source of Nabokov's Lolita," Zembla, 18 November 2008 www.libraries.psu.edu/nabokov/zembla/.htm

[93] Nabokov, Vladimir, Lolita, Lolita Adlı Bir Kitap Üzerine (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul 2008. s.359

[94] Bknz. Stacy Schiff, Vera (Mrs. Vladimir Nabokov) Random House, New York: 1999 s.166-67;ve Brian Boyd, Vladimir Nabokov:The American Years,Princeton University Press, Princeton,1991,s.184

[95] Brian Boyd, Vladimir Nabokov:The American Years,Princeton University Press, Princeton,1991,s. 169 , 226

Nabokov'un eserini üstlenmekten mutludur; ancak görünüşe göre bunun nedeni henüz ne Nabokov ne de temsilcisi Ergaz tarafından bilinmektedir. Bir yayıncı olarak başarıya odaklanmış Girodias, Samuel Beckett ve Henry Miller'ın edebiyat eserlerinden düpedüz pornografiye kadar çok geniş bir yayın yelpazesine sahiptir. Aslında yayınlarının çoğu İngilizce konuşan erotik yayın talep eden seyahatçi okuyucuya yöneliktir. Yıllar sonra Nabokov, sonradan ürünlerinin omurgasını neyin oluşturduğunu bilseydi *Lolita*'nın basımı hususunda Girodias'la bu kadar "neşe içinde" anlaşır mıydı sorusu üzerinde kafa yorduğunu yazmış "ne yazık ki" bu defa "daha az neşeli olsa da" muhtemelen yine de anlaşacağını eklemiştir.[96] Haziran 1955'te Nabokov Grodias'la sözleşme imzalar ve kitap karton kapak olarak iki ince cilt hâlinde aynı yılın eylül ayında piyasaya çıkar.

[96] Vladimir Nabokov, Strong Opinions, Vintage International, New York 1990.s. 271

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ROMANIN ŞAHIS KADROSUNA YAZAR VE ANLATICI İKİLEMİNDE BİR BAKIŞ

3.1. Humbert Humbert

Yirminci yüzyılın en ilgi çekici ve ses getiren romanlarından birisi olan *Lolita*, 1950'lerin ortalarında yayınlanmasından sonra hatırı sayılır çeşitlilikte tepkiler almış, kimilerini mest ederken kimilerinde derin infiale yol açmıştır. Romanın başkahramanı ve anlatıcısı Humbert karakteriyle Nabokov, hayal gücü oldukça geniş ve konuştuğu bir dili son derece etkili kullanma yeteneğine sahip bir figür yaratmıştır. Diğer taraftan bu karakter toplumca çirkin kabul edilen eylemlerde bulunmakta, on iki yaşında bir kız çocuğunu cinsel istismara maruz bırakmakta ve yerine göre adam öldürmekten de çekinmeyen biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dili kullanma ve ikna yeteneğine sahip birinin diğer taraftan adi suçlara bulaşıyor olması, dili etkili kullanarak suçunu mazur görülebilir bir şekilde sunması okuyucuda farklı çatışmalara neden olmaktadır.

Bu bölümde, romanın yorumlanmasında ve yazarın ince sanatsal tasarımının anlaşılmasında anahtar nitelik taşıyan, ana karakter ve anlatıcı Humbert üzerinde duracağız.

Romanın ana gövdesi – John Ray Jr. tarafından yazıldığı belirtilen önsöz hariç – Humbert'in birinci tekil şahıs bakış açısıyla anlattığı hatıralardan oluşmaktadır. Anlatıcı kırk yaşındaki Humbert, on iki yaşındaki kız çocuğu Dolly Haze'ye karşı hissettiği saplantıyı anlatmaktadır. Fakat tabiî ki Humbert'in de kurgusal önsöz yazarı John Ray Jr.'in de yaratıcısı Nabokov'dur. Bu yüzden Humbert sözleriyle bir şey iletmek isterken

aynı sözlerle yazarın iletmek istediği şey tamamen farklı, hatta çoğu zaman Humbert'in söylemek istediğinin taban tabana zıddıdır. İşte romanla ilgili birçok tartışmanın karmaşıklığın çıkış noktası anlatıcı ve yazar arasındaki bu ayrımdır. Okuyucunun bakış açısıyla Humbert'i tahlil etmeye çalıştığımızda karşımıza birbirine hiç de benzemeyen farklı bir Humbert daha çıkmaktadır. Ana karakter figürü incelendiğinde Humbert'in de kendi içinde parçalandığı anlaşılacaktır. Bu parçalanma en yüzeysel olarak olayları tecrübe eden Humbert ve anlatıcı Humbert olmak üzere iki şekilde kendini göstermektedir. Dahası anlatıcı Humbert olayları ve izlenimleri doğrudan yalın biçimde aktarmamakta, daha çok zihnindeki hedef kitleyi – okuyucu, jüri – tesir altına almak için dikkatli bir söylem geliştirmektedir. Bu yüzden Humbert karakterinin analizi büyük oranda romanın analizi kabul edilebilir ve metnin çözümlenmesinde yaşamsal bir öneme sahiptir. Humbert analiz edilmeden diğer karakterlerin analizi mümkün değildir. Çünkü diğer karakterleri biz ancak Humbert'in gözünden ve bize tanıttığı kadarıyla bilebilmekteyiz. Humbert objektif olmadığı için okuyucu olarak öncelikle Humbert ve diğer kahramanlar için peşin yargılardan uzak ve hep şüpheci olmak zorundayız.

Hem Humbert'e hem de John Ray Jr.'e göre Humbert hatıralarını tutukluyken[97] önce psikopatoloji koğuşunda ardından bir hapishane hücresinde[98] yazar. Humbert *Lolita*'yı yazmaya başladığında notların tümünü mahkemede kullanmayı düşündüğünü ifade eder[99] ve hikâyeye *" Baylar ve bayanlar, saygı değer jüri üyeleri…* " benzeri ifadeler serpiştirmiştir.[100] Daha sonra *"Ne var ki yazdıklarımı yarıladığımda şu anda hayatta olan Dolly'i gözler önüne seremeyeceğimi anladım."*[101] diyerek metinden mahkemede parça parça faydalanacağını ve yayımlanmasının daha sonraki bir tarihte gerçekleşeceğini belirtir. Buradan anlaşıldığı üzere Humbert'in hedef kitlesi hem *"Saygı değer jüri üyeleri, bayanlar ve baylar… "* şeklinde hitap ettiği hayali jüri, hem de onu bir suçludan daha çok bir sanatçı olarak algılayacaklarını umduğu genel "okuyucu"dur.

Metni okurken, Humbert'in sürekli olarak okuyucunun yargılarını ve değerlendirmelerini önceden tahmin ettiğini ve ona göre okuyucunun fikirlerini şekillendirmeye çalıştığını fark ediyoruz. Hayali jüriye açık hitaplarının birçoğunda

[97] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul 2008. s.5.
[98] A.g.e. s. 354.
[99] A.g.e. s. 354.
[100] A.g.e. s. 11,71,81,102.
[101] A.g.e. s. 354.

sezdirmeden genel okuyucunun sempatisini kazanma çabası fark ediliyor. Örneğin cinsel anlamda *"soğuk"* olarak algılanmak istemeyecek genel okuyucunun sempatisini kurnaz bir biçimde sağlamak için *"Jüri üyesi saygı değer, soğuk bayanlar!"*[102] şeklinde seslenerek hayali jüriyle alay etmektedir.[103] Bu derece bilinçli bir manipülasyon Humbert'in anlatımını kaygan bir zemine oturtmakta ve onu güvenilmez hâle getirmektedir. Buna bir de anlatım tonu, ruh hâlindeki ani ve keskin değişimler, bazen takındığı asi tavırlar bazense kendi kendini suçlamaları, kimi zaman saf görünme çabası, çoğu zaman şakacı, oynak duruşu eklendiğinde, okuyucunun okuduğunun tam olarak ne olduğuyla ilgili bir kanaate varması zorlaşmaktadır. Kendi üslubuyla ilgili *"Emin olun, katillerin hep böyle tumturaklıdır düzyazı üslûpları"*[104] ve *"Sözcüklerinden başka oynayacak şeyim kalmadı artık*!"[105] şeklinde beyanda bulunmaktadır. Tek başına bu açıklamaları bile Humbert'in metnini okurken karşılaşılabilecek karmaşıklıklara işaret etmektedirler. Humbert benimsediği alaylı, oynak üslupla genel olarak okuyucuyla bir bağ kurma, okuyucunun sempati ve anlayışına seslenme çabası içindedir. Anlatımının merkezinde bulunan taciz ve cinayetin oluşturacağı yargılayıcı havayı dağıtma, trajik olayların uyandırdığı karanlık tabloyu nükteli anlatımla bertaraf etme amacıyla olayları komik bir anlatımla sunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Humbert sadece Dolores Haze'yi değil, bir anlamda okuyucuyu da baştan çıkarma girişiminde bulunmaktadır.

Bazen bu stratejinin işe yaradığı söylenebilir. İlk eleştirmenlerden birçoğu Humbert'e hatırı sayılır sempati gösterirler. Dolly ile ilgili görüşleri, Humbert'in Dolly tasvirine büyük ölçüde benzer. Örneğin, Leslie Fiedler *Lolita*'nın olay örgüsünü *" Orta yaşlı bir adamın on iki yaşında bir kız tarafından baştan çıkarılması"* olarak ifade eder.[106] Lionel Trilling konuyla ilgili fikirlerini şu şekilde açıklar:

> *"Doğrusu ahlakî tepkinin tonunu ayarlayabilmiş değilim. Muhtemelen her Lolita okuyucusu durumu gittikçe daha az soyut, ahlakî ve korkunç ve daha fazla insani ve 'anlaşılabilir'… bulduğunu fark edecektir. Humbert kesinlikle*

[102] A.g.e. s. 153.
[103] Nomi Tamir-Ghez "The art of Persuasion in Lolita" Vladimir Nabokov's Lolita a Casebook Edited by Ellen Pifer, Oxford University Press, New York , 2003 s. 31
[104] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul 2008. s.11.
[105] A.g.e. s.38.
[106] Leslie Fiedler, The profonation of the Child," The new Leader, 23 June 1958, s.29.

> *bir canavar olduğunu söylemek istiyor ve bundan şüphe yok; ama kendimizi bunu söylemeye gittikçe daha az istekli buluyoruz."*[107]

Humbert'in söyleminin okuyucu üzerindeki etkisini anlatırken Martin Green daha da ileri gider:

> *"Ana karakterin sapkın girişimleri komik, sevimli, hazin, romantik, trajik hâle getirilmiştir ve beş veya altı biçimde onunla bu duygularda yakınlık kurmak durumunda bırakılıyoruz... Humbert başkahramanımız ve kendimizi ondan ayrıştıramıyoruz; çünkü o normalde gurur duyduğumuz... bir parçamızı temsil ediyor. O, bastırma ve kısıtlamalarımız olmaksızın eğilimlerimizi dışa vuran kendimizdir."*[108]

Bazı okurların kabul ettiği sempati duyma hatta özdeşlik kurma tepkilerinin yanı sıra zamanla daha yaygın ve şaşırtıcı bir tepki ortaya çıkar. Humbert kendisiyle veya çevreyle, modern toplumun adetleriyle ilgili yorumlar yaparken okuyucular kendilerini onunla birlikte gülerken bulurlar; fakat daha sonra Humbert tarafından ne kadar manipüle edildiklerini fark edip irkilirler. Ellen Pifer bu tepkiyi şu şekilde izah eder:

> *"Son elli yılda birçok Lolita okuru tarafından ifade edilen öfke, kısmen kendilerini anlatıcının söylemleri tarafından ele geçirilmiş bulmalarının rahatsızlığından, farkında olmadan Humbert'in sapkın arzusunu kabullenmiş ve hatta onunla özdeşleşmiş olduklarını fark etmelerinden kaynaklanıyor olabilir."*[109]

Hatıralarının ilk sayfalarında Humbert kendisinden, küçük kız çocuklarına cinsel arzu besleyen anlamında "supericiği tutkunu"[110] (nympholept) olarak bahsetmektedir. Bu terimi seçmesinin altında temel arzularını başka bir kılığa bürüme eğilimi yatmaktadır: "Su periciği tutkunu" daha sert ve yaygın bir terim olan "pedofil"e göre çok daha şiirseldir ve o derece olumsuz çağrışım yapmaz. Ardından cinsel eğiliminin altında yatan faktörleri açıklamaya girişir. Bunlardan bir tanesi on üç yaşındayken kendisine yaşça yakın olan Annabel Leigh'le yaşayamadığı cinselliktir. *"Lolita olayının kaderin bir çeşit büyülü oyunu sonucu, Annabel'le başladığını"* öne sürmekte, Annabel'in erken yaşta ölümünün *"heyecansız gençlik yıllarındaki her türlü aşk ilişkisi olasılığını ortadan kaldıran sürekli bir engel durumuna"* geldiğini iddia etmektedir.[111] *"Yazın*

---

[107] Lionel Trilling, "The Last Lover" Vladimir Nabokov's Lolita" Encounter11.4.1958,s.14
[108] Martin Green, "The Morality of Lolita" The Kenyon Rewiev,28.3(1966):365,369-70.
[109] Ellen Pifer, Introduction, "Vladimir Nabokov's Lolita: A casebook, ed. Ellen Pifer, Oxford University Press,2003,s.10,11.
[110] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul 2008. s. 20.
[111] A.g.e. s.16.

birinde her şeyi başlatan bir çocuk-kız sevmemiş olsaydım Lolita diye biri hiç olmayabilirdi." diyerek Annabel'le yaşadığı tamamlanmamış ilişkisini bir mazeret olarak kullanmaktadır.

Bu tezi çürütecek olan yine kendi sözleridir: *"Tabiî bir süre sonra bu yeni sevgilim, bu Lolita, benim Lolita'm aslını gölgede bırakacaktı."*[112] Başka bir ifadeyle Annabel'in erken ölümü sonucu doğan boşluğu Dolly ile doldurmuş ise diğer kızlarla ilgilenmemesi beklenir. Fakat hem Dolly ile geçirdiği hem de Dolly onu terk ettikten sonraki süre içerisinde çocuk-kızlara karşı saplantılı ilgisini dile getirmeye devam etmiştir.

Humbert ayrıca okuyucuyu saplantısının özünde estetik bir hevese dayalı, rafine ve ince bir şey olduğuna ikna etmeye çalışmaktadır. Bir *"superisini"* diğerlerinden seçip ayırabilmek için insanın *"hem bir sanatçı, hem bir deli, sonsuz hüzünlere aşina bir varlık"* olması gerektiğini ifade etmektedir.[113] Daha da ileri giderek kendini, genç kadınların çekimine kaptıran Dante ve Petrarca gibi yüce yazarlarla aynı kefeye koymaktadır:

> *"Hem, Dante, Beatrice'sine 1274 yılında, baharın gülleri açarken, o daha takılarla, kızıl elbiselerle bezeli dokuz yaşında bir kız çocuğuyken özel bir davette görüp, vurulmamış mıdır? Ya Petrarca Laura'ya deli gibi âşık olduğunda, Laura çiçek tozlarıyla, tozu toprağıyla rüzgârın önüne katılmış, Vaucluse tepelerinden anlatılan o güzel ovada uçup giden, ele avuca sığmaz bir çiçek, on iki yaşında sarı saçlı bir supericiği değil midir?"*[114]

Ancak bu ilişkilere işaret ederken verileri kendi işine yarar şekilde çarpıtmaktadır. Dante'nin küçük yaştaki Beatrice'i gördüğünde dokuz yaşında olduğunu gizlemektedir. Petrarca Laura'yı gördüğünde Laura on iki yaşında değildir; muhtemelen evli bir yetişkindir. Daha da önemlisi bu aşklar gerçekten "şiirseldir". Bu ilişkilerin cinsellikle sonuçlandığına dair kesin kanıt yoktur.[115]

---

[112] A.g.e. s. 47.
[113] A.g.e. s. 21.
[114] A.g.e. s. 24.
[115] Julian Connolly, Reader's Guide to Nabokov's Lolita,Boston MA,USA Academic Studies Press, 2009, s.33

Humbert'in savunmasının önemli iddialarından birisi de arzularının doğal olduğur: *"Sadece doğanın takipçisiyim ben."*[116] Bir adamla, çocuk-kızın beraberliğini yasaklayan toplumsal bir konvansiyonun keyfi olduğunu ileri sürmektedir. İddiasını pekiştirmek için antik Roma ve Mısır'ın evlenme ve cinsel geleneklerini sıralar. Amerika'da çocuk gelinler ve yetişkin adamlar arasındaki evlilikleri yasaklayan hukuki durumdan şikâyet eder: *"Yirmi beş yaşında bir erkeğin on altı yaşında bir kızı elde etmesini onaylayan; ama on iki yaşındaki kızlara el sürdüremeyen bir uygarlıkta büyümeye başladığımı fark ettim."*[117] Ancak Tamir-Ghez'in işaret ettiği gibi, Humbert yirmi beş yaşında değil otuz yedi yaşındadır ve Dolly'ye kur yapmamakta onu nefret ettiği bir ilişkiye zorlamaktadır.[118]

Tanışmalarının ilk haftalarından itibaren Humbert Dolly'nin duygusal ihtiyaçlarından, deneyimsizliğinden faydalanmaya başlar. Babasız olan ve annesiyle problemler yaşayan Dolly, Humbert'e karşı onun yabancı olmasından kaynaklanan bir ilgi duyar. Humbert'in kendisi Dolly'nin idealize edilen film yıldızlarına, ünlülere medyatik figürlere alaka duyduğunun farkındadır ve benzer bir çekim oluşturabileceğini düşünür. Dolly'nin kendisine duyduğu ilgiyi teşvik ederek onunla bir nevi flört oyununa girer.

Charlotte'un ölümünden sonra da Humbert'in davranışları artık hem annesi hem babasını kaybetmiş bir çocuk olan Dolly'ye karşı değişmez. Annesinin ölüm haberini ondan tam bir cinsel tatmin sağlayıncaya kadar Dolly'den gizli tutar. Ona ilaç vererek bilinçsiz ve korumasız bir durumdayken ondan haz elde etme planı yapar, planı işe yaramaz; fakat yine de hedefine ulaşır. Bunu, *"Beni baştan çıkaran o oldu"* şeklinde ifade eder; fakat bu iddia tartışmaya açıktır.

Humbert, Dolly'e cinsel beraberliğini anlatırken kendi hissettiği hazzı ön planda tutsa da satır aralarında Lolita'nın bu duruma hazırlıksız ve aslında acınası bir durumda olduğunu bildirmektedir. Örneğin, Dolly'nin yaz kampında bir erkek çocuğuyla yaşadığı cinsel ilişkiye de işaret eden şu cümle bu bakımdan ilginçtir:

---

[116] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul 2008. s.156.
[117] A.g.e. s.21,22.
[118] Nomi Tamir-Ghez "The art of Persuasion in Lolita" Vladimir Nabokov's Lolita a Casebook Edited by Ellen Pifer, Oxford University Press, New York , 2003 s. 28

> *"Afacan bir velet olduğunu göstererek beni etkilemek isterken, bir oğlan çocuğunun hayat kaynağıyla benimki arasındaki farkı gözden kaçırıyordu."*[119]

Ertesi gün Dolly'ye yaptığı cinsel saldırganlıkla ilgili şu sözleri söylemektedir:

> *"O, koca elli, koca kollu, kötü kokulu bir yetişkinin daha bu sabah üç yaman sevişmeye alet ettiği yalnız bir çocuk, tam anlamıyla bir öksüzdü."*[120]

Bu noktada Humbert çocuğa neler yaptığının farkında olduğunu göstermektedir: *"Biraz önce öldürdüğü birinin küçük hayaletiyle yan yana oturmuşçasına"* onu *"boğan korkunç bir iç sıkıntısı"* hissetmektedir.[121] Dolly'ye verdiği zararın bilincinde görünmesine rağmen onunla bir kez daha nasıl cinsel birliktelik yaşayabileceğini düşünmeye devam etmektedir. Sabah yaşadıklarının muhasebesini yaparken Dolly'nin acılarından daha fazla söz etmek yerine, kendi mutsuzluğundan şikâyet ederek değerlendirmelerini sonlandırması onun aşırı bencil kişiliğini ortaya koymaktadır: "*Zavallı Humbert Humbert son derece mutsuzdu!"*[122] Humbert'in kendi duygularının ve düşüncelerinin anlatımına geniş yer vererek, çocuğun duygusal dünyasını görmezden gelme eğilimi, Humbert ve Dolly'nin birlikte geçirdikleri süre boyunca tekrarlanmaktadır.

Dolly'nin cinsel merakından faydalandıktan ve daha o sabah onu "*üç yaman sevişmeye alet ettikten sonra"* Dolly'nin ısrarı sonucu nihayet annesinin ölümünü ona bildirir. Dolly duygusal bir çöküntü yaşamaktadır ve ayrı bir odada yatar. Romanın belki de en dokunaklı şu satırları Dolly'nin son derece çaresiz oluşunu ve Humbert'e bağımlılığını açıkça ortaya koymaktadır: *"Ama gecenin yarısında ağlaya ağlaya benim odama geldi, tatlı tatlı barıştık. Biliyorsunuz gidecek hiç ama hiç kimsesi yoktu."*[123] İlk bölümü bu satırlarla bitirerek Nabokov, Dolly'nin başka seçeneği olmadığını vurgulamaktadır.

Romanın ikinci bölümünde eyaletler arası seyahatleri sırasında, Humbert her ne kadar Lolita'ya iyi vakit geçirtmek için gerçekten elinden geleni yaptığını iddia etse de, öksüz ve savunmasız bir kız çocuğu olan Dolly'ye karşı Humbert'in bencil cinsel taleplerini

---

[119] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul 2008. s.154.
[120] A.g.e. s.161.
[121] A.g.e. s.161.
[122] A.g.e. s.162.
[123] A.g.e. s.163.

karşılatmak için kullandığı yöntemleri görmezden gelmek imkânsızdır. Bu durumu yine kendi sözleriyle şu şekilde ifade ediyor: *"Buluğ çağına ermekte olan cariyeme boyun eğdirmek ve tepesinin atmasını biraz olsun önleyebilmek için uyguladığım üç başka yöntem vardı."*[124] Bunlardan bir tanesi eğer kendisine karşı gelecek olursa yaşamak zorunda kalacağı soğuk bir devlet kurumu resmi çizdiği *"ıslah evi gözdağı"*dır. Humbert bu tehdidin gerçekten işe yaradığını söyler: *"Bütün bunları kafasına sokarak, Lo'yu dehşete düşürmeyi başardım."*[125]

Dehşete düşürmenin yanı sıra Humbert, Dolly'i mümkün olduğunca diğer insanlardan izole etmeye de çalışır. Seyahatleri sırasında karşılaştıkları bazı tanıdıklarla konuşmasına izin vermesi için Humbert'e yalvarır; ama boşunadır. Aynı şekilde kendi yaşında başka çocuklarla özellikle de erkek çocuklarıyla arkadaşlık kurmak istediğinde engellendiğini görüyoruz. Bu tehdit ve engellemelerin yanı sıra Humbert Dolly'den cinsel tatmin elde etmek için rüşvete de başvurur. Beardsley kasabasına ilk yerleştiklerinde "*temel yükümlülüklerini yerine getirmesi koşuluyla"* Humbert ona günde üç sent verir.[126] Zamanla Dolly *"haftalığını"* artırmayı başarır:

> "*O yumuşacık dudaklarının büyüsünü, becerisini de çok iyi bildiğinden, fazladan bir kucaklaşmanın bedelini hem de tek bir okul yılı boyunca üç, hatta dört papele yükselttiği zamanlar olmuştu."*[127]

Bu durumu Humbert "*ahlak açısından kesin düşüş"* olarak niteler.[128] Kendi cinsel ihtiyaçlarına cevap verme karşılığında Dolly'nin ödül beklemesini *ahlakî bir düşüş* olarak görmesine karşın, söz verdiği ödülü tatmin sağladıktan hemen sonra zorla geri alması düşündürücüdür. İlk eyaletler arası yolculuklarında yaşadıkları bu tür bir olaydan şu şekilde söz eder:

> *"Gözümü bürüyen tutkunun sabırsızlığı içinde daha bir an önce verdiğim bir sözü geri almıştım; yerde tepiniyor, hıçkıra hıçkıra ağlıyor, okşayan ellerimi çimdikliyordu. Bense memnun mesut gülüyordum."*[129]

---

[124] A.g.e. s.171.
[125] A.g.e. s.174.
[126] A.g.e. s.212.
[127] A.g.e. s.212.
[128] A.g.e. s.212.
[129] A.g.e. s.169. (Özgün metinde "*I had just retracted some silly promise she had forced me to make in a moment of blind impatient passion*" ifadesi F.Özgüven çevirisinde "*Gözünü bürüyen tutkunun sabırsızlığı içinde daha bir an önce bana verdiği bir sözü geri almıştı"* şeklindedir. Biz bu ifadeyi " *Gözümü bürüyen tutkunun sabırsızlığı içinde daha bir an önce verdiğim bir sözü geri almıştım* " şeklinde değiştirdik.)

Daha sonra Beardsley' de *"zevk işkencesinin tam ortasında aklım şaşıp da hazine kusmaya başlayan… gümbür gümbür, şangır şangır metelikler, kuruşlar, koca koca nefis gümüş dolarlar…"* çıkaran bir makine gibi olduğunu, hemen ardından eğer Dolly ondan önce davranıp da paralarını saklamaya koşmazsa "*o küçük avcu zorla açm*ayı" âdet edindiğini ve daha az önce verdiği paraları nasıl geri aldığını anlatmaktadır.[130] Ayrıca yeterince para biriktirip kaçmasına engel olmak için o okuldayken odasına girip biriktirebildiği tüm paraları çalma yöntemine bile başvurur.

Humbert tehdit etme, rüşvet verme, verilen sözden dönme gibi davranışların yanı sıra istediğini elde etmek için kaba kuvvet kullanmaktan çekinmez. Lolita'ya iyi vakit geçirtmek için gerçekten elinden geleni yaptığını iddia ettiği paragrafın devamında Dolly'yi bir oyun arkadaşından nasıl ayırdığını anlatır:

> *"Parmaklarımı arkadan Lolita'nın saçlarına şöyle bir babaca daldırıp yakalar, ensesine yavaşça ama sıkı sıkıya yapışarak isteksiz yavrucuğumu kısacık bir yemek öncesi birleşmesi için mini mini yuvamıza götürürdüm."*[131]

Humbert'in güç kullanımı, Dolly'nin direnme ve kendi kendine karar verme belirtileri göstermeye başlayınca daha da şiddetlenir. Breadsley'de kaldıkları son günlerde yaşadıkları *"ciyak ciyak, tiksindirici bir sahne"* dediği bir olayı şu şekilde anlatır:

> *"Kemikli bileğinden yakaladım, bir o yana bir bu yana dönüp bileğini kıvırıyor, bir yandan da uygun bir anını yakalayıp bileğini kurtarıvereceği zayıf bir nokta kolluyordu. Ama sıkı sıkıya yakalamıştım bileğini-aslında çok da acıttım sanırım, Allah belamı verir inşallah bu yaptığım için - öyle ki, bir ya da iki kez kolunu hızla çekiverince bileği kırılıverecek sandım."*[132]

Humbert okuyucuyu ve hayali jüriyi genel ikna stratejisinin bir parçası olarak Dolly'nin tepkilerine, duygu ve düşüncelerine, iç dünyasına çok az yer verir. Onun bu kontrol ve baskıya ne şekilde tepki verdiği Humbert'in anlatımında ancak bir iki noktada su yüzüne çıkmaktadır. Bunlardan birisi Dolly'nin onun cinsel yaklaşımına karşılık vermediğini, hatta karşı koyduğunu ortaya koyan "*Okşayışlarımdan hiçbir zaman ürpermediği gibi, bütün ince düşünceliklerime karşılık olarak görüp göreceğimde tiz bir 'hey ne yaptığını sanıyorsun sen' çığlığı olurdu"*[133] ifadesidir. Eyaletler arası ilk

---

[130] A.g.e. s.212.
[131] A.g.e. s.189.
[132] A.g.e. s.237.
[133] A.g.e. s.192.

yolculuklarının muhasebesini yaparken Humbert tarafından söylenen şu sözler, Dolly'nin duygusal iç dünyasını yansıtan çok önemli bir itiraf niteliğindedir:

> *"Geriye dönüp baktığımda görüyorum ki o ülke ikimiz için sadece kenarı kıvrılmış haritalardan, lime lime olmuş karayolları rehberlerinden, eski otomobil lastiklerinden, geceleri - her gece ama her gece - uykuya dalar gibi yaptığım an onun boğulduğu hıçkırıklardan başka bir anlam taşımamış."*[134]

Buradaki "her gece ama her gece" ifadesi Dolly'nin tüm yolculuk boyunca hissettiği çaresizliği ortaya koymaktadır.

Şu ana kadar Humbert'in Dolly'ye istediklerini ne şekilde zorla yaptırdığını inceledik. Son alıntıda Dolly'nin buna aslında nasıl tepki verdiğini gözlemleyebiliyoruz; fakat bu gözlem - Dolly'nin her gece ağlaması - hâlen Humbert'in bakış açısından elde edilmiş bir dış gözlem olmaktan ileri gitmiyor. Anlatıcı Humbert, Dolly'nin iç dünyasına, kendine özgü duygu ve düşüncelerine ulaşmamıza bilinçli olarak engel oluyor. Birlikte geçirdikleri süre boyunca cinsel olarak her gün faydalandığı bedende yaşam süren kişinin ruhsal dünyasına neredeyse hiç ilgi göstermemektedir. Hâlbuki onun vücut ölçülerine fiziksel görünümüne olağanüstü sıklıkta yer vermektedir. Dolly'nin arzularına duygularına tahammül edememekte onun ilgilerinden her zaman bir küçümseme ve alayla bahsetmektedir:

> *"Safdillikle hinoğluhinliğin, çekicilikle bayağılığın, efkârlı surat asmalarla gül pembesi neşenin karmaşası olan Lolita, kafası kızdı mı insanı canından usandıran bir velet olurdu. Düzensiz can sıkıntısı nöbetlerine, ısrarlı, şiddetli karın ağrılarına, uykulu gözlü, gerinmeli, esnemeli üçkâğıtlarına, beni kafa kola alma çabalarına gelemiyordum doğrusu... Kafa yapısı olarak mide bulandıracak kadar tutucu bir küçük kızdı bence. Fıkır fıkır caz müziği, iki çiftle yapılan danslar, yapış yapış şerbetli dondurmalar, müzikal filmler, sinema dergileri falan kuşkusuz sevdiği şeyler listesinde bunlar başı çekiyordu."*[135]
>
> *"Ne kadar yalvardım, ne kadar bağırıp çağırdımsa da Lo'yu resimli roman dedikleri şeylerle Amerikalı kadınlar için yayımlanan dergilerdeki öykülerden başkasını okumaya razı edemedim."*[136]

---

[134] A.g.e. s. 203. (Özgün metinde "*the moment I feigned sleep*" ifadesi F.Özgüven çevirisinde*: uykuya dalar gibi yaptığı an*, olarak çevrilmiştir.Biz bu ifadeyi uykuya dalar gibi yapanın Humbert olduğu şeklinde yorumladık ve *"uykuya dalar gibi yaptığım an"* diye değiştirdik.)

[135] A.g.e. s.170.

[136] A.g.e. s.200.

Humbert, ancak kendisini terk etmesiyle Dolly'nin aslında beraber geçirdikleri süre zarfında kendisinin görmemeyi seçtiği bir duygular, düşünceler iç dünyasına sahip olduğunun farkına varmaya başlar. Dolly'nin yalnız başına ölmekle ilgili yaptığı bir yorumu tekrar ederek o zamanki izlenimlerini aktarır:

> *"… Büyük bir ağırbaşlılık ve dinginlikle şu karşılığı vermişti Lolita'cığım: 'Biliyor musun, ölmenin en korkunç yanı insanın bütün bütüne tek başına olması' robot dizlerim bir aşağı bir yukarı kalkıp inerken sevgilimin aklından geçenler konusunda şimdiye kadar hiçbir şey bilmediğimi, o kötü ergen klişelerin ardında büyük olasılıkla uzanıp giden bir bahçe, bir alacakaranlık ve bir saray kapısı olduğunu düşünmüştüm."*[137]

Nabokov'un Humbert'e son derece bencil ve narsist özellikler kazandırdığını görüyoruz. Humbert çevresindeki her şeyi ve herkesi yalnızca kendi isteklerine, ihtiyaçlarına hayallerine cevap verdikleri ölçüde değerli bulmaktadır. Humbert'in küçümseyici ve alaycı yaklaşımı sadece Dolly ve onun zevklerine yönelik değil, aynı zamanda anlatımında sözünü ettiği herkesle ilgili takındığı bir tutumdur: Charlotte Haze, Farlowlar, Gaston Godin, Sihirli Avcılar Oteli çalışanları… Dahası Humbert, etrafındakileri kendi sanatsal olduğunu düşündüğü tasarımlarının iradesiz birer elemanı olarak görmektedir. Bunun en çarpıcı örneği Dolly'nin bacakları kucağındayken ulaştığı doyumu anlattığı oturma odası sahnesinde görülmektedir:

> *"Deli gibi sahip olduğum o değil, benim kendi yarattığım düş varlığı bir Lolita'ydı. Gerçek Lolita'dan daha gerçekti belki, onunla örtüşüyor, onu sarıp sarmalıyor, kendi istemi ya da bilinci olmaksızın benimle onun arasında süzülüyordu yaşamıyordu bile aslında."*[138]

Humbert burada gerçek çocuk Dolly Haze'yi yok etmekte onun yerine kendi yarattığı ve Lolita olarak adlandırdığı hayali varlığı koymaktadır. Bu noktadan sonra sürekli olarak bu yaklaşımı sergileyecek, kendi ürettiği hayali varlık Lolita'dan zevk elde etmek amacıyla Dolly Haze'yi görmezden gelecektir. Yıllar sonra itiraf ettiği gibi sonuçlar elbette ki yıkıcıdır ve bundan

> "*Dolores Haze adlı Kuzey Amerikalı bir çocuk-kızın 'manyağın biri' tarafından çocukluğundan yoksun edilmesi…"*[139]

---

[137] A.g.e. s.327.
[138] A.g.e. s.72.
[139] A.g.e. s.326.

diyerek bahseder. Burada en azından o an için Dolly'ye Lolita şeklinde sadece kendisinin kullandığı takma isimle değil, gerçek ismiyle işaret ettiğini; hayali bir varlığa değil, gerçek bir çocuğa zarar verdiğinin farkına vardığını görüyoruz.

Ne açıdan bakılırsa bakılsın Humbert'in Dolly'e karşı tutumu ve eylemlerinde övgüyle bahsedecek bir şey bulmak imkânsızken, birçok okuyucunun kendisine sempati duymasını nasıl başarmaktadır? Nabokov, Humbert'i yalnızca okuyucunun tepkisini etkisizleştirmekle kalmayacak aynı zamanda okuyucuyla bir çeşit bağ kurmasını sağlayacak çeşitli ikna araçları ile donatmıştır. Bunların en önemlilerinden biri Humbert'in sık sık başvurduğu güldürüdür. *Lolita*'dan "Belki de İngilizcedeki en komik roman" olarak bahsedilir.[140] Humbert güldürüyü okuyucuyla bir bağ kurmak için kullanır. Humbert'in iğneleyici ve alaycı mizah anlayışı roman boyunca her türlü bağlamda karşımıza çıkar. Ayrıca, Humbert çoğu zaman mizah oklarını kendine doğru da çevirir. Kendiyle ilgili bu tür yorumları aşağılayıcı ve kendini suçlayıcıdır. Örneğin kendisini *"hayvanca"*[141], *"canavar"*[142] olarak nitelendirir, kendinden *"korkunç Humbert*"[143] diye bahseder. Kendisini bu tür sözlerle küçük düşürmesinin, kendisine hakaret etmesinin altında yatan neden, okuyucunun aynı şeyi yapma gereksinimini azaltmak olabilir. Bununla beraber Humbert'in kendisini suçlama eğilimi, kendisini acınacak mutsuz bir zavallı olarak sunma stratejisiyle örtüşmektedir. "*Bu da zavallı Humbert'in cinsel konularda nasıl acınacak bir budala olduğunu bir kere daha gösteriyor."*[144] ve *"Bütün erkeksi görünüşüme rağmen son derece korkağımdır."*[145] cümleleri bu çabasına örnek gösterilebilir. Ayrıca Sihirli Avcılar Oteli'nde gizlice uyumakta olan Dolly'e yaklaşmaya çalışırken: *"Bir düşün beni, o günkü hâlimi düşün… kendi günahkârlığının ormanlarında tir tir titreyen içimdeki o ceylanı düşün."* sözlerinde de bu tür bir eğilim sezilmektedir. Son olarak Humbert bir superisinde mutluluk arayışını bir tür sonu olmayan fakat soylu bir arayış olarak resmetmektedir. Kendisini bir "pedofil" olarak değil, yanlış anlaşılmış romantik bir maceracı gibi sunma çabasındadır.

---

[140] Martin Amis, "Lolita Reconsidered" Atlantic, September, 1992:119
[141] Nabokov, Vladimir, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul 2008. s.65.
[142] A.g.e. s.328.
[143] A.g.e. s.34.
[144] A.g.e. s.8.
[145] A.g.e. s.62.

Humbert, roman boyunca eski yazarlara ve edebiyat eserlerine kimi zaman açıktan kimi zaman örtülü göndermeler yapmaktadır. Okuyucuyla bağ kurma yöntemlerinden biri de bu göndermelerdir. Mitolojiden peri masallarına, Catullus'dan Poe gibi çeşitli yazarlara göndermeler yaparak bu göndermeleri yakalayabilen okuyuculara geniş edebiyat bilgisi ve zekâlarıyla içten içe övünme fırsatı vermekte bu şekilde ince bir taktikle onların gururunu okşamaktadır. Ayrıca daha önce de değindiğimiz gibi hayali jüriyi alaya alarak genel okuyucunun sempatisini ve desteğini kazanma çabası içindedir. Tamir-Ghez, Humbert'in tonunun roman ilerledikçe hayali jüriye karşı daha " eleştirel ve alaycı" hâle gelirken genel okuyucuya karşı tavrının daha "sıcak" hâle geldiği tespitinde bulunur.[146] Sonuç olarak çarpıcı ses ve kelime oyunlarının yanı sıra büyüleyici bir dil kullanımı birçok okuyucu açısından kayda değer bir çekicilik ve sempati oluşturmaktadır. Bu okuyuculardan kimileri, Humbert'in akıllı, etkileyici üslubunun etkisinde kalarak onun eylemlerinin ciddiyetini göz ardı edebilirler. Bütün bunların sonucunda kimi okuyucular kendilerini Humbert'le birlikte gülerken, onun yargılarını ve en nihayetinde olaylarla ilgili bakış açısını paylaşırken bulabilirler. Martin Green bu inancı taşıyanlardan ve Humbert'e tarafında yer alanlardandır:

> *"Humbert'in Lolita'yı sevmeyi başarması bize karşı güçlü bir savunma yaratmaktadır. Humbert onu bütünüyle tanımaktadır ve bütünüyle tensel ve duygusal olarak, hepsi bir arada, sevmektedir... Humbert Lolita'yı Dante'nin Beatrice'i, Petrarch'ın Laura'yı, Poe'nin Virginia'yı, Don Jose'nin Carmen'i sevdiği gibi sevmektedir."*[147]

Humbert'in, Dolly'e karşı davranışlarını inceledikten sonra Green'le aynı fikirde olduğumuzu söylemek oldukça güçtür. Ayrıca belirtilmelidir ki Dolly, Elphinstone'da onu terk ettikten sonra Humbert, romanın ilk bölümlerinde görülmeyen bir iç bakış ve özeleştiri geliştirir. Dolly'nin terk edişine kadar pişmanlık ve suçluluk duygularının zaman zaman ortaya çıkmasına tanık olmamıza karşın, Humbert'in Dolly'e tam olarak ne yaptığını idrak etmesini ve aslında neyi kaybettiğinin farkına varmasını ancak onun ayrılışından sonra anladığını görüyoruz. Fakat Humbert'deki bu değişikliğin içten bir pişmanlık mı yoksa Humbert'in okuyucuyu kazanmak için uygulamaya koyduğu bir başka taktik mi olduğu yine tartışılmalıdır.

---

[146] Nomi Tamir-Ghez "The art of Persuasion in Lolita" Vladimir Nabokov's Lolita a Casebook Edited by Ellen Pifer, Oxford University Press, New York , 2003 s. 32.
[147] Martin Green, "The Morality of Lolita" The Kenyon Rewiev,28.3(1966): 370

Humbert'teki bu değişimin yoğun olarak ilk defa, üç yıl aradan sonra Humbert'in Lolita'yı -artık Dolly Schiller olarak- Coalmont'ta bulduğu sahnede görülmektedir. Dolly evlenmiştir ve hamiledir.[148] Humbert'in, Dolly'nin o hâliyle ilgili duygusal anlatımı burada zirveye çıkar. Humbert, şu anda başkasıyla evli, başka birinden hamile ve artık o eski superisi olmayan bu kadını sevdiğini açıklar:

> *"O, mahvolmuş güzelliği, ip gibi damarlı ince yetişkin kadın elleri, tüyleri diken diken olmuş beyaz kolları, sıradan kulakları, bakımsız koltukaltlarıyla karşımda duruyordu. Daha on yedisinde onulmazcasına yıpranmıştı… Lolita'm benim ona baktım, baktım, şu an, öleceğimi nasıl biliyorsam, o anda da onu bu dünyada görüp göreceğim, ya da başka bir dünyada bulmayı umut edebileceğim her şeyden çok daha fazla sevdiğimi biliyordum."*[149]

Birçok okuyucu için belki de en dokunaklı satırlar bunlardır. Humbert kendi zihninde yarattığı hayali bir varlığa değil önünde duran gerçek bir kadına olan aşkını ifade etmektedir. Bu aşk beyanı bir anlamda Humbert'in, Dolly'nin varlığını kendi olmasını istediği kişi olarak değil, olduğu gibi kabulü anlamına gelmektedir. Humbert şu şekilde devam eder:

> *"… Lolita'mı, bu solgun, kirletilmiş, karnı başkasının çocuğuyla şişmiş, ama hâlâ gri renk gözlü, hâlâ is karası kirpikli, hâlâ kumral, hâlâ badem rengi, hâlâ Carmencita, hâlâ benim olan bu Lolita'yı ne kadar çok sevdiğimi bütün dünya bilsin istiyorum."*[150]

Burada Humbert'in bir superisini veya çocuk-kızı değil "bu Lolita'yı" sevdiğini söylemekteki ısrarı dikkate değerdir.

Fakat tamamen ikna olmak mümkün değildir. Zira Humbert, Dolly'i hâlâ daha önceki fantezilerini anımsatan kendi taktığı adlarla çağırmakta ve duygularında ona sahip olma ve kendine özel olma gibi düşünceler akla getiren *"Lolita'm" ,"hâlâ benim"* gibi ifadeler kullanmaktadır. Michael Wood bu tür şüpheci yaklaşım sergileyenlerden birisidir:

> *"Humbert'in yeni aşkına, kısmen kendi portresinde o dereceye yükselebileceği fikrini veren hiçbir şey olmamasından kısmen de kendisindeki değişimi görmemiz için aşırı heyecanlı olmasından dolayı inanamıyorum."*[151]

---

[148] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul 2008. s.310.
[149] A.g.e. s.319.
[150] A.g.e. s.319.
[151] Michael Wood, The Magician's Doubts, Pimlico, London: 1995, 139.

Tereddüt içindeki tek okuyucu Michael Wood değildir. Alfred Appel, Jr. karşılaşma sahnesindeki parodi unsurlarına dikkat çeker ve bunların Humbert'in aşkını ifade etmesinin inandırıcılığını yok ettiğini ileri sürer ve okuyucunun Humbert'in aşkına onun itirafından dolayı değil, o itirafa rağmen inandığını ifade eder.[152] Bunun nedeni James Phelan'ın bir makalesinde tartıştığı *Lolita*'daki güvenilmez anlatıcı olabilir. Nabokov güvenilmez anlatıcı yaratımında o denli başarılıdır ki okuyucu bu tür duygusal itiraflarda dâhil olmak üzere artık anlatıcının söylediği hiçbir şeye inanmamaya başlar.[153]

Her ne kadar Humbert'teki değişimden ve aşkını beyanından şüphe duyulsa da romanın bu noktasından sonra duygusal doku önceki kısımlarla karşılaştırılamayacak derecede zengindir. Humbert'in Dolly'ye yaptığı kötülüğü geç de olsa idrak etmesiyle ilgili kanıtlar karşımıza çıkmaya devam eder. Otuz birinci kısımda Humbert tarafından söylenen şu sözler buna örnek olabilir:

> *"Ne yazık ki ruhum nasıl bir huzur bulursa bulsun, beni ne gibi sarsılmaz sonsuzluklar beklerse beklesin, Lolita'ya tattırdığım şehvetin onun tarafından bir türlü silkip atılamayacağı yolundaki insani gerçeği aşamıyordum."*[154]

Bir sonraki kısımda Dolly'nin iç dünyasını anlama adına yakaladığı fırsatlar ve bunları nasıl görmezden geldiğiyle ilgili kayda değer bir örnek vardır:

> *"Bu ve buna benzer durumlarda kendi aşağılık benliğimi yatıştırırken Lolita'nm aklından geçenlere dönüp de bakmamayı alışkanlık ve yöntem olarak benimsediğimi görüyorum."*[155]

Ve şu şekilde sonlandırır:

> *"Fakat sonuçta bütün bu meselenin gelip dayandığı korkunç nokta şuydu; o eşi görülmemiş, o hayvanca birlikteliğimiz sırasında gelenekçi Lolita'm, yavaş yavaş en sefil aile hayatının bile uzun sürede bu öksüze sunabileceğim en iyi şey olan bu baba-kız aşkı bozuntusundan iyi olduğunu fark etmişti."*[156]

---

[152] Alfred Appel,Jr., "Lolita: The Springboard of Parody",Wisconsin Studies in Contemporary Literature 8.2 (1967):226

[153] James Phelan "Estranging Unreliability,Bonding Unreliability, and The Ethics of Lolita", Narrative15.2(2007):236

[154] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul 2008. s.325.

[155] A.g.e. s.330.

[156] A.g.e. s.331.

Humbert'in Dolly'ye ne derece zarar verdiğinin farkına varamayan okuyucunun Humbert'in bu itiraftan sonra gerçekleri görmeye başlaması beklenir. Humbert'in ilk bölümdeki anlatımının karakteristik özelliği olan şakacı, güldürücü üslup gider, yerine Dolly'nin acılarının ve Humbert'in buna duyarsızlığının farkında olduğu, ölçülü bir üslup gelir. Bu üslup değişikliği o kadar belirgindir ki kimi araştırmacılar Humbert'in hatıraları yazma sürecinde suçunun ciddiyetini anlayıp bu yüzden üslubunu değiştirmiş olabileceğini düşünürler. Lucy Maddox, Humbert'in aslında kendisini ve *Lolita*'yı, yazmaya başlayıncaya kadar anlamadığını yazar.[157] Bu görüşe göre eğer Humbert, Dolly'ye ne kadar zarar verdiğini ve bu durumu "yeniden gözden geçirdiğini"[158] söylediği anda farkındaysa bu durum hatıralarının en başından beri neden yansıtılmamıştır? Romanın başlangıcında neden alaycı bir üslup vardır? Bu sorunun cevabını, Humbert'in Haze'lerin evindeyken tuttuğu günlüğün üslubunu romanda yeniden kurmayı neden seçtiğini anlattığı şu satırlarda bulmak mümkündür:

> *"Bu anıları yazarken üslubumu Mrs. Haze'in benim için sadece bir engel oluşturduğu günlerde yazdığım günlüğün üslubuna uydurmak için nasıl uğraştım bilemezsiniz. O günlük yok artık; ne var ki o günlüğün vurgularını sürdürmek şu anda bana ne kadar sahte, acımasız gelirse gelsin bunu sanatçılık görevi biliyorum. Allah'tan hikâyenin öyle bir noktasına geldim ki, en azından geriye dönüp baktığımda bir gerçeklik duygusu kalsın diye zavallı Charlotte'a hakaret etmeyi bir kenara bırakabilirim artık"*[159]

Üslubun; metnin son kısımlarına göre ilk kısımlarındaki umursamazlığına ve kayıtsızlığına karşın anlatıcı Humbert'in, daha metnin ilk kısımlarında aslında suçunun farkında olduğuyla ilgili birçok iz bulmak mümkündür. Bunlardan bir tanesi Humbert'in verdiği bir sözden dönmesiyle Dolly ağlarken kendisinin güldüğünü anlattığı sahnedir:

> *"Var olduğunu ancak şu anda bilebildiğim vahşi, inanılmaz, dayanılmaz ve korkarım sonsuza dek sürecek dehşet, mutluluğumun maviliğinde küçücük karanlık bir noktadan başka bir şey değildi."*[160]

Nabokov'un Humbert'e yaptırmak istediği şey olayların gelişimi içerisinde kendi yaşadığı duygusal ve düşünsel evrimin okuyucuya da yaşatılmasıdır. Kayıtsız, aldırışsız, bencil duygular peşinde koşan Humbert'ten, suçunun geç de olsa farkına varan

---

[157] Lucy Maddox Nabokov's Novels in English, University of Georgia Press Athens, GA, 1983,65.
[158] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul 2008. s.325.
[159] A.g.e. s.83.
[160] A.g.e. s.195,196.

Humbert'e dönüşümü okuyucunun fark etmesi beklenmektedir. Kimi kolay ikna olan okuyucular, hikâyenin başında egosunun esiri Humbert'le birlikte sürüklenmiş olabilirler. Fakat şimdi Humbert gibi onlar da aslında neler olup bittiğini anlarlar. Humbert'in hikâyesi sona doğru ilerledikçe Nabokov okuyucuya Humbert'in duyarsızlığının - muhtemelen okuyucunun kendi duyarsızlığının da - anlaşılması için bir alan yaratmakta daha duyarlı bir bakış geliştirmelerine şans tanımaktadır.

Humbert içinse kendi yaptıklarının ciddiyetini kavrama sürecinin son basamağı Dolly'yi kaçıran Clare Quilty'yi öldürerek intikam aldığı sahneden sonra gerçekleşir. Humbert iç değişimin işaretlerinin belirgin olarak görüldüğü son sahneyi ancak bu cinayetten sonra sunar. Bu Humbert'in kaybolan Dolly'yi arayışı sırasında gerçekleşen meşhur bir sahnedir. Küçük bir maden kasabasına bakan bir yamaçta duran Humbert, aşağıdaki vadide oynamakta olan çocukların seslerinin basit melodisinin farkına varır. Bu sesleri dinlerken derin bir içgörü yaşar:

> *"O görkemli yamaçta durdum, ezgilerin titreşimine, arka plandaki utangaç bir mırıltının ortasından yükseliveren ayrı ayrı çığlıklara kulak verdim. İşte o anda, işte o anda anladım ki umarsızlığı en belirgin olan şey Lolita'nın benim yanımda bulunmayışı değil, sesinin aşağıdaki o çocuk sesleri arasında olmayışıdır."*[161]

Burada Humbert, kendi arzularını bir tarafa bırakıp, bencil endişelerinden sıyrılıp Dolly'ye yaşattıklarının ondan çocukluğunu ve her türlü gelecek ümidini çaldığını gerçek anlamda anladığını göstermektedir. Birçok *Lolita* okuyucusu için bu an Humbert'in hakikati anlamasını temsil eder. Hemen ardından bu notları mahkemede kullanma fikrinden vazgeçtiğini, ardından da Lolita'yı sanatla ölümsüzleştirmek istediğini söyleyerek hatıralarını sona erdirir:

> *"Yaban öküzleriyle melekleri, dayanıklı renk dokularının gizini, peygamber sözü gücündeki soneleri sanat denen sığınağı düşünüyorum şu anda. Ki bu da seninle benim paylaşabileceğimiz tek ölümsüzlük olabilir, Lolita'm benim."*[162]

Burada Humbert gerçek bir çocuk olan Dolores Haze'yi kendi arzularının esiri bir tür hayali varlığa dönüştürebileceği inancını terk eder. Kendi sanat anlayışını hayata dikte etme anlayışından vazgeçerek sahte bir sanat ortamından gerçek bir sanat ortamına, söz

[161] A.g.e. s.353.
[162] A.g.e. s.355.

sanatına, edebiyata geçiş yapar. Gündelik yaşamın geçici acılarını sevinçlerini, sonsuz ve aşkın bir şeye dönüştürme arayışına girişir. Dolly'nin çocukluğunu geri getiremez veya ona verdiği zararı telafi edemez; fakat solgun da olsa bunu sanatla deneyebilir. Nitekim otuz birinci kısımdaki şu sözleri bu amacını doğrulamaktadır:

> *"Bana - bugünkü hâlimle, kalbim, sakalım ve bütün çürümüşlüğümle bana - Dolores Haze adlı Kuzey Amerikalı bir çocuk-kızın manyağın biri tarafından çocukluğundan yoksun edilmesinin sonsuzluğun akışı içinde zırnık kadar önemi olmadığı kanıtlanmadıkça, işte bu kanıtlanmadıkça (ki bu kanıtlanırsa hayatın kötü bir şakadan başka bir şey olmadığı da ortaya çıkacaktır) zavallılığıma ancak bir tek şeyin ilaç olacağına inanıyorum; ağzı kalabalık sanatın yaratacağı nafile bir kocakarı merhemi etkisi..."*[163]

Diğer taraftan Humbert'in hatasını geçekten idrak ettiğinden tam emin olmak mümkün değildir. David Rampton, Humbert'in oyun oynayan çocukların seslerini dinlediği sahneyle ilgili düşüncelerini şöyle açıklar:

> *"Humbert'in Lolita'nın çocukluğunu kaybetmesiyle ilgili üzüntüsü bir suçla yüzleşme değil kendi çocukluğunun geçmiş olmasının da dâhil olduğu genel olarak zamanın geçip gitmesiyle ilgili bir hüzündür."* [164]

Brian Boyd ise Humbert'in bu sahneye verdiği yerin kronolojik sıraya uygun olmadığına işaret eder. Bu sahne Humbert evli Dolly'yi ziyaret etmeden çok önce gerçekleşmiştir: fakat Humbert bu sahneyi sadece Dolly'yle görüşmesinden sonra değil Quilty'yi öldürmesinden de sonraya yerleştirmiştir. Belki de okuyucuya karşı Quilty'i katletmesinden kaynaklanan soğuk atmosferi yumuşatmak ve Lolita'ya kendi ölümsüz aşkıyla Quilty'nin kayıtsızlığını karşılaştırmak istemektedir. Dolly'le yeniden bir araya gelme sahnesinden önceki ve sonraki davranışları uyandırdığı tövbekâr Humbert görünümüyle örtüşmemektedir. Dolly'le görüşmek için yola koyulmasındaki amaçlarından biri kendisinden onu alan adamı öldürme arzusudur. Bu adamın Dolly'nin kocası olduğuna inanmaktadır. Boyd, buradaki vahşi duyarsızlığa işaret etmektedir. Humbert, Lolita'nın karnında taşıdığı, kendi başına yetiştirmek zorunda kalacağı çocuğunu ve bu olayın çocuğa nelere mal olacağını göz ardı ederek Lolita'nın kocasını öldürmeye hazırdır. Boyd şu şekilde devam eder:

> *"Lolita'nın doğmamış çocuğunun babasının bu planlanmış katli Humbert'in ahlakî gelişimine ne şekilde tanıklık eder?.. tasavvur edemiyorum.*[165]

---

[163] A.g.e. s.326.
[164] David Rampton, Vladimir Nabokov, St.Martin Press, New York 1993,99

Hakikaten Humbert, hamile Dolly'yi yüz yüze gördükten sonra bile Dick Schiller'in onu kaçıran adam olmadığını anlayana kadar Dick'i öldürme niyetindedir. Quilty'nin kimliğini öğrendikten sonra soğukkanlı bir şekilde onu öldürmek için hemen yola çıkar ve öldürdükten sonra hiçbir pişmanlık belirtisi göstermez. Önemsiz bir eylemmiş gibi hareket eder:

> *"Kendim yargıç olsaydım Humbert'i ırza geçme suçundan otuz beş yıldan az olmamak üzere cezalandırır, geri kalan suçlamaları geçersiz sayardım."*[166]

Bu yüzden yaşadığı her türlü pişmanlık sadece Dolly'yi taciziyle ilgilidir, işlediği cinayetten pişman değildir. Dolly Haze'nin çocukluğunu elinden almasından duyduğu pişmanlık pedofilik eğilimlerini yok etmiş midir?

> *"Lolita'yı yitirmenin sarsıntısı beni küçük kızlara olan tutkumdan kurtardı demem, okuyucumun da buna inanması için, benim namussuzun biri, onun da budala olması gerekir. Ona olan aşkım ne kılığa bürünürse bürünsün, Allahın belası huylarım değişmiyordu."*[167]

Ve devam eder:

> "*Ne var ki içimdeki o bir tek vazgeçilmez hayal kuruyup gitmişti; artık kendimi gözlerden ırak bir yerde gerçek ya da kurmaca küçük bir kızla yaşanacak mutluluk hayallerine hiç mi hiç kaptırıp gitmiyordum… O iş, en azından şimdilik bitmişti artık."*[168]

Bu sözlerde asıl dikkat edilmesi gereken nokta son kısımdır: "*O iş, en azından şimdilik bitmişti artık.*" Her ne kadar Dolly'e bağlı olduğunu iddia etse ve ondan çocukluğunu çaldığını kabul etse de *"küçük bir kızla yaşanacak mutluluk hayallerini"* ancak *"en azından şimdilik"* reddedebilmektedir.

Romanda Humbert'in son sözü *"Ki bu da seninle benim paylaşabileceğimiz tek ölümsüzlük olabilir, Lolita'm benim."*[169] şeklindedir. Burada yine kızın gerçek ismi olan Dolly'i değil kendi kullandığı takma isim Lolita'yı kullandığını ve ayrıca *Lolita'm benim* şeklinde hitap ettiğini görüyoruz. Bunu sevecenlik ve şefkat işareti olarak mı yoksa Humbert'in başından beri peşinde olduğu saplantılı bir tekbenci arzunun işareti olarak mı algılamalıdır? Ya da her iki algıyı da uyandırmak üzere mi tasarlanmıştır? Humbert'in son sözlerinde bile bu karşıtlılığa ve iki anlamlılığa şahit oluyoruz. Fakat şu

---

[165] Boyd Brian "Even Homais Nods':Nabokov's Fallibility or How to revise Lolita."Nabokov studies 2(1995):84-85

[166] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul 2008. s.354.

[167] A.g.e. s.296.

[168] A.g.e. s.296.

[169] A.g.e. s.355.

ana kadarki incelemelerden Humbert'in Dolly'ye yaptıklarından pişmanlık duysa da çocuk kızlara karşı saplantılı arzusundan son ana kadar kurtulamadığını ve başka bir insanı öldürmüş olmaktan pişmanlık duymadığını görüyoruz.

Bu noktada Nabokov'un kendi başkahramanı Humbert'le ilgili roman haricinde söyledikleri konuyu daha da aydınlığa kavuşturabilir. Nabokov onu nasıl birisi olarak algılamıştır? Bir mülakatçının Humbert "dokunaklı ve ilgi uyandıran bir nitelik taşıyor." yorumuna Nabokov şu şekilde cevap vermiştir:

> *"Ben olsam başka şekilde ifade ederdim: Humbert Humbert yalnızca 'dokunaklı' görünmeyi başaran kibirli ve zalim bir alçaktır. O sıfat, gerçek göz buğulandıran anlamıyla yalnızca benim zavallı küçük kızım için kullanılabilir."*[170]

Ayrıca Nabokov, Humbert Humbert'in *nefret uyandıran bir kişiye ait nefret uyandıran bir isim* olduğunu söylemiştir.[171]

Yine "Cinnet" eserinin önsözünde yazar Humbert'le Cinnet'in başkahramanı Hermann'ı şu şekilde karşılaştırır:

> *"İkisi de nevrotik birer madrabaz, ancak cennette Humbert'in senede bir kez alacakaranlıkta dolaşmasına izin verilen yeşil bir yol var; oysa cehennem Hermann'ı asla dışarı iznine bırakmayacak."*[172]

Hem Hermann hem de Humbert katildirler ve Humbert ayrıca çocuk tacizinden de suçludur. Fakat muhtemelen Dolly'e karşı işlediği suçu kabulü ve onu gerçek sanat yoluyla telafi etme arzusu, Nabokov nezdinde Humbert'e senede bir gün cennetin alacakaranlığında dolaşma hakkı sağlar. Başka bir mülakatta Nabokov, Humbert'in bir değişim geçirip geçirmediği sorusunu ele alır:

> *"Lolita'nın dinî bir kitap olduğunu düşünmüyorum; ama son evresinde Humbert'in Lolita'yı her kadının sevilmeyi hak ettiği gibi sevdiğini fark ettiği için ahlakî bir insan olduğunu düşünüyorum. Ama artık çok geç, onun çocukluğunu mahvetmiştir. Muhakkak ki romanda bu tür bir ahlakîlik vardır."*[173]

Humbert'in *Lolita*'da bir değişim yaşadığını doğrulamanın yanında Nabokov burada romanının ahlakî bir kitap olduğunu açıklamaktadır. 1956'da Edmund Wilson'a bir

---

[170] Vladimir Nabokov, Strong Opinions, Vintage International, New York 1990.s.94.
[171] A.g.e. s.26.
[172] Vladimir Nabokov, Cinnet (Çev Nazım Dikbaş) İletişim yayınları;İstanbul, 2005. s.9
[173] M. Davis Douglas, "On The Banks of Lake Leman:Mr. Nabokov Reflects on 'Lolita' and 'Onegin'"National Observer,29 June 1964,17

mektubunda da benzer bir iddiada bulunmaktadır. *Lolita'yı okuduğunda, lütfen onun son derece ahlakî bir kitap olduğunu unutma!*[174] Bu iki ifade *Lolita Adlı Bir Kitap Üzerine* yazısında Nabokov'un *"Lolita yedeğinde ahlakî ders getiren bir kitap değildir"*[175] ifadesiyle çelişiyor görünebilir. Alfred Appel Jr. konuyu şu şekilde açıklamaktadır:

> *"Nabokov "yedeğinde ahlakî ders getiren bir kitap değildir" derken her türlü ahlakî yankıyı reddediyor değildir, sadece niyetinin didaktik olmadığını ortaya koymaktadır."*[176]

Nabokov'un kendisi *Lolita Adlı Bir Kitap Üzerine* yazısında didaktik edebiyatın ne yazarı ne de okuru olduğunu[177] söylerken reddettiği düşünce, eserinin metinden kolaylıkla çıkartılabilecek ve eserin mesajı olarak görülebilecek ahlakî bir reçete ortaya koyduğu düşüncesidir. Nabokov'a göre ahlakîlik gerçek sanat eserinin temel bir unsurudur. Bu düşüncesini Nikolay Gogol incelemesinin bir okuruna yazdığı mektubunda şu şekilde izah eder:

> *"Sanatın her gerçek sanat eserinde doğal olarak bulunan ahlakî etkisini hiçbir zaman inkâr etmedim. Reddettiğim ve mürekkebimin son damlasına kadar mücadeleye hazır olduğum şey, ne kadar ustaca yazılmış olursa olsun bir eserde her türlü sanatsal izi yok eden bilinçli ahlakîleştirmedir."*[178]

Yani Nabokov'un *Lolita*'yı yazmaktaki amacı sırf pedofilinin kötü olduğunu okuyucuya anlatmak değildir. Nabokov'un daha basit bir didaktik mesaj bırakmış olmasını dileyen okuyucu ve eleştirmenler bulunsa da Nabokov'un metodu çok daha incedir. Daha da önemlisi Humbert'in söz sanatı ve ikna stratejileriyle başa çıkmak durumunda kalan okurun hangi tür sanat veya sanat yaklaşımının ahlakî olup olmadığını sorgulamaya yöneltmektedir. Romandaki mizaha, duygusallığa ve çekiciliğe tepkimiz kendimizi ahlakî açıdan yeniden gözden geçirmemize neden olabilmektedir. Marylin Edelstein'in belirttiği gibi:

> *"Lolita, okuyucuların kendilerinin metne etik tepkilerini ve bunun dünyamızla ilişkisini incelemeye teşvik etmektedir."*[179]

---

[174] Vladimir Nabokov, The Nabokov-Wilson Letters, 1940– 1971. Revised and expanded edition. Ed. Simon Karlinsky.: Univ. of California Press, Berkeley, 2001. s.331.
[175] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul 2008. s.362.
[176] Appel,Alfred Jr., "Lolita: The Springboard of Parody",Wisconsin Studies in Contemporary Literature 8.2 (1967) 224-25
[177] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul 2008. s.362.
[178] Vladimir Nabokov, Selected Letters, 1940– 1977. Ed. Dmitri Nabokov and Matthew J. Bruccoli.: Harcourt Brace Jovanovich / Bruccoli Clark Layman, New York ,1989.s.56.
[179] Marylin Edelstein "Teaching Lolita in a Course on Ethics and Literature" in Approaches to Teaching

Nabokov, Humbert'in suçlarını her boyutuyla anlamamızı istemektedir. Çocuk tacizinin kötü bir şey olduğu zaten açıktır; fakat yazar bizim insan ruhunun yönlendirilip, baskı altına alınıp ezilebileceği diğer metotlara karşı uyanık olmamızı istemektedir. İnsanın dil kullanma becerisi üst düzeydedir; fakat bu beceri ahlak aşılamak veya eğlendirmek gibi eylemlerin yanı sıra insanları manipüle etmek ve onlara hükmetmek için de kullanılabilir. Nabokov ilk görüşte tiksinti uyandıracak çirkinlikte bir çocuk tacizcisi yaratabilirdi. Bir yazar olarak bu onun yeteneklerini serbestçe sergilemesine imkân vermeyecekti. Yazar, *Lolita*'yı yazarken önüne çok daha karmaşık bir ödev koyar. Ahlaken çürümüş bir kimseyi sempatik, nükteli, zeki birisi olarak çizer ve *"sakin, delikanlı gülümsemenin ardında bir çöp kovası dolusu kokuşmuş canavar"ı*[180] görebilmemiz için yeterince dikkatli bakmamızı sağlar.

Değişik eleştirmenlerin ortaya koyduğu gibi Nabokov, kendi zevk ve becerilerinden bir kaçını Humbert'e vererek onu çok daha becerili bir karakter hâline getirmiştir. Vladimir Aleksandrov şu görüştedir:

> "*Nabokov kahramanına bir dizi kurnaz anlatım stratejileri ve birçok mükemmel güzellikte, nükteli, dokunaklı pasaj vermiştir. Başka bir ifadeyle Nabokov'un bir yazar olarak kendi dehasını birçok başka yönden acınacak durumda olan birinci tekil şahıs anlatıcıyla paylaştığı anlaşılabilir.*"[181]

Fakat tabiî ki Humbert Nabokov değildir. İkisi arasında bazı ortak noktalar bulunabilmesine karşın çok önemli bir noktada, sanat anlayışları ve kendileri ile başkaları arasındaki ilişkilere bakışları açısından kesin bir ayırım içindedirler. *Lolita*'nın yedeğinde ahlakî bir dersin olmadığını ifade ettikten hemen sonra Nabokov şöyle devam eder:

> "*Benim için bir sanat eseri, kabaca 'estetik mutluluk' diyebileceğim şeyi sağladığı sürece var olur. Bu da, temel ölçüt olarak alınan sanatın (merak, sevecenlik, yufka yüreklilik, haz) bir yerde herhangi bir biçimde öbür varoluş biçimleriyle kesiştiği bir varoluş durumudur."*[182]

Burada özellikle önemli olan Nabokov'un sanat anlayışını açıklamada kullandığı kavramlar dizisidir. *"Haz"* dışındaki her bir özellik kişinin kendi dışındaki dünyaya

---

Nabokov's Lolita, ed. Zoran Kuzmanovich and Galya Diment, The Modern language Association, New York, 2008,s.47.

[180] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul, 2008. s.52.

[181] Vladimir Alexandrov, Nabokov's Otherworld, Princeton University Press, Princeton,1991,162

[182] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul, 2008. s.362.

ilgisiyle ilgilidir. *"Sevecenlik ve yufka yüreklilik"* Humbert'te karşılaşmakta özellikle zorlandığımız bir tutumu ifade etmektedirler. Hakikaten Humbert başkalarıyla duygudaşlık kurma temel becerisinden yoksundur. Kendisini başka birisinin yerine koymaya isteksizliğini defalarca göstermiştir. Hatıratının sonunda bile sadece Dolly'ye yaptıklarından pişman gözükmektedir. Quilty'ye karşı tutumu küçümseme ve öfkeden başka bir şey değildir. Dahası, Nabokov, Humbert'ten farklı olarak özgürlüğe her şeyden çok değer verir. Onun özgürlük anlayışı Humbert'teki gibi sadece bir kişi için kendi bencil rüyalarının peşinden gitme özgürlüğü değil, toplumdaki herkes için amaçlarının peşinden gitme ve potansiyellerini gerçekleştirebilme özgürlüğüdür.[183]

Sonuç olarak Nabokov'un diğer tüm romanlarında olduğu gibi *Lolita* okurunda da görmek istediği tutum; edebî metinlere, kelimelere olduğu gibi, dünyaya karşı da daha uyanık, daha gözlemci ve daha duyarlı olmalarıdır. Romanları aracılığıyla Nabokov okuyucunun empati, merak, sevecenlik, yufka yüreklilik, haz becerilerini geliştirme peşindedir.

3.2. Dolores Haze (Lolita)

Kendi duygularının ve düşüncelerinin anlatımına geniş yer vererek, Dolly'nin duygusal dünyasını görmezden gelme eğiliminin, Humbert anlatımının baskın özelliklerinden birisi olduğuna değinmiştik. Humbert'in genel ikna stratejisinin bir parçası olarak Dolly'nin tepkilerine, duygu ve düşüncelerine, iç dünyasına çok az yer verdiğini, onun duygu ve düşüncelerine ulaşmamıza bilinçli olarak engel olduğunu Humbert analizimizde de ortaya koymaya çalıştık. Bu bölümde ise Humbert'in Lolita olarak adlandırdığı ve hayali bir varlığa dönüştürdüğü Dolly Haze'yi analiz etmeye çalışacağız.

Konuya Humbert'in Lolita'yla ilgili ortaya koyduğu iki ayrı kişilik tarifiyle başlayabiliriz. Eyaletler arası ilk yolculuklarında yaşadıklarını anımsayarak Humbert şöyle der: "*Kafa yapısı olarak mide bulandıracak kadar tutucu bir küçük kızdı*

[183] Vladimir Nabokov, Strong Opinions, Vintage International, New York 1990.s.34-35. Nabokov bir mülakatçıya "politik inancının" "klasik basmakalıplık derecesinde ifade, düşünce ve sanat özgürlüğü olduğunu söylemiştir.

bence."[184] Onu kaybettikten sonra Coalmont'ta tekrar bir araya geldiklerinde ise ona karşı değerlendirmeleri değişir:

> "*O kötü ergen klişelerin ardında büyük olasılıkla uzanıp giden bir bahçe, bir alacakaranlık ve bir saray kapısı olduğunu düşünmüştüm. Kirli paçavralar ve sefil titreyişler içinde kıvranan bana, kuşkuya yer bırakmayacak bir kesinlikle yasaklanmıştı bu yarı karanlık, tapılası bölgeler.*" [185]

Dolly'nin zihinsel dünyasına ilişkin bu iki alıntı çok farklı iki düşünceyi yansıtmaktadır. Humbert'in kaleminin izin verdiği ölçüde edinebildiğimiz bilgiler ışığında bu iki çelişkili ifade bağlamında Lolita'nın izini süreceğiz.

Eleştirmenlerin ve araştırmacıların romana tepkilerine dönersek yine benzer, iki taraflı bir resimle karşı karşıyayız. İlk yorumcular Dolly'ye oldukça kuşkuyla yaklaşırlar. Örneğin Dorothy Parker, Dolly'nin "*bencil, kaba, bayağı ve kötü karakterli, iğrenç bir küçük yaratık*" olduğunu yazar.[186] J.K. Hutchens onun " *son derece deneyimli, bayağı ve ahlaksız*" olduğunu iddia eder.[187] Bekli de en keskin değerlendirme, okuyucunun kıza karşı acıma hissedip hissetmediğini kendisine sorması gereken merkezi soru olduğunu ileri süren Thomas Molnar'dan gelir. Molnar şöyle der " *Etik-ideal anlayışımız, Lolita'ya kurbanlık bir koyun gözüyle bakmamızı gerektirecektir.*" Fakat bunu iki nedenden yapamayacağımızı söyleyerek devam eder. Birincisi:

> "*Kız Humbert'e teslim olmadan önce pahalı bir yaz kampında on üç yaşındaki küçük çirkin birisiyle çirkin bir ilişki yaşamıştır."*

İkinci olarak:

> *"O, zamparalara, sinema dergisi editörlerine ve ahlaksız sınıf arkadaşlarına kendisini sunan şımarık, ağzı bozuk bir çocuktur.*"[188]

Sonraki analizlerde eleştirmenlerin Lolita'ya karşı daha koruyucu ve anlayışlı olduğunu görürüz. Özellikle son yıllarda değerlendirmeler çok daha karmaşık bir boyut kazanmıştır. Çağdaş yorumcular daha önceki eleştirilere göre daha farklı bir Lolita karakteri algısı geliştirir. Genel olarak bakıldığında Nabokov eleştirisindeki değişimin Lolita karakterine de yansıdığı görülür. İlk eleştirmenler Nabokov'u, kurnaz estetik bilmecelerin yaratıcısı olarak görme eğilimindedirler. Daha sonraları özellikle 1980'li yıllarda eleştiriler yazarın eserlerinin ahlakî boyutları üzerine yoğunlaşmaya başlar.

---

[184] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul, 2008. s.170.
[185] A.g.e. s.327.
[186] Doroty Parker, "Sex- without the asterisks," Esquire,October 1958,103
[187] John K. Hutchens,"Lolita", New York Herald Tribune,18 August 1958,13.
[188] Thomas Molnar, "Matter-of-Fact Confession of a Non-Penitent," Commonweal, 24 October 1958, 69.

Sonuç olarak günümüzde çok çeşitli ve karmaşık bir Nabokov eleştirisi gelişmiştir. Nabokov eleştirisindeki bu evrim, Dolly Haze'ye verilen eleştirel tepkilere de yansır. Hakikaten *Lolita* romanını temelde estetik bir güç gösterisi olarak algılayanlar, Lolita karakterine çok olumlu bir yaklaşım göstermezlerken daha çok Nabokov eserlerinin ahlakî boyutuna odaklananlar Dolly'yi masum bir çocuk, bir cinsel istismar kurbanı olarak görme eğilimindedirler. Belirtilmelidir ki bu tür iki yönlü bir okumanın ortaya çıkması Nabokov'un başarmak istediği bir şey de olabilir. Dolly'yi Humbert'in Lolita olarak adlandırmasını sağlar ve ona bu ismin melodik özelliklerini kullandırır*:*

> *"Lo-li-ta; dilin ucu damaktan dişlere doğru üç basamaklık bir yol alır, üçüncüsünde gelir dişlere dayanır."*[189]

Dolores kelimesi Latince "acılar" anlamına gelmektedir. Bu anlam ilişkisinden dolayı Nabokov ona bu ismi uygun görmüş olabilir. Humbert acılar anlamına gelen bu kelime yerine hep Lolita ismini kullanmayı tercih eder. Melodisinden dolayı, şuh bir kız için konabilecek bir isim olduğunu düşünmüş olmalıdır. Bu ismi başkalarının değil yalnızca kendisinin kullanıyor olması da sahiplik duygusuyla izah edilebilir. O hâlde gerçek Lolita'nın hangisi olduğuna nasıl karar verebiliriz? Ne yazık ki Dolly'nin kendi sesine çok fazla yer verilmemiştir. Dolly'le ilgili elde edebileceğimiz tüm bilgiler tamamen güvenilmez anlatıcı Humbert'in bakışıyla bize aktarılmaktadır. Humbert ise çoğu zaman Dolly'nin kendiyle ilgili söylediklerini aslında bize iletmez. Bunun yerine Dolly'nin zevkleri ve davranışlarıyla ilgili kendi acımasız yargılarını ortaya koyar. Hatta çoğu zaman Dolly'nin gerçek sözleri yerine o sözlerin özeti niteliğinde kendine ait yargıları okuyucuya aktarır. Örneğin onun *"ısrarlı, şiddetli karın ağrılarından"*[190] dert yanmakta ama Dolly'nin tam olarak ne dediğini bize söylememektedir. Onun fiziksel özelliklerini tasvirde çok başarılı iken - boy, kilo, ten rengi, ten kokusu vs.- iç dünyasını anlattığı bölümler eserin geneli düşünüldüğünde yok denecek kadar azdır. Dolly'nin fiziksel görünümüne gösterdiği son derece keskin dikkat daha onu ilk gördüğü sahneden itibaren başlar ve tüm hikâye boyunca devam eder:

> *"Aynı çocuktu; aynı narin, balrengi omuzlar, aynı ipeksi, kıvrak sırt, aynı kestane rengi saçlı baş..."*[191]
>
> *Güzelim orada yüzükoyun uzanmış, gözlerimin ve bütün bütüne göz kesilmiş kanımın faltaşı gibi açılmış binbir başlı bakışlarımın önüne hafifçe*

[189] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul, 2008. s.11.
[190] A.g.e. s.170.
[191] A.g.e. s.46.

> *kamburlaşmış kürek kemiklerini, omuriliğinin çukurluğu boyunca açan çiçekleri, siyah kumaşla örtülü gergin, dar kalçalarının yuvarlaklığını, okullu kız baldırlarının serin sahillerini sermişti."* [192]

sözleriyle Lolita'nın dış özelliklerine karşı ne kadar dikkatli bir gözlemci olduğunu ortaya koymaktadır. Öyle ki Dolly için alışverişe çıktığında vücut ölçüleriyle ilgili ayrıntılı verdiği bilgiler düşüncelerimizi doğrular niteliktedir:

> *"Kalça 69 santim 6 milim, oyluk (tam kalça kaslarının altından alınmış ölçü) 40.8, boyun çevresi ve baldır 26.4, göğüs 64.8, kol çevresi 19.2, bel 55.2, boy 1 metre 36.8 kilo 36"* [193]

"S*evgilimin aklından geçenler konusunda şimdiye kadar hiçbir şey bilmediğimi…"*[194]sözleriyle onun zihinsel ve ruhsal dünyasına yabancılığını ortaya koymaktadır. Aslında kendisinin de ifade ettiği gibi Lolita'nın iç dünyasını bilmek istiyor da değildir:

> *"Benliğimi yatıştırırken Lolita'mın aklından geçenlere dönüp de bakmamayı alışkanlık ve yöntem olarak benimsediğimi görüyorum."* [195]

Dolly hakkındaki yetersiz ve sağlıksız bilgi nedeniyle okuyucu kendi anlayışına uygun bir Dolly karakteri yaratır. Hakikaten, Todd Bayma ve Gary Allen Fine, Dolly Haze karakterine karşı ilk eleştirilerde bulunan olumsuz değerlendirmelerin, eleştirmenlerin genç kızlar hakkındaki kendi kişisel ve kültürel bilgilerini Dolly karakterine yansıtıyor olmalarından kaynaklanıyor olabileceğini ileri sürmüşlerdir. Şımarık gençlerle ilgili kültürel endişeye tepki olarak 1950'lerde bu eleştirmenler Lolita'yı yorumlarken *cinsel anlamda ahlaksız, çıkarcı, kaba ve itici kötü kız* klişesinden faydalanırlar.[196] Bayma ve Fine bu tür eleştirilere örnek olarak önemli eleştirmenlerin görüşlerini bir arada sunmaktadır. Harold Nemerov, Dolly'yi *zaten baştan sona yozlaşmış,* John Hollander, *tamamen ahlaksız*, Charles Rolo, *son derece baştan çıkmış biri* olarak ilan eder.[197] Bu tür değerlendirmeler belirli oranda, eleştirmenlerin yaygın kültürel *kötü genç kız* tiplemesinden etkilendiklerine işaret eder. Bunun yanında Humbert'in, Dolly'de ve akranlarında algıladığı ahlakî düşüklük endişesinin etkisine girmiş olmaktan da kaynaklanmaktadır. Ancak Nabokov bizim daha dikkatli okuyucular olmamız beklentisi içindedir. Ne Dolly'ye ne de diğer karakterlere, Humbert'in yaklaşımı doğrultusunda

---

[192] A.g.e. s.50.
[193] A.g.e. s.124.
[194] A.g.e. s.327.
[195] A.g.e. s.330.
[196] Todd Bayma ; Gary Alan Fine, "Fictional Figures and Imaginary Relations: The Transformation of Lolita from Victim to Vixen," Studies in Symbolic Interaction 20; 1996, s.170.
[197] A.g.e. s.170,171.

önyargılı yaklaşabiliriz. Nabokov, Cornell'deki dersleri sırasında öğrencilerine "*okurken ayrıntılara dikkat edilmeli ve onlar okşanmalıdır*" [198]şeklinde beyanda bulunmuştur. Eğer bu şekilde bakılırsa Humbert hayatına girmeden Dolly'nin tamamen normal bir çocuk olduğu anlaşılır. Dolly'nin zevkleriyle ilgili çok az şey biliyoruz. Daha öncede belirttiğimiz gibi Humbert, Dolly'nin iç dünyasına ilgi duymamayı seçerken dış görünüşüyle ilgili birçok gözlemde bulunmaktadır. Bu arada dikkatli okuyucu ancak satır aralarında Dolly'nin, resimli romanlar okuduğunu, sinemaya gitmeyi, tenis oynamayı, popüler müzik dinlemeyi ve patenle kaymayı sevdiğini fark edebilir. [199]

> "*Fıkır fıkır caz müziği, iki çiftle yapılan danslar, yapış yapış şerbetli dondurmalar, müzikal filmler, sinema dergileri...* "[200]"*Hatıralık eşyalar, görülmemiş yenilikler...*"

Dolly'nin ilgi alanına girmektedir.[201] Annesine karşı zaman zaman asi, Humbert'e karşı ise muzipçe tavırları olduğu görülür. Holywood yıldızlarına çok büyük ilgi duymaktadır. Özellikle Humbert'e karşı zaman zaman son derece alaycıdır. Humbert'in günlüğü bir noktada onun çeşitli ruh hâllerini şu şekilde özetler: "*Bir anı öbürüne uymuyor, aksi, neşeli, kararsız, tay kıvraklığındaki yaşıtlarının aşiftece endamıyla zarif...* "[202]Tüm bu özellikleriyle Humbert'in kişisel yorumları hariç tamamen normal bir çocuk görünümü çizmektedir.

Dolly'nin, Humbert'in defalarca söz ettiği özelliklerinden birisi, reklamlara karşı zaafıdır. Humbert bunu şu şekilde ifade eder:

> "*Sinema Tutkusu' ya da 'Beyazperde Ülkesi' gibi dergilerde çıkan bir türlü öğüde ve öneriye göksel varlıklara inanırcasına inanırdı.*"[203]

Yine aynı şekilde şu ifadelerle Dolly'nin bu özelliğine değinir:

> "*Bütün reklamların kendisine adandığı kızdı o; kusursuz tüketici, her kokuşmuş ilanın hem öznesi hem de nesnesiydi.*"[204]

Burada Humbert'in değerlendirmeleri hakikaten doğru olabilir; fakat Nabokov'un bu ifadeleri ironi ile süslemiş olmasına dikkat etmeliyiz. Humbert'in kendisi bir zamanlar

---

[198] Vladimir Nabokov, Lectures on Literature. Ed. Fredson Bowers, Harcourt Brace Jovanovich / Bruccoli Clark, New York 1981.s.1
[199] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul, 2008. s.74.
[200] A.g.e. s.170.
[201] A.g.e. s.171.
[202] A.g.e. s.57,58.
[203] A.g.e. s.171.
[204] A.g.e. s.171.

reklamcılık yapmıştır: *Parfüm reklamları yazıp, yazılanları gözden geçirecektim.*[205] ve kendi bakış açısını Dolly'e olduğu kadar okuyucuya da pazarlamak peşindedir. Bu esnada da nükteli maksatlı yorumlarla okuyucunun gözünü boyamakta, Dolly'nin alışkanlık ve zevklerini küçümseyerek kendisininkini yüceltmektedir.

Susan Mizruchi, Dolly'nin tüketim alışkanlığının, Humbert'in kontrolünde çektiği acıları ve yaşadığı kayıpları telafi etme arzusunun sonucu olabileceğini öne sürer. Mizruchi'ye göre Dolly'nin tüketim açlığı başka evlerde başka çocuklarla ve anne babalarıyla yaşayan diğer çocuklara karşı duyulan bir arzunun işareti olabilir. Dolly normalleşmek için tüketmektedir ki bu tüketimin en acınası türüdür.[206] Humbert bile Dolly'deki bu normalleşme isteğine şu dokunaklı sözlerle dikkat çekmektedir:

> "*Bir de kimileri baştan aşağıya gelinlikler kuşanmış, elinde buket, gözünde gözlük o bölgede evlenen gelinlerin fotoğraflarına bayılırdı.*"[207]

Dolly'nin kendi yaşının karakteristiklerine uygun, sıradışı ve anormal hiçbir yönü bulunmayan bir çocuk olduğuna dair elimizde sağlam veriler varken, ilk eleştirmenlerin onu neden "ahlaksız-yozlaşmış" bulduklarını sorabiliriz. Ya da daha sonraki eleştirmenlerin ileri sürdüğü gibi gerçekten şüphe götürmez biçimde bir sapığın tecavüzüne uğramış bir kurban mıdır?[208] Yapmamız gereken yine Humbert'in satırlarına dönmek ve bıraktığı ipuçlarından sonuçlar çıkarmaktır. Humbert'in, Haze'lere yerleşmesi ve Dolly'e ilgi göstermeye başlamasının ardından Dolly'nin bu ilgiden hoşlandığı ve kendine özgü biçimde bu ilgiyi karşılıksız bırakmadığı çıkarımında bulunabiliriz. Dolly'nin belirli yetişkinleri idol hâline getirme eğiliminde olduğunu biliyoruz. Humbert kiracı olarak Dolly'lerin evine taşındığında:

> *"Dahası Lo'nun deli gibi âşık olduğu bir şarkıcı ya da oyuncuya benzediğim söyleniyor*" [209]

diyerek durumu yansıtmaktadır. Dolly'nin yatak odasını anlatırken: "*Gene bir resim, gene renkli bir ilan vardı. Seçkin görünüşlü bir oyun yazarı, ağırbaşlı bir tavırla Drome marka sigara içiyordu*"[210] der. Humbert'in henüz bilmediği şey duvardaki bu resmin daha önce Ramsdale'i ziyaret eden ve Dolly'i dizlerine oturtup kaşından öpen Qlare

---

[205] A.g.e. s.38.
[206] Susan Mizruchi, "Lolita in History" American Literature 75.3; 2003, 648.
[207] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul,2008. s.194.
[208] Elizabeth Patnoe, "Lolita Misrepresented, Lolita Reclaimed, Disclosing the Doubles," College Literature 22.2 ;1995.s.95.
[209] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul,2008. s.51.
[210] A.g.e. s.80.

Quilty'ye ait olmasıdır.[211] Yıllar sonra bu olayı Humbert'e anlatırken Dolly Quilty'nin bu hareketine o vakitte çok kızdığını söyler; fakat onun resmini yatak odasının duvarına asması kızgınlığının başka tür yoğun bir duyguya dönüşmüş olabileceğine işaret etmektedir. Poster'i inceleyen Humbert, kendisiyle posterdeki adam arasındaki benzerliğin "pek fazla" olmadığını söylemektedir.[212] Pek fazla olmasa da aradaki herhangi bir benzerlik, Dolly'nin Humbert'e ilgisine yol açmış olabilir. Yine aynı şekilde Dolly ve annesi Charlotte arasındaki ince bir rekabet, Dolly'nin Humbert'e ilgisini körüklemiş olabilir. Humbert'i ilgilendiren bir olay üzerine "iki rakibenin" çığlık çığlığa atıştığına tanık oluruz. Humbert'in ilgisine yönelik bu ince rekabetin Dolly'nin Humbert'e ilgi duymasına yol açmış olabileceği sonucuna varabiliriz.

Dolly, bir iki yerde ve özellikle Charlotte'un da bulunduğu bir ortamda, Humbert'in ilgisini çekmek için çaba gösterir. Hatta acemice bir tür flört oyunu oynadığı da söylenebilir. Charlotte ve Humbert'in yakınlaşacaklarını hissettiğinde arasına sokulur[213], başka bir yerde Humbert'le Haze arabayla bir yere gidecekken o da arabaya atlar ve elini Humbert'in elinin içine kaydırarak elini tutar.[214] Yine başka bir sahnede Humbert'in odasına gelir ve Humbert'in Haze'lerin eviyle ilgili gözlemlerini kaydettiği notları okumaya çalışır. Humbert bu arada, "*sefil bir 'aile bağı' numarasıyla"* kolunu onun beline dolayıverdiğini, Dolly'ninse onun dizlerinin üzerine ilişir gibi çöküp, kaldığını söyler. Humbert'e göre Dolly "*gösterişli kiracının ne zamandır yapmak için yanıp tutuştuğu şeyi yapmasını*" beklemektedir. Hatta bunu yaptığında Dolly'nin "*ses çıkarmayacağına,hatta Hollywood yıldızlarından gördüğü gibi gözlerini kapayacağına*" emin olduğunu iddia etmektedir.[215] Bu arada hizmetçinin bodrumda ölü bir şey bulmasıyla ve Dolly'nin incelemek için odadan çıkmasıyla olay kesintiye uğrar. Bu durum Humbert'in, Dolly hakkındaki düşüncelerinin yine kendi bakış açısıyla ortaya konduğunun delilidir. Hakikaten bir süre sonra Dolly Humbert tarafından bir fiziksel yaklaşma girişimini tersledikten sonra, ona bu defa kendisi yaklaşır ve elleriyle gözlerini kapatır, ardından da Humbert'e doğru fırlattığı bir tenis topu annesine doğru gider.[216]

---

[211] A.g.e. s.314.
[212] A.g.e. s.80.
[213] A.g.e. s.53.
[214] A.g.e. s.60.
[215] A.g.e. s.57.
[216] A.g.e. s.64.

Humbert'in dikkatini çekmeye yönelik bu davranışlar Humbert'in kendini Dolly'ye sürterek orgazm yaşadığı on üçüncü bölümdeki divan sahnesiyle zirveye ulaşmaktadır. Anlatımında Humbert Lolita'nın olanların farkında olmadığını iddia etmektedir:

> *"Şükürler olsun Tanrıma, hiçbir şeyin farkında değildi!"*[217]*, "Çocuğun bir şeyden haberi yoktu."* [218]

Fakat dikkatli bir okuma sonunda elde edilecek kanıtlar aksini göstermektedir. Humbert bu sahnede kendi hazlarını anlatırken Dolly'nin hareketlerinin anlatımına da yer vermektedir.

> *"Hayır, hayır önemsiz bir çürük, diye bağırdı birden tiz mi tiz bir sesle; kımıldandı, kıpırdandı, geriye attı başını, yarı yarıya öte yana çevirdi, dişleri pırıl pırıl ıslak alt dudağı üzerinde duraladı… Hemen ardından (sanki kavga etmişiz de sonunda elimden kurtulmuş gibi) kanepeden aşağıya yuvarlandı, fırladı ayağa kalktı, tek ayağı üzerinde doğruldu… telefona cevap vermek üzere koştu. Alev alev kızarmış yanakları, dağılmış saçları ile..."* [219]

Bu anlatımdaki ayrıntılar Dolly'nin Humbert'in inanmak istediği gibi hiçbir şeyden habersiz olmadığına işaret etmektedir. Öyle ki bu kesiti analiz eden kimi eleştirmenler burada Dolly'nin kendisinin de yaşananlara ortak olduğunu hatta kontrolün Dolly'de olduğunu bile iddia etmişlerdir.[220] Fakat iki yıl sonra Beardsley'de, Humbert'in Dolly'nin piano derslerine gitmediğini öğrenmesi üzerine çıkan tartışmada Humbert şöyle der*:"Benim daha annesinin kiracısıyken defalarca onun ırzına geçmeye kalkıştığımı söyledi."*[221] Bu sözler Dolly'nin kontrolde olmak şöyle dursun daha çok pasif biçimde yer aldığına işaret eder.

Dolly'nin Humbert'e karşı değişken ilgisi yaz kampı için yola çıktığı gün veda için son bir kez eve koşup onu öptüğü sahnede kendini gösterir ve Humbert'in onu kamptan aldığı sahnede devam eder. Humbert Dolly'ye onu çok özlediğini söyler. Dolly ise onu özlemediğini hatta " en iğrenç biçimde" aldattığını ama bunun sorun olmadığını; çünkü Humbert'in de onu artık sevmediğini söyleyerek cevap verir. Humbert onun bu sonuca nasıl ulaştığını sorunca *"Eh,daha beni öpmedin,öptün mü?"* diyerek cevap verir.

---

[217] A.g.e. s.71.
[218] A.g.e. s.72.
[219] A.g.e. s.71.
[220] Sarah Herbold, (I have camouflaged everything, my love): Lolita and the Woman Reader," Nabokov Studies 5 (1998/1999): 82.
[221] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul, 2008. s.273.

Humbert devam eder : *"Araba daha yeni durmuştu ki Lolita, sözcüğün tam anlamıyla kollarımın içine aktı."*[222] Burada Dolly'nin Humbert'e hâlâ bir tür ilgi duyduğu açıktır. Fakat unutulmamalıdır ki Humbert, annesinin öldüğü haberini ondan gizli tutmaktadır ve birkaç satır sonra ekler:

> *"Tabiî, onun bunu masum bir oyun, beyaz perdedeki sahte aşk okşamalarının taklidi olarak girişilen bir çeşit yaramazlık olarak gördüğünü bilmiyor değildim."*[223]

Dolly'nin Humbert'e ilgisi veya ardından Sihirli Avcılar Otelinde yaşanan cinsel beraberlikteki rolü tartışmaya açıktır. Fakat buradaki temel soru şudur: Humbert'in iddia ettiği gibi[224] Dolly onu baştan çıkarmış mıdır yoksa Dolly Humbert'in doyumsuz şehvetinin masum bir kurbanı mıdır? Ya da hakikat ikisinin arasında bir yerde midir? Bu sorulara cevap vermek için Dolly'nin otele giderken yol boyunca verdiği şu mesajlara dikkat etmemiz gerekir:

> *" Doğrusunu istersen seni en iğrenç biçimde aldattım... Kaka kız olacağım, kaka. Genç yaşta suça itilmiş ama namuslu ve çekici kızlar gibi... Erkek hayvanların dostu olacak... düşüncelerimde, söylediklerimde ve yaptıklarımda her zaman yakası açılmadık olacağım."* [225]

Humbert ona kampta yaptıklarının hepsini anlatıp anlatmadığını "Hepsi bu kadar mı?" diyerek sorduğunda "*Küçücük bir şey daha var; ama yüzüm kıpkırmızı olmadan söyleyemem sana*" der.[226] Yine Sihirli Avcılar Otelinde uykuya dalmadan önce kafasındakileri Humbert'e söylemek için son bir girişimde bulunur. *"Anlatırsam, anlatırsam söz veriyor musun? şikâyet etmeyeceğine, söz veriyor musun?.. Ah, öyle fena bir kızım ki ben... dur anlatacağım."*[227] Yine aynı bölümde, Humbert'in onu öpme girişimlerine farklı tepkiler verir. Humbert'in onu öpmesi için *"Sözcüğün tam anlamıyla Humbert'in kollarının içine aktığı"* arabadaki sahneden sonra[228] Humbert'in bir başka onu öpme girişimini reddeder: *"Yap-ma! Böyle sululuklar yapma. Pis herif seni!"*[229] Otel odasında *"Bak, kes şu öpüşmeceyi de bir şeyler yiyelim."*[230] diyerek Humbert'in öpme girişimini bir kez daha reddeder fakat Humbert'in onun için getirdiği hediyelerle

---

[222] A.g.e. s.130.
[223] A.g.e. s.130.
[224] A.g.e. s.153.
[225] A.g.e. s.130,131,132.
[226] A.g.e. s.133.
[227] A.g.e. s.142.
[228] A.g.e. s.130.
[229] A.g.e. s.133.
[230] A.g.e. s.139.

dolu bavulu görünce "*sevinçli*","*rahatlamış"* vaziyette doğru biçimde öpüşmeyi göstermek için onun kollarına atılır.

Bütün bu verilerden ne anlamalıyız? Genç yaşta suça itilmiş ama namuslu ve çekici kızlar gibi olmak istemesi, ya da her zaman yakası açılmadık fena biri görünme isteği, yetişkinlerin yapabildiklerini yapabilen deneyimli ve akıllı bir kız çocuğu olduğunu kanıtlama çabaları değil midir? Yoksa bu gösterilerin arkasında bir endişe ve kendini güvende hissetmeme hâli mi yatmaktadır. Kampta yaptığı bir şeyle ilgili güvenilir bir yetişkin olarak kabul ettiği Humbert'in fikrini öğrenmeye çalışıyor olamaz mı? Leona Toker Dolly'nin sözlerini şu şekilde yorumlamaktadır:

> *"Ancak Sihirli Avcılar bölümünü tekrar okuduğumuzda Dolly'nin dış görünüşü arkasındaki yoğun biçimde problemli duygusal yaşamın farkına varabiliyoruz."*[231]

Humbert ise Dolly'nin vicdanını bir şeylerin rahatsız ediyor olma ihtimaline karşı tamamen duyarsızdır. Dolly'ye *"Ne yaramazlıklar yaptın bakalım? Anlatmanı istiyorum"*[232]diyerek ilgili görünmesine rağmen çoğunlukla kendi kişisel hedefine yani bir an önce Dolly'yi otele götürüp yatağına sokma düşüncesine yoğunlaşmıştır.

Humbert'e göre ertesi sabah Dolly onu baştan çıkarmıştır. Fakat aslında neler olduğuyla ilgili çok az bilgi vermesi şaşırtıcıdır. Dolly'nin onun kulağına bir şey fısıldadığını söyler, görünüşe göre kampta Charlie Holmes'le oynadığı "oyun"dan bahsetmiştir. Humbert böyle bir oyun bilmiyormuş gibi davranınca Dolly "*Yani.... çocukken hiç yapmadığını mı söylemek istiyorsun?"* der. Humbert cevap verir "*hiç*". Dolly "*Peki*" der, "*şimdi yapmaya başla bakalım"*[233]. Humbert Dolly'nin bahsettiği "*oyun"*la veya "*yapmaya başladığı*" şeyle ilgili her türlü ayrıntıyı vermediği için okuyucu ikisi arasında geçenlerin tam olarak ne olduğu hakkında ancak spekülasyon yapabilmektedir. Humbert'e göre Dolly'de *"çekingenliğin zerresi"* yoktur, *"umarsızca kirletilmiştir."*[234] Daha önce adı geçen ilk eleştirmenlerinde dahil olduğu kimi okuyucular Humbert'in bakış açısını kabullenir ve Dolly'yi *"tamamen ahlaksız*" veya "*son derece baştan çıkmış"* olarak ilan ederler. Elizabeth Patnoe gibi diğer bir gurup Dolly'nin Charlie ile

---

[231] Leona Toker, Nabokov: The Mystery of Literary Structures, Ithaca, Cornell University Press, 1989, s.204.
[232] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul, 2008. s.132.
[233] A.g.e. s.154.
[234] A.g.e. s.154.

oynadığı oyunun basit bir öpüşme oyunu olduğunu*" veya en fazla, bir tür okşama eylemi"* olduğunu ileri sürerler.[235] Yine burada da ayrıntıların yakından incelenmesi sonucu belirlemede yardımcı olacaktır. Dolly Humbert'e Charlie Holmes'le yaşadıklarını anlatırken o, Charlie ve Barbara Burke birlikte her sabah kamptaki koruluktan bir kanoyu çektiklerini ve "*Barbara'yla oğlan... bir çalılığın arkasında çiftleşirken"* kendisini gözcü diktiklerini ifade etmektedir.[236] Dolly önceleri *"deneyip neye benzediğini görmeyi"* reddettiğini ama daha sonra *"merak"* ve *"arkadaşlığın"* ağır bastığını söylemektedir. *"Çok geçmeden Barbara'yla Lo... Charlie'yle sırayla yapmaya*" başlarlar. Charlie *"harika bir prezervatif koleksiyonuna sahip*" tir.[237] Burada yapmaya başladıkları şeyin çiftleşme kelimesinin yerini tuttuğu açıktır ve Dolly'nin Humbert'e yönelttiği : *"yani... çocukken hiç yapmadığını mı söylemek istiyorsun?"* sorusundaki yapmaktan kastettiği şey de yine cinsel ilişkidir. Dolly'nin Humbert'le kendisinin bu "oyun"u oynamalarını önermesinin arkasındaki neden nedir? Dolly cinsel arzularını dizginleyemeyen baştan çıkmış bir ahlaksız mıdır? Bize göre daha çok yaz tatilinde oynamayı öğrendiği bu gizli oyunu ilgi duyduğu birisiyle paylaşmak isteyen bir çocuk görünümü çizmektedir. Bunu yaparken yetişkinler dünyasıyla ilgili ne kadar çok şey bildiğini gösterme çocuksu eğilimi içinde olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca annesiyle arasındaki Humbert'e yönelik ince rekabetten baskın çıkma arzusu da kısmen etkilemiş olabilir. Ancak Humbert'in kendisi

> *"Küçük Lo hayat kaynağımla benimle bağlantısı olmayan bir aletmişçesine harıl harıl, büyük bir ciddiyetle oynuyordu. Afacan bir velet olduğunu göstererek beni etkilemek isterken, bir oğlan çocuğunun hayat kaynağıyla benimki arasındaki farkı gözden kaçırıyordu"*[238]

derken Dolly'nin yetişkinlerin dünyası için hazırlıksız olduğunu ifade etmektedir. Hayat kaynağı sözüyle kastedilenin erkeklik organı olduğu açıktır. Humbert yine kendi baskın özelliği olduğu üzere Dolly'ye yaptıklarını söz kalabalığı ile geçiştirmek isterken yine kendi seçtiği sözcükler durumun ciddiyetini ortaya koymaktadır. Olanların önemsiz birer ayrıntı olduğu izlenimini uyandırmaya çalışmaktadır:

---

[235] Elizabeth Patnoe, "Lolita Misrepresented, Lolita Reclaimed, Disclosing the Doubles," College Literature 22.2 ;1995.s.93.
[236] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul, 2008. s.158.
[237] A.g.e. s.158.
[238] A.g.e. s.154.

> *“Neyse, asıl söylemek istediğim bunlar değil; 'seks' dedikleri şeyle hiç mi hiç ilgili değilim. Bu hayvanca ayrıntıları gözünün önünde canlandırmak iş değil. Aklımı çelen daha esaslı bir çaba var ki...”* [239]

Burada yine okuyucunun gözünü boyama çabası içindedir: aslında seks dedikleri şeyle ilgilidir, fakat okuyucunun Onun Dolly'ye ne tür bir fiziksel tacizde bulunduğunu bilmesini istemez. Otelden ayrılırken söylediği şu sözler aslında neler olduğunun itirafı niteliğindedir:

> *"O bir yetimdi. O, koca elli, koca kollu, kötü kokulu bir yetişkinin daha bu sabah üç yaman sevişmeye alet ettiği yalnız bir çocuk, tam anlamıyla bir öksüzdü.”*[240]

İçinde bulunduğu ruh hâlini şöyle anlatır:

> *"Çok özel, çok yeni bir duyguydu bu benim için; Biraz önce öldürdüğüm birinin küçük hayaletiyle yan yana oturmuşçasına, beni boğan korkunç bir iç sıkıntısı."*[241]

Görünüşe göre artık kendisinin de anlamaya başladığı gibi Dolly yaz kampında bir tür cinsel münasebette bulunmuş olsa bile kendisi sorumlu davranması gereken otuz yedi yaşında bir adamken o hâlâ on iki yaşında bir kız çocuğudur. Ayrıca Dolly onun korumasına muhtaç bir öksüzdür. Humbert ise onu korumak şöyle dursun onu istismar etmektedir.

Bu cinsel ilişkiden sonra Dolly'nin Humbert'e duymuş olabileceği herhangi bir romantik ilgi sona erer. Artık amaçsız eyaletler arası yolculukları boyunca her gece ama her gece ağlamaktadır. Humbert’in sürekli cinsel talepleri gittikçe yıpratıcı ve zorba bir hâl alır. Yine de Dolly onu terk edemez: *"gidecek hiç ama hiç kimsesi yoktu*".[242]Bu yüzden eğlence, güzel yiyecekler ve kıyafetler gibi şeylerle kendisini avutma, oyalama arayışı içindedir. Ellen Pifer bu davranışların Humbert'in baskılarına karşı Dolly’nin kendi öz kimliğini savunma çabası olduğunu söyler.[243]

Beardsley'e yerleştikten sonra Dolly Humbert'e karşı direnmenin daha farklı yollarını keşfetmeye başlar. Okuldaki bir tiyatro oyununda görev alarak rol yapmayı öğrenir ve

---

[239] A.g.e. s.154.
[240] A.g.e. s.161.
[241] A.g.e. s.161.
[242] A.g.e. s.163.
[243] Ellen Pifer, Nabokov and the Novel, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1980,s.170.

Humbert'in birlikte geçirdikleri süre boyunca müşfik üvey baba rolünü oynarken sergilediği benzeri yalan ve aldatma becerileri geliştirir. Humbert'in kendi ifadesiyle durum şöyledir:

> *"Lolita'nın tiyatro çalışmasına izin vermekle, ben hoşgörülü budala, onun ikiyüzlülüğe olan eğilimini geliştirmesine göz yummuştum... aslında beni aldatmayı öğrenmekti mesele."*[244]

Nihayet Dolly, fırsatını yakalar ve kaçmayı başarır; fakat ne yazık ki yine hakkında yanılgılı bir romantik ilgi beslediği başka bir yetişkin erkeğe sığınır. Humbert'ten farklı olarak bu adam aynı zamanda bir ünlüdür. Ayrıca belirtilmelidir ki Dolly'nin bu adamdan etkilenmesi Humbert'e duyduğu geçici ilgiden daha önce gerçekleşmiş olmasının yanında Humbert'e olan ilgisinin gelişmesinde de rol oynamış olabilir. Daha önce belirtildiği gibi Humbert Haze'lere yerleştiğinde Dolly'nin odasında, Humbert'in kendisi ve posterdeki adam arasındaki benzerliğin "pek fazla" olmadığını söylediği bir Quilty posteri bulunmaktadır. Trajik biçimde Quilty, Dolly'i bir birey olarak pek ciddiye almaz. Rol almasını teklif ettiği porno filmlerde oynamayı reddetmesi üzerine Dolly'ye olan ilgisi iyice azalır. Dolly ikinci defa güven duyduğu ve ilgi gösterdiği yetişkin bir erkek tarafından hayal kırıklığına uğratılmıştır.

Belki de bu yüzden mütevazı Dick Schillerle evlenme kararı alması ve herkes gibi bir yaşam kurmak amacıyla bir eş ve anne rolünü üstlenmeye girişmesi çok şaşırtıcı karşılanmamalıdır. Humbert onu Coalmont'ta tekrar gördüğünde yıllar önce dükkân camekânlarında ilgiyle incelediği evli çiftlerin fotoğraflarındaki gelinler gibi gözlük takmaktadır. Birçok okur için Humbert ve bu daha olgun Dolly arasındaki sahne romanın en duygulu bölümlerinden birisidir. Artık on yedi yaşındaki bu Dolly'ye, Nabokov birçok olumlu özellik kazandırmıştır. Mesela, ne hâlâ hayranlık duyduğu Quilty'ye ne de birlikte geçirdikleri zamanı "*çocukluğuna yapışıp kalmış kuru bir çamur parçası gibi*"[245] silkip attığı Humbert'e karşı öfke ya da kin duymaktadır. Harold Bloom bu durumu "*acılardan kusursuz bir özgürlük*"[246]olarak ifade eder. Diğer yandan Quilty'nin, porno filmlerinde oynama önerisini de reddeder. Daha sonra Humbert'in hemen Coalmont'u ve Dick Schiller'i terkederek kendiyle gelmesi teklifini de reddeder.

---

[244] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul, 2008. s.264.
[245] A.g.e. s.313.
[246] Harold Bloom, "Introduction," Lolita (Major Literary Characters), ed. Harold Bloom, New York, Chelsea House 1993,s. 2.

Dışardan gelen zorbalıklara karşı koyabilmek için gerekli iç değerlerini geliştirmiştir. Kendisi ve karnındaki bebeği adına bağımsız kararlar verebilmektedir. Hatta bu bebekle ilgili o kadar hassastır ki Quilty'nin filmlerinden bahsederken "*karnında bu bebekle ayrıntılara girmeyi*"[247] reddeder. Bu davranışlarıyla kesinlikle ahlaksız veya baştan çıkmış olarak nitelenemez, aksine erken yaşta yetişkin rolü üstlenmek zorunda kalmış, her türlü zorluğa rağmen tutarlı bir ahlak anlayışı geliştirebilmeyi başardığı söylenebilir. Humbert'in tutkusunun kendisinde yol açtığı yıkımlara rağmen yeni bir yaşam yaratma çabası ve ümidi içindedir. Dolly Schiller karakterinde Nabokov sıradışı zorluklar yaşamış ve her şeyini kaybetmiş bir kız çocuğundan, düzenli bir ilişki, çocuk ve aile sahibi olmak ümidinin peşinden giden bir anne adayı yaratmıştır.

Romanın bu noktasında okuyucu Dolly için güzel şeyler olacağı, artık mutlu olabileceği yanılgısına kapılır. Fakat John Ray Jr.'nin ön sözde bahsettiği Dolly Schiller'in Lolita olduğunu anlamıştır ve yine önsözde verilen bilgilerden Gray Star'da ölü bir çocuk dünyaya getirdikten sonra öldüğünü anlar. Humbert'in neden olduğu yıkım ve zarar o, Dolly'nin hayatından çıktıktan sonra da bu şekilde kendini göstermeye devam eder. Dolly'nin ölü doğan çocuğu sanki kendi kaderine çağrışım yapmaktadır. Nabokov'un, Dolly kaakteriyle ilgili bir mülakatta söylediği sözlere daha önce yer vermiştik:

> *"Humbert Humbert yalnızca 'dokunaklı' görünmeyi başaran kibirli ve zalim bir alçaktır. O sıfat, gerçek, göz buğulandıran anlamıyla yalnızca benim zavallı küçük kızım için kullanılabilir."*[248]

Nabokov'un eşi Vera, Dolly ile ilgili şu sözleri sarf eder:

> *"Çocuğun çaresizliğini, canavar HH'e acınası bağımlılığını, temelde saf ve sağlıklı fakat sefalet içinde yürüyen evliliğe yürek parçalayıcı cesaretini... keşke birileri görebilse. Herkesin gözden kaçırdığı bir şey var 'korkunç küçük velet' Lolita esasen çok iyi birisi doğrusu - öyle olmasaydı böylesine korkunç biçimde ezildikten sonra tekrar düzelmezdi ve zavallı Dick'le diğer türlüsünden daha yeğ tuttuğu dürüst bir yaşam kurmazdı."*[249]

Lolita yayınlandığından beri Dolly Schiller, eski adıyla Dolores Haze aşırı derecede koruyucu ve savunucu fikirlerden son derece olumsuz olanlara kadar çok farklı eleştiriler almıştır. Nabokov'un romanı dikkatli biçimde incelendiğinde Dolly'nin

---

[247] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul,2008. s.318.
[248] Vladimir Nabokov, Strong Opinions, Vintage International, New York 1990.s.94.
[249] Stacy Schiff, Véra, Mrs. Vladimir Nabokov, Modern Library, New York, 2000,s. 236.

kendisine yapıştırılan etiketlerden çok daha karmaşık ve çok yönlü bir karakter olduğu ortaya çıkar. Humbert'in hayal ürünü dünyasının perde arkasında kalan gerçek Dolly'yi keşfetmek zor olabilir; fakat satır aralarından elde edilen bilgilerden ortaya çıkan zengin ve çok yönlü bir kişiliktir. Lolita karakteri romanı ölümsüzleştiren can damarlarından birisidir.

3.3. John Ray, Jr.

Nabokov'un romanı, okuyucuya hikâyenin ortaya çıkışı ile ilgili bilgiler ve kurgusal yazar Humbert Humbert'le ilgili bazı ayrıntılar veren John Ray, Jr. Tarafından kaleme alınmış önsözle başlar. Önsözün yazarından Humbert'le ilgili öğrendiğimiz ilk bilgilere göre Humbert belirlenen duruşma tarihinden birkaç gün önce tutukluyken ölmüştür. İlginçtir ki önsözde Humbert'in tam olarak neyden yargılandığı söylenmez. Ray daha sonra Humbert'in suçuyla ilgili 1952 Eylül-Ekim ayları günlük gazetelerinden bilgi edinebileceğimizi söyler, fakat suçun ayrıntıları yine gizli tutulur. *Lolita* romanı bu yönüyle polisiye roman türünün alışılagelmiş genel karakteristikleriyle oynamaktadır. İlk defa okuyan okuyucunun karşı karşıya geldiği soru "kim yaptı" sorusundan daha ziyade "ne yapıldı" ve "kim tarafından yapıldı" sorularıdır. Bu tür bir örgü kurma görevi kurgusal önsöz yazarı John Ray tarafından başlatılmış olur.

Bu kurgusal görevi dışında, bazı açıklayıcı bilgiler verirken aslında aynı zamanda gizemli bir tablo yaratan Ray Humbert'in elyazmasında geçen isimlerle ilgili bilgiler vermeye devam eder. Yine Ray'in açıklamalarında okuyucuyu bilgilendirdiği ölçüde bazı bilgileri de sakladığı görülür.

> *"'Bayan Richard E Schiller', Kuzey Batının oldukça ücra köşelerinden birindeki Gray Star yerleşim bölgesinde ölü bir kız çocuk dünyaya getirirken, lohusa yatağında ölmüştür."*[250]

açıklamasını yapar. Fakat bu noktada ilk defa okuyan okuyucu 'Bayan Richard E Schiller'in kim olduğunu bilmemektedir. Romanı ikinci defa okuyan okuyucu için önemli bir haberdir. Richard E Schiller, Dolores Haze'nin yani Humbert'in adlandırmasıyla Lolita'nın evlilik sonrası adıdır. Anne olmak üzereyken ölümü sanki Humbert'in kontrolü altında çektiği acılardan sonra son bir darbe gibidir. Ölümünün

[250] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul, 2008, s.6.

Noel'de gerçekleşmesi acı bir ironi içermektedir. Romanın ana kahramanlarından birisinin çocuk doğururken ölmesi yeni bir başlangıç ve gelecekle ilgili ümitten daha çok bitiş ve imkânsızlık çağrışımı yapmaktadır. Ayrıca yine başkarakterlerden birisiyle ilgili böylesine önemli bir bilgiyi ancak ikinci okumada anlaşılacak şekilde önsöze yerleştirmesi Nabokov'un "*Bir kitap okunamaz, yalnızca tekrar okunabilir.*"[251] kanaatine dayanmaktadır. Romanlarını tasarlarken Nabokov temaları, imgeleri, olayları öyle bir örer ki onların tam anlam ve önemi ancak geriye çekilip büyüleyici bir bütünlük oluşturan etrafa dağılmış ipuçlarını toparlayarak bir bütün olarak bakıldığında takdir edilebilir. Görüldüğü gibi John Ray karakteri bu anlamda da çok önemli bir işlevi yerine getirmektedir.

Humbert'in hikâyesindeki ana karakterin kaderleriyle ilgili bazı hayati bilgiler verdikten sonra John Ray okuyucunun metne karşı tepkisini şekillendirme çabasına girişir. Ray'in yorumlarının üslubu şiirsellikle nesir arasındadır. Humbert'le ilgili şöyle yazar: "*Normal değil. Beyefendi hiç değil. Ama kemanın büyülü ezgilerinden Lolita'ya yönelik nasıl bir sevecenlik, bir merhamet (tendresse) derliyor.*"[252] Tendresse, Humbert'in kendisinin metinde kullandığı bir kelimedir.[253] Ray'in üslubundaki bu tuhaflık bazı eleştirmenlerin Ray'in Humbert'in maskelerinden başka bir tanesi olup olmadığıyla ilgili spekülasyonlara girmelerine neden olur. Ancak bu tür bir yorumlama kitabın okuyucu tarafından algılanmasında çok radikal bir değişime sebep olacaktır. Bu yaklaşımı benimsemek için çok az dayanak vardır.

Nabokov'un ironi ve parodilerle süslediği Ray'in önsözü Humbert'in metninin nasıl okunması gerektiğiyle ilgili yönlendirme çabasında olmasına rağmen ötedenberi aslında nasıl okunmaması gerektiğiyle ilgili bir model olarak görülür. Ray kitabın psikiyatri çevrelerinde klinik bir vaka olarak klasik niteliği kazanacağını iddia eder. Kitabın bir sanat eseri olarak niteliklerini överken asıl önemli olanın bunlardan daha çok eserin yaratacağı "ahlakî etki" olduğunu öne sürer.[254]Daha sonra hikâyeyi bir kaç basmakalıp karaktere indirger: "Başıboş çocuklar, bencil analar, soluk soluğa manyaklar." Ardından

[251] Vladimir Nabokov, Lectures on Literature. Ed. Fredson Bowers, Harcourt Brace Jovanovich / Bruccoli Clark, New York 1981.s.3.
[252] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul, 2008, s.8.
[253] A.g.e. s.235 (aşk, sevecenlik)
[254] A.g.e. s.8.

> *"Lolita, hepimizi - ana babaları, toplumun iyiliği için uğraşanları, eğitimcileri - daha büyük bir şevk ve daha aydınlık kafalarla daha güvenli bir dünyaya daha sağlıklı kuşaklar yetiştirmeye yöneltmelidir."*[255]

diyerek "genel bir ders" göstermektedir. Hâlbuki Nabokov bu "genel bir ders " çıkarma anlayışına son derece mesafeli durmuştur. *Lolita Adlı Bir Kitap Üzerine* yazısında belirttiği gibi okuyucuların romanı temelde ahlakî bir ders olarak algılamalarını istememiştir. John Ray'in iddiasının aksine *"Lolita yedeğinde ahlâkî ders getiren bir kitap değildir."*[256] Nabokov'a göre bu tür bir okuma sanatsal yaratımı her türlü renk ve canlılıktan yoksun bırakmaktadır. Nabokov okuyucularının onun eserlerini tek renkli bir filtreden geçirmelerini istemez bunun yerine okurunu çok yönlü sanatın uyandırabileceği her türlü duyuma karşı uyanık olmaya teşvik eder. Bu çerçeveden bakıldığında da John Ray Nabokov'un kahramanlarına bir şey söyletip metnin asıl yazarı olarak tersini kastetme alışkanlığının tipik bir örneğini oluşturmaktadır. Nabokov daha en başından John Ray önsözüyle okuyucu önüne çetin bir sınav koyarak Humbert'in metnini okumaya başlamadan önce teyakkuza geçmemizi istiyor gibidir.

3.4. Valeria

Humbert birinci bölüm yedi ve sekizinci kısımda Valeria adındaki bir kadınla ilk evliliğini anlatmaktadır. Eleştirmenler genel olarak Humbert - Dolly ilişkisi üzerine yoğunlaştıkları için bu karakter daha az incelenmiştir. Humbert ilk evliliğinin anlatımına pedofilik eğilimlerini kontrol altına almaya çalıştığını kanıtlamak için yer vermektedir. Ancak bu eğilimleri kontrol altına almak, cinsel hayal gücünü yatıştırmak için seçtiği yöntem küçük kızlara benzerlikleri olan yetişkin kadınlarla beraber olmaktır. Önceleri Monique adında Parisli bir çocuksu hayat kadınıyla para karşılığı beraber olur fakat onu artık daha yetişkin birisi olarak algılamaya başlayınca "Bir gece içinde o ergen hâli gitmiş, daha bir kadın olmuştu sanki"[257] der ve görüşmeyi keser. Para karşılığı benzer girişimlerde bulunur fakat bu tür bir girişimde başı neredeyse belaya girdiği için "*kendi güvenliği açısından*" evlenmeye karar verir.[258] Valeria'yı seçmesinin

---

[255] A.g.e. s.8.
[256] A.g.e. s.362.
[257] A.g.e. s.28.
[258] A.g.e. s.29.

nedenini şöyle açıklar: "*Valeria'da beni çeken şey gerçekte, yaptığı küçük kız taklitleriydi*."[259]Valeria'yı kendisi olduğu için değil asıl elde etmek istediği şeyin bir yedeği, benzeri olduğu için seçmesi daha en baştan ne kadar çarpık bir bakış açısı geliştirdiğini göstermektedir. Humbert'in çocuk kızlara benzerliğinden faydalanmak için onun özgün kimliğini görmezden gelerek Valeria'yla evliliği Lolita'ya ulaşmak için annesi Charlotte'la evlenmesinden daha farklı değildir. Her ikisinde de kendi çirkin emelleri için başka bireyleri kullanma söz konusudur. Valeriya örneği Humbert'in diğer insanların iç dünyalarına duyarsızlığının anlaşılmasında çarpıcı bir karakterdir. Çünki Humbert Valeria'da gerçekten var olanı değil kendisinin onda gördüğü, ona yakıştırdığı özelliklerden dolayı seçmiştir. Lolita'ya olan takıntısında da yine aynı, insanları kendi hayal dünyasında tasarladığı kalıplara sokma, onları kendisine hizmet eden iradesiz birer kuklaya dönüştürme eğilimi vardır. Valeria'nın onun için gerçekte ne ifade ettiğini şu sözleri ortaya koymaktadır: "Valeria sayesinde inanılmaz kaderimi maskeleyecek yasal bir yol bulmuştum."[260]Valeria onun için sadece sapık eğilimlerini örtbas etmeye yarayan takındığı bir maskedir. Onu her fırsatta aşağılamaktan, alaya almaktan, onun üzerinden şakalar yapmaktan geri durmaz. Aynı satırlarda aşırı kendini beğenmişliğin izleri de görülür. Kendisini yüceltirken Valeria'yı küçümsemektedir.

> *"Bütün bahtsızlıklarıma rağmen olağanüstü yakışıklı bir erkektim, hâlâ da öyleyim. Hareketlerim yavaş ve uyumlu, boyum uzun, koyu renk saçlarım ipek yumuşaklığında, yüzüm düşünceli olduğu ölçüde baştan çıkarıcıdır(...)elimi sallasam istediğim yetişkin dişinin kollarımın arasına düşeceğini çok iyi biliyordum. Hatta olmuş armut gibi her dakika kucağıma düşmesinler diye kadınlara yüz vermemeyi alışkanlık hâline getirdiğimin de farkındaydım. Gösterişli bayanlara düşkün ortalama bir Fransız olsaydım, bir kayaya çarpar gibi bana çarpıp çarpıp dönen umarsız güzeller arasında Valeria'dan çok daha iyisini bulabileceğimden kuşkum yok."*[261]

Humbert'in Valeria'yla ilişkisi romandaki Humbert'in olayları ve başkalarını kontrol edebileceği saplantısının gerçekle uyuşmadığını gösteren bir kaç olaydan bir tanesidir. Valeria ile küçük kız taklidi yapabildiği için evlenir fakat çok geçmeden zihnindeki Valeria ile gerçek Valeria uyuşmamaya başlar.

> *"Ama gerçek yavaş yavaş su yüzüne çıktı. Rengi boyayla açılmış lülelerin koyu renk dipleri belirdi, ayva tüylerinin yerini her gün traş edilen*

[259] A.g.e. s.30.
[260] A.g.e. s.32.
[261] A.g.e. s.30.

> *bacaklardaki kıl dipleri aldı. O kıpır kıpır ıslak dudaklar, ne kadar aşkla beslesem de, eşimin gözü gibi sakladığı ebediyete göçmüş annesinin portresindeki kurbağa dudaklara olan benzerliklerini dışa vurmakta gecikmediler. Sonunda düşlediği küçük kibritçi kız yerine Humbert Humbert, elinde iri yarı, kıçtanbacaklı, koca memeli ve zırnık beyni olmayan bir kadınla kalakaldı."*[262]

Valeria'nın tavırları fiziksel görünümünden daha ilginçtir. Humbert son haftalarda "şişko" Valeria'nın çok değiştiğini "imkânları kısıtlı role hiç de uygun düşmeyen bir sinirlilik içinde" olduğunun gözünden kaçmadığını söyler. Burada seçtiği "imkânları kısıtlı rol" ifadesi Humbert'in diğer insanların kendisinin onlara biçtiği roller doğrultusunda hareket etmeleri gerektiği yanılgısını yansıtmaktadır. Valeria kendi kişiliği ve iradesi olan bir bireydir ve Humbert'in kendisi için çizdiği gelecek planlarına sığmaz. Humbert sonunda Valeria'nın bir ilişkisi olduğunu öğrenir. Bu onu son derece sinirlendirir. Öfkesinin nedeni onu seviyor olması değil, Valeria'nın kendi geleceğini Humbert'e rağmen planlama cesareti göstermiş olmasıdır. Valeria karakterinde bir kez daha Humbert'in etrafındaki bir bireyin karalılık ve bağımsızlık gösteren bir girişimine öfkesini ve onu şiddet ve baskıyla bastırma girişimini görüyoruz.

Humbert başbaşa kalır kalmaz Valeria'yı feci şekilde incitme planı yapmaktadır. Fakat onları yakın mesafeden takip eden ve sonra da apartmanlarına taşıyan taksicinin Valeria'nın sevgilisi çıkmasıyla bu planı da bozulur. Başkaları üzerine yaptığı hesaplar hep boşa çıkmaktadır. Onları öldürme planları yapar; ama buna cesaret edemez:

> *"Korkunç Humbert ve Zavallı Humbert'le Humbert Humbert kadını mı, âşığını mı, yoksa ikisini mi öldürsün, yoksa ikisini de öldürmekten vaz mı geçsin diye tartıştı durdu."* [263]

Valeria ve sevgilisini cezalandırma planlarını gerçekleştiremese de Humbert yıllar sonra Valeria'nın çocuk doğururken öldüğü haberini aldığında "küçük bir intikam" aldığını haberden memnun bir biçimde anlatır. Burada romanı ikinci defa okuyan okuyucu için önemli bir ipucu vardır. Nabokov Valeria'nın çocuk doğuruken ölmesini sağlayarak onu aynı şekilde ölen Dolly Schiller'le yani Lolita'yla ilişkilendirmemizi istemektedir. Humbert'e göre zırnık beyni olmayan bu kadın Lolita örneğindeki gibi kendi geleceğini Humbert'ten gizlice şekillendirecek kadar akıllıdır. Her iki kadına da kendileri için en

---

[262] A.g.e. s.31.
[263] A.g.e. s.30.

büyük sevinç olması gereken bir olayda hayatlarını kaybettirerek ortak bir kaderi paylaştırması, Nabokov'un okuyucuya Humbert'in kendi saplantısıyla başka insanlara hükmetmek istemesinin trajik sonuçlarını gösterme arzusudur.

3.5.Charlotte

Charlotte Humbert'in Lolita'ya ulaşmak için evlendiği Lolita'nın annesidir. Roman tamamen Humbert'in bakış açısıyla anlatıldığı için diğer tüm karakterler gibi Charlotte'ta bize bir çeşit Humbert sansür ve filtresinden geçerek ulaşır. Ne var ki Humbert bir çok sözü ve davranışıyla güvenilmez bir anlatıcıdır. Bu nedenle Charlotte'la veya herhangi bir başka roman kahramanıyla ilgili çözümlemelerimizde dikkatli olmalı, Humbert'in diğer karakterlerle ilgili bizi sürüklediği, empoze etmeye çalıştığı anlayışa satır aralarını ve tüm diğer verileri göz önünde bulundurarak şüpheci yaklaşmalıyız. Aslında bu tür bir şüpheci yaklaşım *Lolita*'yı okurken Humbert'in anlatımının tümü, dolayısıyla da tüm karakterler için geçerli olması gereken bir yaklaşımdır.

Humbert Haze'lerin evine yerleşip yerleşmeyeceğine karar vermek üzere evi ve sakinlerini incelerken bol miktarda hem ev hem de sakinleriyle ilgili izlenimler aktarmaktadır. Bu izlenimler baştan sona küçümseme, tepeden bakma işaretleriyle doludur. Daha eve girmeden şu yorumu yapar:

> *"Biraz ileride Mrs. Haze'in eski, püskü beyazdan çok griye çalan boyasıyla insanın içine ürküntü veren evi gözlerimizin önünde belirdi. Dışarıdan bakınca, içeride ancak banyo küvetinin musluğuna lastik boru takarak duş alabileceğinizi bildiğiniz evlerdendi bu."*[264]

Humbert Charlotte'nin "neye benzediğini" betimlerken *"Zavallı kadıncağız... Marlene Dietrich'in başarısız kopyası..."* sözcüklerini kullanır.[265]Yine çok geçmeden Charlotte'la ilgili şu yargısını bildirir:

> *"Kullandıkları cicili bicili sözcükler herhangi bir kitap ya da briç kulübünü ya da o türden bir dernekçiliği yansıttığı hâlde hiçbir zaman kendi benliklerini yansıtmayan kadınlardan biri olduğu açıkça anlaşılıyordu."*[266]

---

[264] A.g.e. s.43.
[265] A.g.e. s.44.
[266] A.g.e. s.44.

Bu betimlemeyle ilgili ilginç olan nokta Humbert'in bu yargıya varmadaki çabukluğudur. Daha Charlotte'la konuşmadan genelleme yaparak onun şu veya bu "kadınlardan biri" olduğunun "açıkça" anlaşıldığını ileri sürmekte, eleştirilerini ardı ardına sıralamaktadır:

> *"Hiç mizah duygusu olmayan, çay masası başında konuşulan birkaç belirli konuyla gerçekte hiç ilgilenmediği hâlde bu tür konuşmaların kesinlikle belirlenmiş kurallarına çok önem veren, gözalıcı ambalajının altında hiç de hoş olmayan duyumsuzlukların hemen farkedildiği bir kadın tipidir bu."*[267]

Humbert'in gözünden Charlotte başka insanların zevklerini şuursuzca taklit eden sığ bir orta sınıf ev kadınıdır:

> *"Girişte kapı zilleri, Meksika'nın hatıralık eşya türünden zımbırtılarından beyaz gözlü tahta bir yaratık ve sanat meraklısı geçinen orta sınıfın pek beğendiği, Van Gogh'un 'Arles'lı Kadın' bayağılığının bir reprodüksiyonu asılıydı."*[268]

Charlotte'un eviyle ve zevkleriyle ilgili küçümseyici yorumlarına devam eder:

> *"Her bir iskemlenin üzerine saçılmış dergilerle dolu, sözüm ona 'işlevsel, modern mobilya' gülünçlüğü ile kırık dökük sallanır koltuklar ve üzerlerinde ışık vermeyen lambalarıyla eğri büğrü, acıklı sehpaların korkunç karmaşasından oluşan bu tip evlerde kesinlikle rahat edemezdim."* [269]

Humbert anlatımında bir nedeni olsun olmasın Chatlotte'a kusurlar atfetmekten komik sıfatlar yakıştırmaktan geri durmaz. *"Boş suratlı Mrs Haze","fok balığı kılıklı","şişko Mrs Haze","moruk cadı","çekilmez kadın","soğuk nevale büyük Haze"*[270]gibi terimlerle sürekli onunla dalga geçer.

Ancak Humbert'in Charlotte'la ilgili buradaki veya metnin genelindeki izlenimlerinin gerçeği yansıtıp yansıtmadığı tartışmaya açıktır. Unutulmamalıdır ki, Humbert Charlotte'u ulaşmak istediği arzusu Dolly Haze ile kendisi arasında bir engel olarak görmektedir:

---

[267] A.g.e. s.43.
[268] A.g.e. s.43.
[269] A.g.e. s.44.
[270] A.g.e. s.49,50,56,64, 66.

> *"Bu anıları yazarken üslubumu Mrs. Haze'in benim için sadece bir engel oluşturduğu günlerde yazdığım günlüğün üslubuna uydurmak için nasıl uğraştım bilemezsiniz."* [271]

Ancak hikâye ilerleyip belirli bir aşamaya geldikten sonra bu alaycı yaklaşımıyla ilgili şöyle der:

> *"Allah'tan hikâyenin öyle bir noktasına geldim ki, en azından geriye dönüp baktığımda bir gerçeklik duygusu kalsın diye zavallı Charlotte'a hakaret etmeyi bir kenara bırakabilirim artık"*[272].

Humbert'in bu sözleri kendi bencil emellerine ulaşmada kendisine engel olabilecek kişileri acımasızca eleştirip onlar hakkında haksız yargılara varabileceğini bu kişilerden birinin de Charlotte olduğunu ortaya koymaktadır.

Charlotte Humbert'in kullandığı sözcüklerden tahmin ettiği gibi bir kitap kulübüne üyedir fakat kullandığı sözcüklerin gerçekten hiç bir zaman kendi benliğini yansıtmadığı ne kadar doğrudur? Asıl problemin Humbert'in onun benliğini, iç dünyasını anlamada isteksiz olduğunu söylemek daha doğru olacaktır. Diğer insanlara karşı duyarsızlık Humbert'in başlıca kişilik özelliklerinden biridir ve bu duyarsızlıktan Charlotte da payını almaktadır. Charlotte'un kendisine yazdığı mektuptan bahsederken takındığı tutum ve söylediği sözler bu durumu özellikle net bir biçimde ortaya koymaktadır. Charlotte Dolly'yi yaz kampına yerleştirmek için yola çıkarken Humbert'e verilmek üzere ona aşkını ilan ettiği ve eğer o da razı olursa onunla evlenmek istediğini bildiren bir mektup bırakır. Humbert mektubu kabaca özetlemez, önemli bir parçasını aktarır. Aktarımının mektuptan aklında kalanlar olduğunu fakat hafızasında bunları sözcüğü sözcüğüne hatırladığını söyler:

> *"Yukarıya aktardıklarım, mektuptan aklımda kalanlar, üstelik mektuptan aklımdan kalanları da (o korkunç Fransızca da dâhil olmak üzere) sözcüğü sözcüğüne hatırlıyorum."*[273]

Fakat Humbert'in mektubu aktarımındaki üslubu ve kelime seçimi bizi Humbert'in bu iddiasını sorgulamaya yöneltiyor. Mektubun direkt aktarımı bittikten sonraki şu sözleri aslında kendiyle çeliştiğini ortaya koyar ve onu ele verir:

---

[271] A.g.e. s.83.
[272] A.g.e. s.83.
[273] A.g.e. s. 203. Özgün metinde *"what I remember of the letter I remember verbatim*" ifadesi F.Özgüven çevirisinde "*mektuptan aklımda kalanları da sözcüğü sözcüğüne hatırlıyor değilim*" şeklinde çevrilmiştir.Biz bu ifadeyi "*mektuptan aklımdan kalanları da sözcüğü sözcüğüne hatırlıyorum"* diye değiştirdik.

> *"Ha evet... Tuvaletin girdabı' (sonuçta mektup gerçekten de orayı boyladı) tamlaması benim kendi alaycı üslubumun parçası olabilir. Charlotte'un gerçekte, mektubunu özel bir ateşte yakıp küllerimi savurmamı istemiş olacağından eminim."* [274]

Bu sözler dikkatli bir okuyucuya mektupta Humbert'in "*benim kendi alaycı üslubumun parçası*" olabilir dediği başka ögeler de olabileceğini düşündürmelidir. Nitekim mektup Charlotte'un diliyle Humbert'in yüceltilmesi gibidir. Mektuptaki çoğu ifade kulağa abartılı gelirken bazı ifadeler sanki Humbert'in mektuba kendi katkılarıymış gibi görünmektedir. Fakat mektub Humbert'in güvenilmez anlatıcılığını yansıtması dışında onun Charlotte'ın iç dünyasına duyarsızlığını da çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır:

> *"Mektubun aslı yukarıdakinin en azından iki katı uzunluktaydı. İlk okuduğumda neredeyse okumadan atladım diyebileceğim, Lolita'nın o dört yaşındayken ölen iki yaşındaki erkek kardeşiyle ilgili (yaşasa onu benim de çok seveceğimden kuşkusu yokmuş falan filan) şairane bölümü aktarmadım."*[275]

Bu sözleriyle Humbert, Lolita'nın ölen kardeşinin Lolita veya Charlotta yaşattığı kaybetme acısına kulaklarını tıkadığını açıkça beyan etmektedir. Bu ölüm onun için mektupta aktarmaya değer bir bilgi bile değildir. Fakat Nabokov'un okuyucuya gerçek Humbert'i, tipik Humbert duyarsızlığını hissettirdiği önemli bir kesittir.

Charlotte Humbert'in günlüğüne yazdığı notlardan kendisiyle ilgili gerçek düşüncelerini ve kızıyla ilgili ensest saplantısını öğrenir. Bu esnada çıkan şiddetli tartışma sonrası yazdığı mektupları postaya vermek üzere evden aniden çıktığında bir trafik kazasında can verir. Hayattayken Lolita'ya karşı çok ilgili bir anne olduğunu söylemek zordur. Humbert'in anlatımından Charlotte'un Lolita'yı kendisi ve Humbert arasındaki ilişki için bir tehdit olarak algıladığı anlaşılmaktadır. Lolita'yı yaz kampına göndermesi Humbert'le romantizm yaşayabileceği daha rahat bir ortam yaratma çabası sonucudur. Yaz kampından sonra Lolita'yı yatılı bir okula kaydettirme düşüncesi de bu konuda ne kadar ileri gidebileceğini göstermektedir. Humbert'in ise Lolita'yı ele geçirmek için Charlotte'u engel olarak görmesi ve hatta Hourglass gölünde onu boğmayı aklından geçirmesi ironiktir. Lolita'ya karşı mükemmel bir anne görüntüsü çizmese de

---

[274] A.g.e. s. 80.
[275] A.g.e. s. 80.

Charlotte'un varlığı onu Humbert'in saplantısından korumaktadır. Charlotte'un ölümüyle Lolita'nın yaşamında geri dönülmesi imkânsız değişimler olacak Humbert sinsi planlarını uygulamaya koyacaktır.

Charlotte öldükten sonra da metinde sık sık ismiyle karşılaşmak mümkündür. Hatta hikâyenin seyrinde dönüm noktası niteliğindeki olaylarda Charlotte'un manevi varlığı Humbert'i bir gölge gibi takip ediyor, Lolita'yı ondan korumaya çalışıyor gibidir. Sihirli Avcılar Oteli'nde 342 nolu odaya çıkmak üzere asansöre bindikleri sahneyi Humbert şöyle anlatır:

> *"Günün birinde beni nasıl terkedecekse köpeği de öylece terkeden Lo, ayağa kalktı, Charlotte'un mezarına bir yağmur damlası düştü, güzel, genç zenci kız asansörün kapısını açtı."*[276]

Bir başka sahnede yine :

> *"Gözlerimin önünde bir an için buz gibi bir seçiklikle Charlotte'un ölü yüzünü buldum."*[277]

Coalmont'ta tekrar Lolita'yla bir araya geldiklerinde:

> *"Charlotte Haze mavi bir sigara dumanında bütün endamıyla doğruldu, kalktı mezarından."*[278]

Bütün bu işaretlerden öldükten sonra bile Charlotte'un romanda varlığının veya Humbert üzerinde etkisinin ince bir biçimde devam ettiği şeklinde yorumlamak mümkündür.

3.6.Clare Quilty

Qlare Quilty karakteri romanın yorumlanmasında çok önemli bir noktada durmaktadır. Aslında gerçek kimliğiyle sahneye ilk Pavor Manor'da Humbert'in onu bulmasıyla ortaya çıkmasına rağmen romanın genelinde varlığı hissedilmektedir. Burada yine Nabokov'un romanını birinci okumada tam olarak anlaşılmayacak şekilde inşa etmiş olmasının rolü vardır. İlk bölümlerden itibaren Humbert, Quilty isminden çeşitli bağlamlarda bahseder. Ancak ilk defa okuyan okuyucu için Quilty'nin kim olduğu romanın büyük çoğunluğunda sır olarak kalır. Ancak Lolita'nın Humbert'e kendisini ondan kaçıranın kim olduğunu Coalmont'da açıklamasıyla Humbert, Quilty'yi teşhis

---

[276] A.g.e. s.137.
[277] A.g.e. s.188,189.
[278] A.g.e. s. 317.

edebilmiştir. Bu ismi okuyucuya açıklamak içinse Humbert bir yirmi sayfa daha bekler. Anlatıcı Humbert tabiî ki de Quilty'nin kim olduğunu tüm hikâye boyunca bilmektedir; fakat olayları tecrübe eden Humbert için Quilty karakteri ilk defa okuyan okuyucu için olduğu kadar bilmece ve belirsiz bir karakterdir. Humbert'in Quilty ismini okuyucuya doğrudan vermemesi birçok ipucu bırakarak okuyucuyu tahmin etmeye zorlamasının nedeni, kendisinin Lolita'yı kaçıran Quilty'nin kimliğini öğrenmede ve takibinde yaşadığı çaresizliği okuyucuya aktarmak olabilir. Daha önce de belirttiğimiz gibi John Ray Jr. karakteri romanın olay örgüsünü kurmada bir rol üstlenmiş ve önsözde Humbert'in bir suçtan tutukluluk altındayken kalp damarı tıkanıklığından öldüğünü bildirmiştir. Fakat suçun ne olduğu ve kime karşı işlendiği belirtilmemiştir. Bu sayede roman dedektif romanı türünün klişe *"kim yaptı?"* sorusunu "*kime yapıldı?"* ve "*ne yapıldı?"* şeklinde tersine çevirmektedir. Ayrıca romanda olayları çözmek zorunda olan bir dedektif de yoktur. Bu rol, olayları tecrübe eden Humbert'e ve okuyucuya bırakılmıştır. Romanın dedektif türüne benzerliği açısından Clare Quilty karakterinin üstlendiği bu rol onu metni anlamada ve yorumlamada kritik bir noktaya taşımaktadır.

Humbert daha romanın sekizinci bölümünde hapishane kütüphanesinde ilgisini çeken "Perde ve Sahnede Kim Kimdir?" kitabından bir bölüm aktarır. Humbert bunu "raslantı" sözcüğüyle açıklamayı tercih etse de Quilty ve Lolita'yla ilgili kitapta bunca tesadüfün olması romanı ikinci defa okuyan okuyucuya bunları Humbert'in uydurduğu izlenimini vermektedir:

> "*Dün gece buna göz atarken mantıkçıları nefretten, şairleri zevkten öldürecek türden bir rastlantıyla burun buruna geldim."*[279]

Humbert'in kitaptan alıntısının Quilty ile ilgili olan kısmı şu şekildedir:

> *"Quilty, Clare. Amerikalı tiyatro yazarı. 1911'de New Jersey'de Ocean City'de doğdu. Öğrenimi Columbia Üniversitesi'nde yaptı. Ticaretle uğraştı, daha sonra oyunlar yazmaya başladı. 'Küçük Superisi', 'Şimşekten Hoşlanan Kadın (Vivian Darkbloom'la birlikte), 'Karanlık Çağ', 'Garip Mantar', 'Seni Baban Gibi Sevdim' vb.gibi oyunların yazarıdır. Çocuklar için yazdığı oyunlar önemlidir. 1940 tarihli 'Küçük Superisi', New York'ta sahneye konmadan önce taşrada 14.000 mil yol kat ederek tam 285 defa tekrarlanmıştır. Yarış arabaları, fotoğrafçılık ve yavru hayvanlar uğraşıları arasındadır."*

[279] A.g.e. s.37.

Burada ilk defa okuyan okuyucu için bir şey ifade etmeyen fakat ikinci defa okuyan okuyucu için çok şey ifade eden birçok ipucu vardır. Görüldüğü gibi bu küçük pasajda romanda daha sonra gelişecek olaylara ve Quilty'nin özelliklerine dair işaretler bırakılmıştır. Fakat ilk okuyan okuyucunun bu ipuçlarını anlamlandırarak Lolita'nın kaçırıldığını veya onu kimin kaçırdığını, Humbert'in kimi öldürdüğünü bilmesi imkânsızdır. Humbert bu şekilde Quilty Lolita'yı kaçırmadan önce kaderin kendisine bununla ilgili birçok ipucu, işaret gönderdiğini ama onunda tıpkı okuyucunun şu anda tecrübe ettiği gibi bunları yorumlamakta çaresiz kaldığını vurgulamaktadır. 'Küçük superisi' oyununun taşrada 14.000 mil yol kat etmesi Lolita ve Humbert'in eyaletler arası yolculuklarını ve Quilty'nin onları takibini hatırlatmaktadır. Ayrıca oyunun ortak yazarı Vivian Darkbloom Vladimir Nabokov'un anagramıdır.Humbert yirmi yedinci bölümde Sihirli Avcılar Oteli yemekhanesinde kendisinin o an için hiç dikkat etmediği ama Lolita'yı kaybetmesinde çok önemli olan bir detayı şöyle aktarır:

> *"'Tıpkı, ama tıpkı Quilty'e benzemiyor mu?' dedi Lo alçak sesle. Sivri esmer dirsekleriyle odanın öteki ucunda tek başına yemek yiyen iri kareli ceket giymiş adamı işaret etmiyordu ama işaret etmek için yanıp tutuştuğu belliydi. 'Ramsdale'deki şişko dişçiye mi?' Lo ağzına doldurduğu suyu yutmadan bardağını masaya koydu, evirip çevirmeye başladı.'Olur mu canım,' dedi, gülünce ağzından sular fışkırmıştı. 'Drome sigaralarının reklamındaki yazarını söylüyorum."*[280]

Humbert, Quilty olarak ancak Ramsdale kasabasındaki 'dişçi' Ivory Quilty'yi hatırlamaktadır. Dişçinin yeğeni ve Lolita'yı Humbert'ten kaçıracak olan Clare Quilty ise onlarla aynı yemekhanede yemek yemektedir. Fakat Humbert kendisini bekleyen tehlikenin farkına yine varamamıştır. İlk defa okuyan okuyucu içinde bu diyalog pek anlamlı değildir. Humbert yine Quilty ile ilgili bilgileri gizli tutmakta aleyhine gelişecek olayların habercisi konumundaki ipuçlarını yorumlamanın ne kadar zor olduğunu okuyucuya da hissettirmektedir. Bu duruma on altıncı bölümde şu şekilde değinmektedir:

> *"Okuyucumu benimle ve benim zihinsel uyuşukluğumla dalga geçmemesi konusunda uyarmak isterim Hem onun hem de benim için geçmişteki bir gizi oturup bugün de çözüme kavuşturmak iş değil tabiî. Ama inanın bana,*

[280] A.g.e. s.140.

ağlarını ören kader, okurken tek yapmanız gereken şey ipuçlarını gözden uzak tutmamak olan o dürüst dedektif romanlarına benzemez."[281]

Kendisi de bir pedofil olan Quilty, Lolita ve Humbert arasındaki ilişkiden kuvvetle muhtemel Sihirli Avcılar'da şüphelenmiştir. Humbert, Lolita'yı ilaç vererek uyuttuktan sonra (ilaçlar işe yaramayacaktır) ikisi arasında otelin verandasında yarı gerçek yarı hayal bir konuşma geçer. Humbert yine muhatabının kimliğinden habersizdir. Fakat bu belli belirsiz figür daha sonra Humbert'in zihninde daha belirgin bir yer alacak, Humbert'i sürekli takip eden, rahatsız eden, varlığını iyiden iyiye hissettiren ancak bir türlü ortaya çıkmayan karanlık ve tehditkâr bir role bürünecektir. Sihirli Avcılar Oteli'nde ikisi arasındaki bu buluşma gerçekle hayal arasında belli belirsiz cereyan eder. Sahne Humbert'in otelin verandasına çıkması ve aniden yanı başında karanlıkta bir figürün farkına varmasıyla başlar. Konuştuğu kişiyi görememekte sadece sesini duyabilmektedir. Bu belli belirsizlik ikisi arasındaki olaylarda romanın sonuna kadar belirgin bir özellik hâlini alır. Bu nedenle bazı eleştirmenler Quilty'nin, Humbert'in alter egosu[282] olduğu yorumunu yapmışlardır.[283] Konuşmada görünmez figür sorar: *"Nereden buldun o kızı söyle bakalım*?" [284]Humbert tam anlayamaz ve netleştirmek ister, bu defa ses tamamen başka bir ifadeyle karşılık verir*: "Havalar ısınıyor dedim."*[285]. Acaba Quilty, Humbert'in ilk duyduğu soruyu gerçekten sormuş mudur? Quilty Humbert'le dalgamı geçmektedir yoksa Humbert'le konuşan Humbert'in kendi iç sesi midir? Quilty'nin soruları Humbert'in bilincinin yüzeyine çıkan bastırılmış suçlamalar görüntüsü çizmektedir: *"O bebecik kim?", "Kızım", "Atma, kızın değil"*[286] İkisi arasındaki diyalog Humbert'in kendi kendisiyle konuşmasını iç hesaplaşmasını andırmaktadır.

Humbert ve Lolita Sihirli Avcılar Oteli'nden ayrılmaya hazırlanırken Humbert Lolita'yı önden otel lobisine gönderir. Kendisi de otel lobisine geldiğinde bir adamın Lolita'ya gözlerini dikip baktığını görür:

"*Benim yaşlarımda tvidler giyinmiş bir herif... sönmüş purosuyla yüzyıllık gazetesinin arkasından Lolita'ma gözlerini dikmiş bakıyordu."*[287]

---

[281] A.g.e. s.243.
[282] ing: double, alm :doppelganger
[283] Julian Connolly, Studies in Slavic and Russian Literatures, Cultures and History: Reader's Guide to Nabokov's "Lolita".Boston, MA, USA: Academic Studies Press, 2009. p. 99.
[284] Vladimir Nabokov, Lolita, (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul,2008, s.146.
[285] A.g.e. s.147.
[286] A.g.e. s.160.
[287] A.g.e. s.160.

Bu adam da Clare Quilty'dir. Humbert onu " *Şu ağzının suyu akan herif-aslında biraz İsviçreli Gustave amcamı da andırmıyor değil"* diyerek kendi amcasına benzetir. Bu sahnede yine Humbert Quilty'nin varlığından, kim olduğundan habersizdir. Quilty ise herşeyin farkındadır ve izlemektedir. Oteli terk ederken Humbert evli bir baba görüntüsü çizme çabasındadır. Resepsiyon görevlisiyle arasında geçen konuşmayı şöyle aktarır:

> "*Pembe domuz kılıklı Mr. Swoon karımın telefon etmediğinden kesinlikle emin miydi? Evet, emindi. Eğer telefon ederse lütfen Clare Teyze'ye gittiğimizi söyler miydi? Söylerdi tabiî..."*[288]

Buradaki "Clare" bilindiği gibi tam adı "Clare Quilty" olan Quilty'ye üstü kapalı işaret etmektedir. Olayları o an için tecrübe eden Humbert Quilty'nin oradaki varlığından habersizdir. Anlatıcı Humbert ise baştan sona her şeyi bildiği için okuyucuya bir ipucu bırakmak ve Quilty'nin oradaki varlığını hissettirmek adına gerçekte söylemediği bu sözü araya sıkıştırmış olabilir. İlk defa okuyan okuyucu için buradaki "Clare" isminin kullanımı ne kadar anlamsızsa olayları yaşayan Humbert içinde Quilty'nin oteldeki varlığı o an için o denli anlamsızdır.

Humbert ve Lolita Beardsley'e yerleştikten sonra Lolita okulda bir tiyatro oyununda rol almak ister. Oyunun adı "Sihirli Avcılar Oteli"dir. Yazarı da Humbert ve Lolita'yı Sihirli Avcılarda gören Clare Quilty'dir. Anlaşılıyor ki oyun Humbert, Dolly ve Quilty arasında yaşananlarla ileri derecede ilişkilidir. Quilty'nin oyununu bu şekilde adlandırması Lolita ve Humbert'i yakın takibe aldığına işaret etmektedir. Humbert ise oyunun adının Sihirli Avcılar Oteli olmasının *"bir rastlantı"* olduğunu düşünmektedir. Humbert için daha vahim olan ise Quilty'nin oyunun bazı provalarına bizzat katılıyor olmasıdır. Bu esnada Dolly'ile yeniden tanışırlar. Bilindiği gibi daha Charlotte hayattayken Quilty Ramsdale'i ziyaret etmiş ve daha küçük bir çocuk olan Dolly'i dizine oturtup kaşından öpmüştür. Ramsdale yaşadıkları evin Lolita'ya ait odasında Quilty'nin posteri vardır. Lolita'nın bir ünlü olarak Quilty'e hayranlığı o döneme uzanmaktadır. Bu ikinci karşılaşmada Dolly, Quilty'nin etkisi altına girmede gecikmez. Dolly, Humbert'ten gizli olarak Quilty'yle buluşmak için piyano derslerinden kaçar. Humbert'in durumdan şüphelenmesi ikisi arasında şiddetli bir tartışmaya neden olur.

---

[288] A.g.e. s.160.

Olay örgüsü bakımından Quilty ve Lolita'yı bir araya getirmesi Sihirli Avcılar oyununu romanda merkezi bir noktaya taşımaktadır. Fakat oyunun içeriği de romanın anlaşılması için çok önemli ipuçları vermektedir.

Oyunda Dolores Haze *"kendini bir orman perisi ya da Diana, ya da buna benzer bir şey sanan bir çiftçi kızı rolünü"* üstlenmektedir. "*Eline geçirdiği hipnotizma kitabı sayesinde yolunu kaybetmiş birtakım avcıları eğlenceli bir biçimde uyuttuktan sonra da kendisi bir çingene şair (Mona Dahl) tarafından"* büyülenir. [289]

> *"Fakat yedinci avcı (salağın şapkası yeşildi!) genç bir şairdi ve Diana'nın tepesini attırmak pahasına da olsa tutturuyor, Diana'nın ve çevredeki bütün eğlencelerin (danseden erkek ve dişi superileri, canavarlar falan) kendisinin, yani şairin uydurduğu şeyler olduğunu söylüyordu... Dolores, pötikare pantolonlu Mona'yı yakaladığı gibi Büyülü Orman'm öte yanındaki baba evine sürüklüyor, caka satan avcıya kendisinin aslında şairin düş gücünün ürünü değil, basbayağı bir köylü güzeli olduğunu kanıtlıyordu."*[290]

Görüldüğü gibi oyun, oyundaki her şeyin kendi uydurması olduğunu iddia eden şairle kendisinin şairin düş gücünün ürünü değil *"basbayağı bir köylü güzeli"* olduğunu kanıtlayan kız arasında geçmektedir. *Lolita*'nın genel olay örgüsünde de aynı şey yok mudur? Buradaki yedinci avcı Humbert'i temsil ediyor gibidir. Humbert analizimizde onun nasıl çevresindekileri birer kukla, kendi tasarımlarında roller yükleyebileceği iradesiz varlıklar olarak görme eğiliminde olduğuna değinmiştik. Lolita ise kendisine biçilen rolü oynamayı başkalarının tasarımlarının iradesiz bir parçası olmayı reddeden köylü güzelini temsil etmektedir. Zaten Nabokov, Sihirli Avcılar oyununuda "*köylü güzeli*" rolünü Dolly'ye vererek okuyucunun bu tür ilişkiler kurmasını sağlamıştır. Oyunun yazarının Quilty olması Humbert için daha iç karartıcı bir tablodur. Etraftaki her şeyin kendi uydurması olduğunu iddia eden Humbert aslında başka bir şairin uydurduğu bir karakter rolüne indirgenmiştir. İçinde bulunduğu ve kendisinin yarattığına inandığı evrene hükmetmek isterken başka birisinin tasarımı olan bir evrende iradesiz bir eleman konumuna düşürülmüştür. Quilty'nin Lolita'yı Humbert'ten kaçırması Sihirli Avcılar oyunundaki gibi, asıl yazarın, tasarlayıcının Quilty olduğuna dair bir vurgudur. Charlotte, Valeria ve Lolita'yı onların özbenliklerini ve iradelerini yok sayarak kendi dünyasının itaatkâr nesneleri hâline getirmeye çalışan Humbert,

[289] A.g.e. s.231.
[290] A.g.e. s.232.

Quilty'nin kendisi için yazdığı oyunda bir oyuncu hâline gelmiştir. Böylece yaratıcılık veya kurgulayıcılık rolünden, yaratılan veya kurgulanan konumuna düşmüştür. Kendi egosunun esiri Humbert'in bunu hazmetmesi zordur ve bu yüzden ne pahasına olursa olsun onu öldürmek ve tekrar hâkimiyetini tesis etmek ister. Quilty'yi öldürürken ona kendi yazdığı ve "*idam hükmü*" adını verdiği şiirini okutarak onu kendi senaryosunda bir oyuncuya indirgemeyi, bir anlamda ona kendi hâkimiyetini kabul ettirerek öldürmeyi planlamaktadır. Fakat Quilty ölürken bile Humbert'in kendisine yazdığı bu rolü oynamayı reddeder. Uyuşturucu maddelerin de tesiriyle ne olup bittiğinin tam farkında bile değildir. Humbert, Quilty'yi öldürür fakat bu onun içini ferahlatmaz. Çünkü ölürken bile Quilty oyunda bir oyuncu olmamış oyunun yazarlığına ortak olmada ısrarcı olmuştur. Humbert'in Quilty'yi öldürdükten sonra ve Pavor malikânesinden çıkarken söylediği şu sözler bunu ortaya koymaktadır:

> *"Rahatlamak şöyle dursun, öncekinden daha ağır bir yük gelmiş, omuzlarıma çökmüş, yerleşmiş, oturmuştu."*[291] *"Bu, dedim kendi kendime, Quilty'nin benim için sahnelediği usta işi oyunun sonu bu işte. Yüreğim sıkıntıyla dolu, evi terk ettim."*[292]

Artık Humbert için tek çare; kendi kurguladığı yeni bir oyun yazarak Quilty'ye orada istediği rolü oynatmak. Tutukluluğu sırasında *Lolita*'nın metnini yazması bu anlamda Quilty'den aldığı bir intikamdır. Böylelikle onu kendi evreninde bir oyuncu veya kuklaya dönüştürmeyi başarmıştır. Bu açıdan, *Lolita* romanına Humbert'in Quilty üzerindeki son ve kesin zaferi diyebiliriz.

Romanda Quilty'nin Humbert'in bir çeşit alteregosu olarak algılanabilmesini mümkün hâle getiren çok önemli deliller vardır. Bunlar Humbert'in Quilty ile ilgili betimlemelerinde su yüzüne çıkmaktadır. Örneğin bir noktada Humbert Quilty'den "*ikinci bir Humbert*" olarak bahseder:

> "*Hem zaten delinin biri bile ikinci bir Humbert'in koca dağlarla sevimsiz ovalar aşarak bizim Humbert'e Humbert'in supericiğini Zeus aşkına, yıldırımlar saçarak izlediğini aklına getiremezdi.*"[293]

Pavor Manor'a gidip onu öldürmeden önce Quilty'den *"kendi biraderim*" diyerek söz eder:

---

[291] A.g.e. s.*349.*
[292] A.g.e. s.360.
[293] A.g.e. s.250.

> "*Kendi kendimeyse hâlâ silahım olduğunu, hâlâ özgür bir adam olduğumu fısıldıyordum - kaçağın peşine düşme, kendi biraderimi mahvetme özgürlüğüm vardı.*"[294]

Humbert'in Quilty'nin kendi yarısı olduğuyla ilgili bıraktığı ipuçları bunlarla da sınırlı değildir. Bir başka noktada Quilty'yi birçok açıdan kendine benzetmesi bu savı desteklemektedir:

> *"Onun tavrı, onun mizah anlayışı -hiç değilse daha iyice örneklerinde- onun beyin rengi benimkilerle benzerlik taşıyordu. Beni taklit ediyor, alaya alıyordu"*[295]

Yine başka bir cümlede Quilty'ile ilgili sarf ettiği *"hayal"* sözcüğü Quilty'nin hakikaten olup olmadığı şüphesini güçlendirmektedir:

> "*Gizli ajan mıdır, gizli âşık mıdır, afili delikanlı mıdır, hayal midir nedir, o adamın hastanenin çevresinde dört döndüğünü gözümün önüne getirebiliyordum.*"[296]

Humbert evinde onu ilk gördüğü sahneyi anlatırken Quilty'nin tıpkı kendisininkine benzeyen*"mor robdöşambr"*dan bahseder.[297] Yine aynı şekilde hem kendisi hem de Quilty'yle ilgili kıllı göğüslü olmaktan bahseder.[298] Ayrıca her iki adamın da şaraba ve şarap mahzenlerine özel ilgisi vardır.[299] Her ikisi de edebiyatla ilgilenmektedirler. Quilty oyun yazarıdır. Humbert'se romanın ilk sayfasından itibaren kendisine şair sıfatını layık görür. Humbert onu öldürmeden önce kendi yazdığı bir şiiri "idam hükmü" olarak Quilty'ye zorla okutmak ister. Hatta bunu kendi "şairane adalet" deyimi ile adlandırır. Her ikisi arasındaki bu benzerliğe Quilty'nin şu sözleride işaret etmektedir: "*İkimiz de keyif ehli adamlarız, 'her konuda seks, serbest nazım, nişancılık...'*"[300] Pavor Malikânesi'nde yaşanılan boğuşmayı anlatırken Humbert her iki karakterin ortak özelliklerini vurgulayarak bu doğrultuda izler bırakmaya devam eder:

> "*O ve ben, içleri kirli pamuk ve paçavralarla doldurulmuş iki kocaman mankendik sadece. İki edebiyatçının giriştiği sessiz, yumuşak, biçimsiz bir itişmeydi söz konusu olan; biri uyuşturucunun etkisiyle elden ayaktan*

---

[294] A.g.e. s.284.
[295] A.g.e. s.287.
[296] A.g.e. s.278.
[297] A.g.e. s.339.
[298] A.g.e. s.52,340.
[299] A.g.e. s.117,346.
[300] A.g.e. s.346.

kesilmiş, ötekinin şansı ise kalp yetersizliği ve aşırı cin yüzünden azalmıştı."[301]

Quilty ve Humbert karakterlerinin her ikisi de konuşmalarında sık sık Fransızca ifadelere başvururlar.[302] Bunların hepsinden daha fazla dikkat çeken ortak özellikleri küçük kızlara karşı sapkın cinsel eğilimleridir. Quilty'nin ayrıca küçük kızları filme çekme ilgisi de vardır. Quilty Lolita'ya bir tenis oyuncusunun hayatıyla ilgili bir filmde rol verme sözü vermiş daha sonra ise onu pornografik bir filmde oynatmaya çalışmıştır. Humbert'in kendisini öldürmemesi karşılığında ona önerdiği zevkler Quilty'nin ne tür işlerle bağlantılı olduğunu ve kişiliğini daha net ortaya koymaktadır:

"Ayrıca, bilmem garip şeylere merakınız var mıdır, varsa size ev hayvanı olarak gene beş para almaksızın oldukça heyecan verici küçük bir ucube, üç memeli bir genç hanım da önerebilirim.[303]

Başka olanaklar da var tabiî. Burada son derece güvenilir ve rüşvet kaldırır bir temizlikçi kadınımız var,... ne yazık ki bugün yok, kızları, torunları var, baş komiser hakkında bildiğim bir iki ayrıntı onu avucumda tutmaya yetiyor.[304]

Yukarıda eşsiz mi eşsiz bir erotik resim koleksiyonu da var. Sana bir fikir vermek için şu kadarını söyleyeyim; araştırmacı ve psikoanalist Melanie Weiss'in-olağanüstü bir kadın, olağanüstü bir eser- at şu silahı Bagration Adası adlı kitabının da lüks baskısı içinde 1932 yılında Barda Denizi'ndeki Bagration Adası'nda kadının ölçüp incelediği sekiz yüz bilmem kaç erkeklik organının fotoğrafı da var -çok aydınlatıcı fotoğraflar, eşsiz gökler altında aşkla çekilmiş hepsi de- at şu silahı -ayrıca idam cezalarını izlemeni de sağlayabilirim, iskemlenin sarıya boyalı olduğunu herkes bilmez..."[305]

Humbert ve Quilty karşılaştırıldığında Quilty'nin erotik koleksiyonu, ucube, tuhaf kadınlara, idam cezalarına merakıyla Humbert'ten daha bayağı bir pozisyona indirgenmiş olduğu görülür. Humbert ve Quilty arasında kurulan bu benzerlikler ve nihayetinde Quilty'nin daha karanlık resmedilmesi Humbert'in Quilty'i öldürmesinin arka planında ondan intikam alma hırsının yanında kendi eksikliklerinden, kötülüklerinden kurtulma, bir tür günah çıkarma amacı güttüğünü düşünmemize neden olmaktadır. Başka bir ifadeyle, Humbert kendi olumsuz yönlerini Quilty'ye yükleyip

---

[301] A.g.e. s.344.
[302] A.g.e. s.320,341,343.
[303] A.g.e. s.346.
[304] A.g.e. s.346.
[305] A.g.e. s.*347.*

sonrada onu ortadan kaldırarak kendini bu olumsuzluklardan arındırma peşindedir. Bu yüzden kimi eleştirmenler Humbert-Quilty ilişkisini tamamen Humbert'in kötü tarafının kişileşmesi olarak görmektedirler.[306]

Bu bilgiler ışığında Humbert'in kendi alter egosunu, kişiliğinin diğer yarısını veyahut olumsuz taraflarını temsil eden Quilty figürünü ortadan kaldırarak bir anlamda kendi günahlarından arınma, vicdanını rahatlatma veya kendini temize çıkarma arayışı içinde olduğu söylenebilir. Quilty karakterini kendisinden daha acımasız, daha günahkâr, daha kirli göstererek kendisiyle Quilty arasında oluşturduğu zıtlıkla okuyucu nezdinde daha masum görünmeyi hedeflemektedir. Bu çerçeveden bakılacak olursa, Humbert'in Quilty'i kendi zalimliği ve duyarsızlığını gölgede bırakması amacıyla icat etmiş olması ihtimali romanın genel olarak anlaşılmasında tamamen göz ardı edilmemelidir.

[306] Richard H. Bullock, "Humbert the Character, Humbert the Writer: Artifice, Reality, and Art in Lolita," Philological Quarterly 63.2 (1984), 197, 199.

SONUÇ

Tezimizin ilk bölümünde Nabokov'un yaşamına genel bakış sağlayarak eserleri ve yaşamı arasında bir bağ kurmaya çalıştık. Nabokov ailesinin bireyselcilikle ve özgür düşünceyle temasının aslında Yazar Nabokov'dan daha eski tarihlere onun dedelerine uzandığını gördük. Yazarın soy çizgisinin Rus edebiyatında özgür düşüncenin en büyük temsilcisi Puşkin'le kesiştiği izlenmektedir. Devlet adamı dedelerinin monarşik bir düzende bile liberal görüşün temsilcisi oldukları, hümanist bir dünya görüşü benimsedikleri ortaya çıkmaktadır. Yine yazarın idolu niteliğindeki babası politikacı Vladimir Dimitriyeviç Nabokov'un oğlu yazar Nabokov'u önemli ölçüde etkilediği, oğul Nabokov'un edebiyatta yapmak istediklerinin baba Nabokov'un politikada ulaşmak istedikleriyle örtüştüğü dikkatimizi çekti. Babasının bir kaza kurşununa kurban gitmesinin travmatik sonuçlarının ve bunun yazarın yaratım sürecine etkisi olduğu yönündeki düşüncelere biz de katılıyoruz. Yazarımızın Gümüş Çağ gibi son derece rafine bir edebiyat, sanat, kültür ortamında yetişmesinin ona bir sanatçı olarak sağladığı katkılar fark edilir biçimdedir. Çok dilli olarak büyümesi ve en iyi eğitim kurumlarında eğitim almasının Nabokov eserlerindeki payı da tartışılmazdır. Hayatı boyunca hem bilimsel olarak, hem de bir hobi olarak ilgilendiği kelebekler onun sanatçı kimliğinin şekillenmesindeki önemli olgulardan biri sayılır. Yazarın Avrupa'ya zorunlu ve temelli göçü dolayısıyla ortaya çıkan yeni şartların sanatına etkilerini araştırdık. Acı bir tecrübe olan göçün onun yaratıcılığını ateşlediği ve ona ilham kaynağı olduğunu söyleyebiliriz. Eşi Vera'nın Nabokov'un eserlerinin dışında kalsa da bir hayat arkadaşı ve ona en yakın insan olarak her zaman ona destek olduğu bilinmektedir. Yazarın Amerika'da üniversite hocası olarak geçirdiği dönem incelendiğinde, bu yılların ona maddi imkânlar sağladığı, böylelikle ekonomik kısıtlamalar olmaksızın yazmaya daha fazla vakit ayırabildiği sonucuna ulaşmak mümkündür.

Çalışmamızın ikinci bölümünde *Lolita* romanındaki olay örgüsü ve bazı motiflerin yazarın daha önceki eserlerinde izini sürmeye çalıştık. *Lolita*'daki çocuk-kız yetişkin ilişkisinin yazar tarafından daha önce de işlendiği sonucuna bu alanda yapılmış çok sayıda araştırma inceleme ve yorumlardan ulaşılabilmektedir. Bu eserlerle *Lolita* romanını benzerlikler ve farklılıklar yönünden karşılaştırmaya çalıştık. *Lolita* romanının yayınlanmasında yazarın birtakım sıkıntılar yaşamasına rağmen romanın sanatsallığına olan inancınından dolayı yayınlamaktan vazgeçmediği görülmektedir.

Üçüncü bölümde Humbert karakterinin yanlı tutumundan sıyrılarak şahıslarla ilgili analizler yaptık. Humbert'in çelişkili ifadeleri olan, güvenilmez bir anlatıcı olduğu noktasından hareketle araştırmamızın kapsamındaki Lolita, Charlotte, Valeria, Clare Quilty gibi karakterlerle ilgili Humbert prizmasından geçerek bize ulaşan bilgilerin doğruluğunu sorguladık ve Humbert'in çoğu zaman okuyucuyu yanlış yönlendirdiğine şahit olduk. Yazarın Humbert'e dili son derece etkili kullandırması sonucu Humbert'in kendi bakış açısını okuyucuya nasıl kabullendirdiği konusunu işledik. Vardığımız kanaatlerden birisi de Humbert'in diğer şahısları kendi kullanımındaki iradesiz varlıklara dönüştürme çabası içinde olduğu, bunu başaramayınca da onlara öfke ve küçümsemeyle yaklaşıyor olmasıdır. Yine Humbert'in hayatındaki diğer insanlara karşı duyarsız olduğu ve yazarın bu duyarsızlığın hepimiz tarafından paylaşılıyor olabileceğiyle ilgili ince bir mesajı olduğu kanaatine vardık. John Ray Jr. ve Clare Quilty gibi karakterlerin kurgusal gerçekliklerini incelememiz sonucunda bunların hiç de göründükleri gibi olmayan karakterler oldukları anlaşılmaktadır. Humbert'in kendini aklamak ve okuyucuyu yönlendirmek adına bu karakterleri icat etmiş olma ihtimalleri kanatimizce göz önünde tutulmalıdır.

Çalışmamızda ulaştığımız sonuçların *Lolita* okumalarında okuyucuya farklı bakış açıları kazandıracağını ve romanı anlamada ve yorumlamada faydalı olacağını umuyoruz.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Alexandrov, Vladimir, Nabokov's Otherworld, Princeton University Press, Princeton 1991

Aytaç Gürsel, Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi, Say Yayınları, İstanbul, 2003

Bloom Harold, "Introduction," Lolita, Major Literary Characters, ed. Harold Bloom, Chelsea House New York, 1993

Booth Wayne C, The rhetoric of Fiction, University of Chicago Press, Chicago 1961.

Boyd, Brian. Nabokov's "Pale Fire", The Magic of Artistic Discovery,Princeton University Press, Ewing, NJ, USA 1999.

Boyd, Brian, Vladimir Nabokov The Russian Years, Princeton University Press, New Jersey, Princeton, 1990

Boyd, Brian, Vladimir Nabokov: The American years, Princeton University Press, New Jersey, Princeton, 1991

Bradbury, Malcolm, Dangerous pilgrimages: Transatlantic Mythologies and the Novel, Viking, New York, 1996.

Connolly Julian. Reader's Guide to Nabokov's Lolita. Academic Studies Press, Boston MA, USA 2009

Edelstein , Marylin "Teaching Lolita in a Course on Ethics and Literature" in Approaches to Teaching Nabokov's Lolita, ed. Zoran Kuzmanovich and Galya Diment, The Modern language Association, New York, 2008

Lance, Olsen, Lolita: a Janus text, Twayne Publishers, New York, 1995.

Lanigan, Esther F., Esther Stineman, Catherine Loeb. Women's Studies: A Recommended Core Bibliography, Libraries Unlimited, Littleton Colorado, 1979.

Maddox Lucy, Nabokov's Novels in English, University of Georgia Press, Athens 1983

Nabokov, Vladimir, Strong Opinions, Vintage International, New York 1990.

Nabokov, Vladimir, Lolita (Çev. Fatih Özgüven), İletişim Yayınları, İstanbul 2008.

Nabokov, Vladimir, Cinnet (Çeviren Nazım Dikbaş), İletişim yayınları, İstanbul, 2005

Nabokov, Vladimir; Konuş, Hafıza (çev. Yiğit yavuz) İletişim Yayınları, İstanbul, 2011

Nabokov, Vladimir, Dear Bunny, Dear Volodya. The Nabokov-Wilson Letters, 1940– 1971. Revised and expanded edition. Ed., annotated, and with an introductory essay by Simon Karlinsky.: Univ. of California Press, Berkeley, 2001.

Nabokov, Vladimir, Poems and Problems, McGraw-Hill, New York, 1970.

Nabokov, Vladimir, Selected Letters, 1940– 1977. Ed. Dmitri Nabokov and Matthew J. Bruccoli.: Harcourt Brace Jovanovich / Bruccoli Clark Layman, New

York, 1989.

Nabokov, Vladimir, Lectures on Literature. Ed. Fredson Bowers, Harcourt Brace Jovanovich / Bruccoli Clark, New York 1981.

Nomi Tamir-Ghez "The Art of Persuasion in Lolita" Vladimir Nabokov's Lolita , A Casebook Edited by Ellen Pifer, Oxford University Press, New York , 2003

Perkins, Michael, The Secret Record: Modern Erotic Literature. Masquerade Books, New York, 1992.

Pifer, Ellen, Nabokov and the Novel, Harvard University Press, Cambridge 1980

Rampton, David, Vladimir Nabokov: St.Martin Press, New York 1993

Schiff, Stacy, Vera (Mrs. Vladimir Nabokov) Random House, New York: 1999

Schuman, Samuel, Vladimir Nabokov, a reference guide, G. K. Hâll, Boston, 1979.

Toker, Leona, Nabokov: The Mystery of Literary Structures, Cornell University Press, Ithaca 1989

Üçgül, Sevinç, Rus Göçmen Edebiyatı I, Kapadokya Kitabevi, Ankara 2006.

Wherlock, Abby, Facts on File: Companion to the American Short Story, Infobase Publishing, NewYork, 2008.

Wood, Michael, The Magician's Doubts, Pimlico, London 1995

MAKALELER

Amis, Martin, "Lolita Reconsidered" Atlantic (September 1992):119

Appel, Alfred Jr., “Lolita: The Springboard of Parody”, Wisconsin Studies in Contemporary Literature 8.2 (1967):226

Bayma Todd and Gary Alan Fine, “Fictional Figures and Imaginary Relations: The Transformation of Lolita from Victim to Vixen,” Studies in Symbolic Interaction 20 (1996): 170.

Boyd Brian “Even Homais Nods’: Nabokov’s Fallibility or How to revise Lolita.”Nabokov studies 2(1995):84-85

Bullock, Richard H., “Humbert the Character, Humbert the Writer: Artifice, Reality, and Art in Lolita,” Philological Quarterly 63.2 (1984), 197, 199.

Douglas M. Davis, “On The Banks of Lake Leman: Mr. Nabokov Reflects on ‘Lolita’ and ‘Onegin’”National Observer, 29 June 1964, 17

Fiedler, Leslie, The profonation of the Child,” The new Leader, 23 june 1958, 29.

Green, Martin, “The Morality of Lolita” The Kenyon Rewiev, 28,3(1966):365,369-70

Herbold, Sarah, “(I have camouflaged everything, my love): Lolita and the Woman Reader,” Nabokov Studies 5 (1998/1999): 82.

Mizruchi Susan, "Lolita in History" American Literature 75.3 (2003):648
Molnar Thomas, “Matter-of-Fact Confession of a Non-Penitent,” Commonweal, 24 October 1958, 69.

Parker Doroty, “Sex- without the asterisks,” Esquire, October 1958,103

Patnoe Elizabeth, “Lolita Misrepresented, Lolita Reclaimed, Disclosing the Doubles,” College Literature 22.2 (1995): 95.

Phelan James “Estranging Unreliability, Bonding Unreliability, and The Ethics of Lolita”, Narrative15.2 (2007):236

Trilling, Lionel, “The Last Lover” Vladimir Nabokov’s Lolita” Encounter11.4 1958:14

TEZLER

Miller Norman,"The Self- Conscious Narrator Protagonist in American Fiction since World War II.” Ph.D Diss, University of Wisconsin, Madison, 1972.

GAZETE MAKALELERİ

John K. Hutchens,”Lolita”, New York Herald Tribune, 18 August 1958.

ANSİKLOPEDİLER

Prokhorov, Aleksandr Mikhailovich, Great Soviet encyclopedia- Большая советская энциклопедия-Volume 17, Macmillan, 1982.

İNTERNET KAYNAKLARI

http://blog.loa.org/2010/08/vladimir-nabokov-lolita-first-published.html 06.10.2012

http://kraeved.lib.tomsk.ru/page/128/ 06.10.2012

http://lib.ru/NABOKOW/dar.txt Vladimir Nabokov, Lütuf (Дар) 06.10.2012

http://entertainment.time.com/2005/10/16/all-time-100-novels/#all 07.12.2011

www.evene.fr/livres/selection/les-100-meilleurs-livres-de-tous-les-temps.php?page=3 07.12.2011

http://www.libraries.psu.edu/nabokov/dolilol.htm, Alexander Dolinin "What Happened to Sally Horner? A Real-Life Source of Nabokov's Lolita," Zembla, 18 Eylül 2012

www.modernlibrary.com/top-100/100-best-novels/07.12.2011

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER:

Adı Soyadı: Mahmut KAYA

Uyruğu: TC

Doğum Tarihi Ve Yeri: 05/11/1983 Sivas / Merkez

Medeni Durumu: Bekar

Tel: 0242 743 35 02

Fax: 0242 743 35 01

E mail: makay58@hotmail.com

Yazışma Adresi: Akdeniz Üniversitesi Manavgat Meslek Yüksekokulu Manavgat/Antalya

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Lisans	Kasım Tınıstanov Üniversitesi	2006
Yüksek Lisans	Erciyes Üniversitesi	devam ediyor

İŞ DENEYİMİ

İngilizce Öğretmeni	Royal Language School	2006
İngilizce Öğretmeni	Özel Delta Koleji	2007
İngilizce Okutmanı	Akdeniz Üniversitesi	2008- halen bu görevde